

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Kristina JANKAITYTĖ

**ŠIAULIŲ APSKRITIES EKOTURIZMO PLĖTROS GALIMYBIŲ
EKONOMINIS PAGRINDIMAS APGYVENDINIMO SEKTORIUJE**

Magistro darbas

Šiauliai, 2009

SANTRAUKA

Kristina Jankaitytė

Šiaulių apskrities ekoturizmo plėtros galimybių ekonominis pagrindimas apgyvendinimo sektoriuje/magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. L. Žalys. – Šiauliai. Šiaulių universitetas, Socialinis fakultetas, 2009. – 127 p.

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjama Šiaulių apskrities ekoturizmo būklė, jo integravimas į turizmo verslo apgyvendinimo sektorių bei plėtros galimybes. Pagrindinis darbo tikslas - atskleisti Šiaulių apskrities ekoturizmo plėtros galimybių ekonominį pagrindimą apgyvendinimo sektoriuje. Pirmoje darbo dalyje teoriniu aspektu nagrinėjama ekoturizmo esmė, raida ir ypatumai, turizmo ir ekoturizmo plėtra pasaulyje bei Lietuvoje, taip pat apibūdinamos Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) programos, kurios padeda vystyti bei plėtoti ekoturizmą. Antroje darbo dalyje pristatoma tyrimo metodologija ir organizavimas, atliekama tyrimo metu gautų duomenų lyginamoji analizė, pateikiami tyrimo rezultatai. Trečioje darbo dalyje atskleidžiami ekonominiai ekoturizmo aspektai ir plėtros galimybės Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriuje. Projektas atliekamas remiantis „Žaliojo rakto“, vienos iš aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) programos, integravimu į apgyvendinimo sektorių. Pateikiami „Žaliojo rakto“ programos įgyvendinimo rezultatai ir prognozės.

Šio darbo analizė ir pasiūlymai gali būti panaudoti Lietuvos apgyvendinimo sektoriaus verslininkų praktiniame darbe, planuojant ekoturizmo įdiegimą ar plėtrą jų vykdomame versle, formuojant veiklos gaires, tikslinant prioritetus, sudarant biudžetą.

SUMMARY

Kristina Jankaityte

The economic substantiation of ecotourism's expansion opportunities in the settlement segment of Siauliai district/Master's thesis. Assoc. Prof. dr. Zalys L. – Siauliai. Siauliai university, the faculty of social science, 2009. – 127 p.

The master's final paper analyses the state of ecotourism in the Siauliai district, its integration to tourism business and the facilities of its development. The primary objective of the work is to reveal the economic substantiation of ecotourism's development in the settlement segment of the Siauliai district. The first part of the work, which is referred to theoretical aspect,

studies the matter, development and peculiarities of ecotourism, the expansion of tourism and ecotourism in Lithuania and worldwide. Also characterizes the programs of Foundation for Environmental Education which helps to expand and develop ecotourism among the businessmen. The second part of the work represents the methodology and organization of the analysis, also the comparison analysis of received material, and the research results. The third part reveals the economic aspects of ecotourism and its expansion opportunities in the settlement segment of the district of Siauliai. The project is made referred to “Green key”, which is one of Foundation for Environmental Education (FEE) programs, integration to the settlement segment. Also the results and prognoses of “Green key” program realization are analyzed in the work.

The information of analysis, suggestions and recommendations of this work could be used by the Lithuanian businessmen of tourism settlement segment in practice: planning the implementation or expansion of ecotourism to their keeping business, modeling the guideline, revising priority, forming the business budget.

TURINYS

ĮVADAS.....	8
1. EKOTURIZMO ESMĖ, PLĖTRA IR PROGRAMOS.....	11
1.1 Ekoturizmo kilmė, samprata ir principai.....	11
1.2 Turizmo ir ekoturizmo plėtra: pasaulyje ir Lietuvoje.....	21
1.3 Ekoturizmo plėtrą įtakojančios programos.....	35
2. EKOTURIZMO BŪKLĖS TYRIMAS ŠIAULIŲ APSKRITYJE.....	42
2.1 Tyrimo metodologija ir organizavimas.....	42
2.2 Tyrimo rezultatų apibūdinimas ir lyginamoji analizė.....	51
3. EKONOMINIAI EKOTURIZMO ASPEKTAI IR PLĖTROS GALIMYBĖS ŠIAULIŲ APSKRITYJE.....	60
3.1 „Žaliojo rakto“ programos reikalavimų įgyvendinimas viešbutyje „Šaulys“: ekonominiai aspektai.....	60
3.2 „Žaliojo rakto“ programos viešbutyje „Šaulys“ įgyvendinimo rezultatai ir prognozės.....	67
IŠVADOS.....	71
REKOMENDACIJOS.....	74
LITERATŪRA.....	75
PRIEDAI.....	80
1 PRIEDAS. Turizmo veiklos formos susijusios su ekoturizmu.....	81
2 PRIEDAS. Turizmo rūšys plėtojamos ekologiniu principu.....	83
3 PRIEDAS. Mėlynosios vėliavos programos kriterijai.....	85
4 PRIEDAS. Reikiamos procedūros Mėlynosios vėliavos diplomui gauti.....	90
5 PRIEDAS. Sprendimas dėl dalyvavimo Mėlynosios vėliavos programoje ir įgaliojimų suteikimo pasirašyti sutartį su Lietuvos Žaliųjų judėjimu.....	92
6 PRIEDAS. Žaliojo rakto programos paraiška viešbučiams.....	93
7 PRIEDAS. Žaliojo rakto programos paraiška kaimo turizmo sodyboms.....	111
8 PRIEDAS. Anketos pavyzdys.....	126

ILIUSTRACIJOS

1 pav. Ekoturizmas ir tausojantis turizmas.....	13
2 pav. Ekologinio turizmo vieta tarp turizmo formų ir kategorijų.....	16
3 pav. Ekologinio turizmo teikiama nauda.....	18
4 pav. Ekologinio turizmo rūšys ir programos.....	18
5 pav. Tolydžios turizmo plėtros principai.....	25
6 pav. Apgyvendinta svečių Lietuvos apgyvendinimo įstaigose 2002-2007 metais.....	26
7 pav. Šalys iš kurių daugiausia apgyvendinta svečių Lietuvos apgyvendinimo įstaigose.....	31
8 pav. Aplinkosauginio švietimo fondo programos.....	35
9 pav. Šiaulių apskrities žemėlapis.....	42
10 pav. Apgyvendinimo įstaigose apgyvendintų svečių struktūra 2007 m. Procentais.....	43
11 pav. Apgyvendinta svečių ir suteikta nakvynių kaimo turizmo sodybose 2003–2007 m. Tūkst.....	44
12 pav. Apklaustos dalyvių skirstinys pagal apgyvendinimo sektorius, procentais.....	47
13 pav. Apgyvendinimo sektoriaus įmonių suskirstymas pagal verslo plėtojimo trukmę, procentais	47
14 pav. Bendra apklausto apgyvendinimo sektoriaus statistika pagal verslo plėtojimo trukmę, procentais.....	48
15 pav. Apgyvendinimo sektorius pagal kvalifikaciją, procentais.....	49
16 pav. Apgyvendinimo sektorius pagal kvalifikaciją, procentais.....	49
17 pav. Klientų aptarnavimo galimybių vienu metu skirstinys, procentais.....	50
18 pav. Bendras apgyvendinimo sektoriaus užimtumo skirstinys, procentais.....	50
19 pav. Apgyvendinimo sektoriaus verslo veiklos plėtros kryptių skirstinys, procentais.....	51
20 pav. Ekologijos svarba, renkantis apgyvendinimo sektorius, procentais.....	52
21 pav. Ekologinių problemų sprendimo būdų skirstinys, procentais.....	52
22 pav. “Žaliojo rakto” programos žinomumo skirstinys, procentais.....	53
23 pav. Svarsčiusių apie “Žaliojo rakto” programos (ne)įgyvendinimą skirstinys, procentais.....	53
24 pav. “Žaliojo rakto” programos keliamų reikalavimų žinomumas, procentais.....	54
25 pav. “Žaliojo rakto” programos įgyvendinimui reikalingos lėšos.....	54
26 pav. Laikas per kurį atsipirktų ekologiniai sprendimai, procentais.....	55
27 pav. Respondentų nuomonės dėl “Žaliojo rakto” programos naudos verslo populiarinimui skirstinys, procentais.....	56

28 pav. Klientų skaičius, procentais.....	56
29 pav. „Žaliojo rakto” nepopuliarumo Lietuvoje įtakojančių veiksnių skirstinys, procentais.....	57
30 pav. Respondentų nuomonių dėl dalyvavimo „Žaliojo rakto” programoje ateityje skirstinys, procentais.....	58
31 pav. „Žaliojo rakto” programos įgyvendinimo versle laikas, procentais.....	58
32 pav. Probleminių sričių skirstinys įgyvendinant „Žaliojo rakto” programą, procentais.....	59
33 pav. „Žaliojo rakto” programos kryptys ir priemonės.....	61

LENTELĖS

1 lentelė. Tolydaus turizmo formos ir jų apibūdinimas.....	12
2 lentelė. Ekoturizmo sampratos apibrėžimai.....	14
3 lentelė. Turistų srautų augimas 1995 – 2020 metų laikotarpiu.....	22
4 lentelė. Vokietijos turistų požiūris į ekologines poilsio aspektus.....	26
5 lentelė. Informacijos šaltiniai pagal kelionės tikslą 2007 metais.....	32
5 lentelė. “Mėlynosios vėliavos” dalyviai 2001-2008 metais.....	37
6 lentelė. Žaliojo rakto programos dalyviai.....	39
7 lentelė. Šiaulių apskrities gyventojų skaičius.....	43
8 lentelė. Tyrimo dalyviai.....	46
9 lentelė. “Žaliojo rakto” programos įgyvendinimui numatytų lėšų paskirstymas.....	66
10 lentelė. Pagrindinės viešbučio energetinės ir kitos, susietos su ekologija, sąnaudos ir jų ekonomija per metus.....	68
11 lentelė. Kambarių ir gyventojų skaičius.....	68
12 lentelė. Viešbučio “Šaulys” oficialios kambarių kainos.....	69

SANTRUMPOS

FEE (Foundation for Environmental Education) – Aplinkosauginis Švietimo fondas

TIES – Tarptautinė Ekoturizmo organizacija

RAN (Rainforest Action Network) – aplinkosaugininkų grupė

IUCN (International Union for Conservation of Nature) – pasaulinė aplinkos sąjunga

WCS (World Conservation Strategy) – Pasaulinės Aplinkos Strategija

PTO – Pasaulinio turizmo organizacija

UNEP (United Nations Environmental program) – Jungtinių Tautų Aplinkosaugos programa

NVO – nevyriausybinės organizacijos

ES – Europos sąjunga

JTPTO – Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacija

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos

MVP – Mėlynosios vėliavos programa

LBS – Lietuvos buriuotojų sąjunga

LŽJ – Lietuvos žaliųjų judėjimas

Darbotvarkė 21 (Agenda 21) – subalansuotos plėtros tarptautinė strategija

UNWTO (UN World tourism organization) – Jungtinių Tautų Pasaulinė turizmo organizacija

ĮVADAS

Ekologinę situaciją, susiklosčiusią planetoje trečiojo tūkstantmečio pradžioje, galima apibūdinti kaip visos sistemos pasaulinę ekologinę krizę.

Planetos gyventojų daugėjimas ir vis didesni žmonių poreikiai – svarbiausi veiksniai, lemiantys vis spartesnę, ligi šiol nematyto masto planetos išteklių naudojimą.

Ekologinės krizės pasekmės, keliančios grėsmę pačiam žmonijos egzistavimui šioje planetoje pagrindui – tai genetinio fondo kitimų pavojus, nepakankamas aprūpinimas energija, žaliavomis ir maisto produktais, aplinkos užterštumas, šiltnamio efektas ir t.t. Iš esmės šiuolaikinę ekologinę krizę galima apibūdinti kaip konfliktą tarp vis didesnių gausėjančios žmonijos poreikių ir ribotų planetos išteklių mažėjimo (Astromskienė A., Sirusienė R., 2007).

Mokslininkai teigia, jog aplinkos užterštumo sukeltą šiuolaikinę globalinę ekologinę krizę gali padėti įveikti tik mokslo ir technikos perorientavimas į naujų, ekologiškai švarių pramonės bei žemės ūkio gamybos technologijų kūrimą ir kuo skubesnis jų įdiegimas. Taip pat ekologinei krizei įveikti turi būti sudarytas moksliai pagrįstas ekologinis planavimas, užtikrinantis bendrą visuomenės ir gamtos evoliuciją. Ekologinį turizmą, numatantį ekonomiškai ir ekologiškai pagrįstą gamtos išteklių naudojimą organizuojant turizmą gamtoje, irgi galima vertinti kaip vieną iš priemonių racionaliam, tausojančiam gamtos išteklių naudojimui užtikrinti (Sirusienė R., 2005).

Taigi, pasaulis supranta, kad šiuo metu svarbi ne tik ekonominė pasaulinė krizė, tačiau ir ekologinė, į kurią paprasčiausiai negalime nekreipti dėmesio. Su kiekvienais metais vis daugiau dėmesio yra skiriama subalansuotai turizmo plėtrai bei tokioms turizmo formoms, kaip ekoturizmas, kuris yra vienas iš efektyvių ekologinės krizės sprendimo būdų.

Ekologinis turizmas – viena iš sparčiausiai žengiančių priemonių pasaulinio turizmo verslo sričių. Svarbiausias ekologinio turizmo požymis, kuriuo jis ir skiriasi nuo ankstesnių poilsio gamtoje organizavimo sąlygų - apmąstyta, ekologiniu bei ekonominiu požiūriu pagrįsta rekreacinių teritorijų naudojimo politika. Ja siekiama taupiai naudoti gamtos išteklius, išsaugoti ne tik gamtinių rekreacinių teritorijų biologinę įvairovę, bet ir pačios turizmo veiklos stabilumą (Sirusienė R., 2005).

Ekoturizmo integravimas į verslą labai svarbus ir aktualus šių dienų veiksnys. Pasaulyje jau plačiai paplitusi ši turizmo forma, Lietuvoje žengia tik pirmuosius žingsnius. Daugelis verslininkų norintys užsiimti ekoturizmo plėtra išsigąsta finansinių ir organizacinių sunkumų bei painios dokumentacijos, nors ši sritis ir yra remiama ES, tačiau planų rengimo reikalavimai labai griežti ir sudėtingi, todėl pažvelgimas į nagrinėjamą temą ekonominiu aspektu ypatingai svarbus. To pasekoje iškyla mokslininkų mažai tirta ekoturizmo integracijos į Lietuvos turizmo verslą problema,

kas ir apsprendžia **tyrimų aktualumą**. Magistriniame darbe konkrečiai nagrinėjamas tik apgyvendinimo sektorius, kadangi jame, skirtingai nuo transportavimo, maitinimo, kelionių organizavimo ir informavimo bei kitų sektorių, plačiausiai gali būti diegiami ekoturizmo elementai. Atsižvelgiant į tai, **mokslinė problema** formuluojama tokiais probleminiais klausimais:

- Kokias programas tikslingiausia naudoti plėtojant ekoturizmą apgyvendinimo sektoriuje.
- Kaip kinta apgyvendinimo sektoriaus įmonių užimtumas plėtojant ekoturizmo elementus.

Siekiant atsakyti į probleminius klausimus iškelta **hipotezė**:

Tikėtina, kad ekoturizmo svarbos apgyvendinimo sektoriui pagrindimas bus atskleistas, jei apgyvendinimo sektorius:

- domisi ekologinėmis problemomis ir jų sprendimo būdais savo veiklos srityje;
- yra susipažinęs su šiam sektoriui taikoma Tarptautinės organizacijos Aplinkosauginio švietimo fondo (Fee – *Foundation for Environmental Education*) programa „Žalioji raktas“.

Ši hipotezė tikrinama indukcinio samprotavimo, išanalizavus ir apibendrinus kokybinio ir kiekybinio tyrimo duomenis, gautus apklausos ir dokumentų analizės metu, taip pat ir dedukcine logika, tyrimo rezultatus grindžiant apibendrintomis žiniomis apie tiriamąjį fenomeną.

Suformuluoti tyrimo probleminiai klausimai bei iškelta hipotezė leidžia apibrėžti **tyrimo objektą** – Šiaulių apskrities ekoturizmo plėtros galimybes apgyvendinimo sektoriuje. Šio tyrimo objekto sprendimo paieška, nusakanti mokslinio **tyrimo dalyką**, orientuojama į Šiaulių apskrities ekoturizmo plėtros galimybių ekonominį pagrindimą apgyvendinimo sektoriuje, jo teikiamos naudos turizmo sektoriui vertinimą bei analizę.

Tikrinant iškeltą hipotezę suformuluotas **tyrimo tikslas** – atskleisti Šiaulių apskrities ekoturizmo plėtros galimybių ekonominį pagrindimą apgyvendinimo sektoriuje. Magistriniame darbe keliami tokie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti ekoturizmo kilmę ir esmę.
2. Ištirti ekoturizmo plėtrą remiančias programas.
3. Atskleisti ekoturizmo situaciją Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriuje.
4. Nustatyti ekoturizmo taikymo bei plėtros galimybes Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriuje remiantis „Žaliojo rakto“ programa.
5. Ištirti „Žaliojo rakto“ programos reikalavimų įgyvendinimo viešbutyje „Šaulys“ ekonominius aspektus ir atlikti prognozes.

Planuojant ir atliekant tyrimą buvo naudojami tokie **tyrimo metodai**:

- Mokslinės literatūros analizė taikoma apibūdinant ekoturizmo kilmę, esmę bei vystymosi etapus.
- Apklausa, taikyta nustatant Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus požiūrį į ekoturizmą bei jo įdiegimo svarbą versle.
- Lyginamoji analizė naudota grindžiant tyrimo metu gautus kokybinius ir kiekybinius duomenis.
- Duomenų sisteminimas taikomas analizuojant ir reziumuojant gautus tyrimo duomenis.
- Grafiniai, statistiniai metodai taikomi aprašant Šiaulių apskrities turizmo ir ekoturizmo plėtrą bei analizuojant anketinio tyrimo rezultatus.
- Duomenų apdorojimas Excel programa taikomas skaičiuojant ir iliustruojant gautus anketinio tyrimo duomenis.
- Įvertinus „Žaliojo rakto“ programos viešbutyje „Šaulys“ įgyvendinimo rezultatus atliekamas prognozavimas.

Atliktų **tyrimų mokslinį naujumą** pagrindžia šie teiginiai:

- Teoriškai pagrįsta ekoturizmo plėtros galimybių svarba;
- Įvertintos Šiaulių apskrities ekoturizmo plėtros galimybės;
- Parengtas Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus plėtros galimybių ekonominis pagrindimas remiantis „Šaulio“ viešbučio pavyzdžiu.

Darbo **teorinę reikšmę** lemia tai, kad atskleista ekoturizmo plėtros svarba teoriniu aspektu bei pagrįsta šio turizmo teikiama nauda verslui. Remiantis naudota medžiaga galime teigti, kad ekoturizmas nėra gausiai aprašytas, labai mažai teorinės informacijos, ypač lietuvių kalba, kuri padėtų gilintis į nagrinėjamą temą.

Tyrimo rezultatų **praktinis reikšmingumas**:

- Darbo rezultatai gali būti panaudoti ekoturizmo sistemos plėtros formavimo procese, siekiant populiarinti ekoturizmą Šiaulių apskrityje.
- Darbo teiginiai ir išvados gali būti panaudoti Šiaulių ir kitų Lietuvos regionų apgyvendinimo sektoriaus verslininkų praktiniame darbe planuojant ekoturizmo įdiegimą ar plėtrą jų vykdomame versle, formuojant veiklos gaires, tikslinant prioritetus, sudarant biudžetą.

1. EKOTURIZMO ESMĖ, RAIDA IR YPATUMAI

Šiame skyriuje pateikiama ekoturizmo samprata, raida ir ypatumai, analizuojama ekoturizmo teikiama nauda. Apžvelgiama turizmo ir ekoturizmo plėtra pasaulyje, Europoje ir Lietuvoje. Taip pat nagrinėjamos Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) programos, didesni dėmesį skiriant dvejoms iš jų, kurios yra įgyvendinamos Lietuvoje.

1.1 Ekoturizmo kilmė, samprata ir principai

Turizmas – tai verslas, kuriame dominuoja žmogiškasis faktorius, t.y. žmonės, teikiantys paslaugas kitiems žmonėms. Per daugelį metų turizmo sąvoka kito ir iki šiol nėra vieningos nuomonės, kas yra turizmas. (Žalys, L., Žalienė I., Iždonaitė, I., 2006). Terminas „turizmas“ kilęs iš lotynų kalbos žodžio „turn“ - sukutis, sukimas, vilkūtis, reiškia keliavimą iš vienos vietos į kitą sugrįžtant. 1980 metais Maniloje priimtoje pasaulio turizmo deklaracijoje (Manilos deklaracija dėl Pasaulio turizmo, kuri priimta 1980 m. spalio 10d.) turizmas apibūdinamas kaip veikla, turinti svarbią reikšmę tautų gyvenimui, nes tiesiogiai lemia socialinę, kultūrinę, švietimo bei ekonominę šalių gyvenimo sritis ir jų tarptautinius santykius. (Riley, M., Ladkin A., Szivas, E., 2002). Taigi Maniloje buvo akcentuojama, kad turizmas yra ne tik ekonominis, bet kartu ir socialinis, kultūrinis, ekologinis ir politinis reiškiny. Kadangi ekoturizmas yra viena iš turizmo sričių, tad jis yra vertinamas tais pačiais kriterijais kaip ir turizmas (Sirusienė-Lamauskienė R., Lamauskas A., 2009). Turizmas apima visas kelionių, atostogų, ekskursijų rūšis, kai žmogus palieka savo nuolatinę gyvenamąją vietą ilgiau nei vienai parai ir trumpiau nei dvylikai mėnesių, o kelionės tikslas nėra sandoma veikla, apmokama toje šalyje (Riley, M., Ladkin A., Szivas, E., 2002).

Turizmo formos ir kategorijos. Tam tikros šalies atžvilgiu skiriamos trys turizmo formos:

- a) vietinis turizmas – apima šalies gyventojus, keliaujančius gyvenamojoje šalyje;
- b) atvykstamasis turizmas – apima kitos šalies gyventojus, keliaujančius priimančiose šalyse;
- c) išvykstamasis turizmas – apima šalies gyventojus, keliaujančius kitoje šalyje.

Derinant šias tris turizmo formas, skiriamos trys turizmo kategorijos:

- vidinis turizmas – vietinis ir atvykstamasis turizmas;
- nacionalinis turizmas – vietinis ir išvykstamasis turizmas;
- tarptautinis turizmas – atvykstamasis ir išvykstamasis turizmas. (Lietuvos turizmo statistika 2007)

Turizmo veikla nėra vien tik procesas teikiantis ekonominę naudą, t.y. kuria darbo vietas, didina biudžeto įplaukas. Turizmo sistema orientuota į masinio turizmo plėtrą, reiškiasi ir neigiamu poveikiu aplinkai. Paslaugų sektoriuje didėjant pasaulinio masto problemoms iškilo poreikis formuoti tolydžios plėtros koncepciją. Tolydžios plėtros samprata apibrėžta 1987 m. Jungtinių Tautų kongreso „Susirinkimo dėl aplinkos vystymo“ metu paskelbus Bruntland ataskaitą (tolydi turizmo plėtra). Tolydi plėtra – tai tokia plėtros forma, kuri apima ir patenkina dabartinius visuomenės poreikius, nesumažindama ateities kartų galimybių patenkinti savo būsimas reikmes (Hopenienė, R., Kamičaitė, A., 2004).

Tolydus turizmas susideda iš formų nurodytų 1 lentelėje:

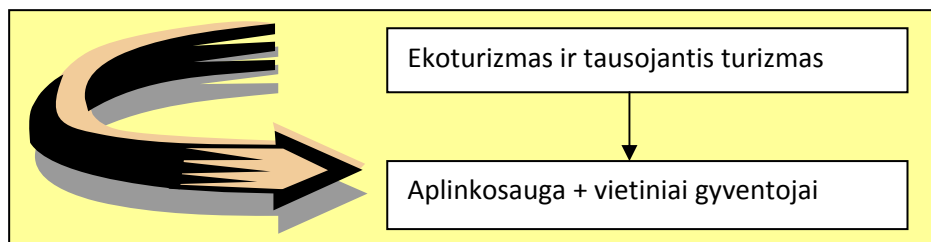
1 lentelė. Tolydaus turizmo formos ir jų apibūdinimas

Turizmo forma	Apibūdinimas
Alternatyvusis turizmas	Sąlyginai mažų grupių kelionės į mažai lankomas vietas; tai alternatyva masiniam turizmui.
Ekoturizmas	Skirtas turistams, kurie jautrūs aplinkai ir kultūrai, ieško natūralių dalykų ir stengiasi juos išsaugoti.
Etiškasis turizmas	Suprantamas kaip visų turizmo sistemos dalyvių suvokiama būtinybė laikytis moralės ir etikos principų.
„Žaliasis“ turizmas	Naudojami gamtai „draugiški“, natūralūs produktai arba turistai renkasi „žaliąsias“ atostogas.
Atsakingasis turizmas	Atsakingi turistai žino lankomą vietą, galimybes ją apsaugoti ir pan.
Bendruomenei svarbus turizmas	Esmė – vietinių gyventojų dalyvavimas planuojant turizmo plėtrą, priimant tam tikrus sprendimus.
Tausojantysis turizmas	Tai visi aukščiau išvardinti turizmo tipai.

Šaltinis: Žalienė I., Žalys L., Iždonaitė-Medžiūnienė I., (2008). Šiaulių regiono turizmo plėtros situacijos analizė

Kaip matote iš 1 lentelės viena iš tolydaus turizmo formų yra ekoturizmas. Tai ekologijos ir turizmo junginys. Ekologija turi šaknį ir graikiško žodžio *oikos*, kas reiškia *namas*. Ekologija yra mokslas tiriantis gyvųjų organizmų santykius su supančia aplinka. Šiuolaikiniame visuomenės vystymosi etape mus supančią aplinką labai veikia techniniai faktoriai, kas ekstremaliose situacijose priveda prie ekologinės krizės, o tai pirmiausia pasireiškia turizme (Б. М. Борисович, 2004).

Jeigu galima taip pasakyti apie ekoturizmą, tai jis kitais žodžiais reiškia aplinkosaugą, o tausojantis turizmas, kuris kaip minėjome yra visų tolydaus turizmo formų derinys, reiškia aplinkosauga + vietiniai gyventojai (1 pav.)

1 pav. Ekoturizmas ir tausojantis turizmas

Šaltinis: Švagždienė B., Žalienė I., Janulienė I. (2006). *Ekoturizmas: standartų įgyvendinimas praktikoje.*

Kaunas

Ekoturizmas iš esmės yra ekologinis turizmas, kur apibūdinimas ekologinis turi aplinkosauginės ir socialinės reikšmės atspalvius, apimantis tiek turizmo judėjimo, tiek sektoriaus koncentracijas. Dvidešimtojo amžiaus devintąjį dešimtmetį galima laikyti ekologinio turizmo koncepcijos, pagrindinių principų, kuriais grindžiama ši veikla, formavimosi laikotarpiu (Sirusienė R., 2005). Pati ekoturizmo idėja kilo 1970 m. tuo pačiu metu Lotynų Amerikos ir Afrikos aplinkosaugininkams, nors dėl skirtingų priežasčių (Honey M. S., 1999). Pietų Amerika kentėjo nuo aungančios likusių pasaulio gyvybiškų miškų rezervuarų destruktijos, tuo tarpu Rytų Afrikoje nerimą kėlė problemos dėl nesėkmingos laukinės gamtos aplinkosaugininkų vadybos filosofija, pagrįsta vietinių gyventojų atskyrimu nuo nacionalinių parkų. Kaip alternatyva šioms problemoms spresti buvo iškelta ekoturizmo idėja.

Pirmąjį ekologinio turizmo apibrėžimą pasiūlė meksikiečių ekonomistas ekologas Hektoras Cebalosas-Laskureinas (H. Ceballos-Lascurain) 1980 m. Jo nuomone, ekologinis turizmas – tai kelionių ir ekologiškai jautraus požiūrio į gamtą derinys, leidžiantis pajusti pažinimo džiaugsmą, susipažinti su floros ir faunos pavyzdžiais, taip pat prisidėti prie jų apsaugos (Sirusienė R., 2005).

Šis apibrėžimas jau gerokai skiriasi nuo dabar naudojamų. Jis nusako tik turizmo objektą, bet neužsimena apie poveikį gamtinei bei socialinei aplinkai. Šiuo metu ekoturizmo sampratą įvairūs autoriai, mokslininkai ir organizacijos apibrėžia skirtingai, tačiau visi apibrėžimai yra formuojami remiantis ekoturizmo principais ir nuostatais. Populiariausius apibrėžimus galime pamatyti 2 lentelėje.

2 lentelė. Ekoturizmo sampratos apibrėžimai

Autorius	Apibrėžimas
Tarptautinė ekoturizmo organizacija (angl. TIES)	Atsakingas keliavimas į gamtines zonas, kuris išsaugo aplinką ir pagerina vietos žmonių gyvenimo sąlygas (The international ecotourism society, 1990)
Australijos ekoturizmo organizacija	Ekologiškai tvarus turizmas orientuotas į gamtinių teritorijų pažinimą, skatinantį gamtos bei kultūros supratimą, vertinimą ir apsaugą. (Ecotourism Australia. Ecotourism concept.)
D. A. Fennell	Tausojanti gamtiniais ištekliais paremta turizmo forma, orientuota į gamtos pažinimą ir patyrimą, etiškai organizuojama siekiant, mažai veikti aplinką, nevirtotojišką ir lokaliai orientuotą (kontrolės, gaunamos naudos ir apimties požiūriu) (Fennell D. A., 1999).
Aplinkosaugininkų grupė (ang. RAN)	Tikslingos, iš anksto apgalvotos kelionės į tam tikras gamtines sritis, kurių metu bandoma suprasti kultūrinę ir gamtinę tos vietovės istoriją, skatinamos ekonominės galimybes tiek pačiai gamtos apsaugai, tiek ir vietinių gyventojų gerovės kėlimui (Edwards, McLaughlin ir Ham, 1998).
J.J. Ledkovskis, A.V. Drozdovas, N.V. Moraleva	Tai beveik Senajame ir Naujajame pasaulyje susiformavo supratimas apie turizmą, atitinkantį ekologinius ir socialinius reikalavimus, padedantį puoselėti atsakomybę gamtai ir ją saugoti, keliantį ekologinius ir socialinius reikalavimus, keliantį keliautojų kultūrą, atliekantį švietėjišką funkciją, tausojantį tradicines kultūras ir vietos bendrijas (Astromskienė A., Sirusienė R., 2007).
Pasaulinė Aplinkosaugos sąjunga (angl. IUCN)	Aplinkai jautrios kelionės ir mažai pažeistų gamtinių zonų lankymas, mėgaujantis gamta (ir bet kuriais praeities ar dabarties kultūriniais komponentais), skatinančiais gamtos apsaugą bei socioekonominę vietinių gyventojų gerovę ir turinčias minimalų lankytojų poveikį (Honey M. S, 1999).
A. Astromskienė ir R. Sirusienė	Tai lankymasis unikaliuose gamtos teritorijose, mažai tepalirstose ūkinės veiklos, išsaugojusiose tradicinę vietos gyventojų gyvenimą;

	<p>tai visų turistinės veiklos dalyvių ekologinės kultūros kėlimas ir vietos gyventojų gyvenimo lygio gerinimas, gamtosauginių normų ir technologijų laikymais rengiant ekologinius turus ir programas (Astromskienė A., Sirusienė R., 2007).</p>
--	---

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis šaltiniais nurodytais lentelėje

Kaip matome iš 2 lentelės ekoturizmas įvairių autorių ir organizacijų yra apibrėžiamas skirtingai, tačiau visuose apibrėžimuose dominuoja tie patys bruožai: keliavimo kultūros supratimas, gamtos saugojimas ir pažinimas, vietinių gyventojų gerovė. 2 lentelėje Tarptautinės ekoturizmo organizacijos (TIES) 1990 metais pateikiamas ekoturizmo apibrėžimas yra populiarus ir plačiai vartojamas šiais laikais.

Australijos ekoturizmo organizacijos pateiktas apibrėžimas yra glaustas ir aiškus, todėl patogus vartoti. Šis terminas naudojamas ir Green Globe 21 ekoturizmo standarte – plačiausiai taikomoje ekoturizmo sertifikavimo programoje, veikiančioje Azijos ir Ramiojo vandenyno regione. (Ecotourism Australia. Ecotourism concept.2009)

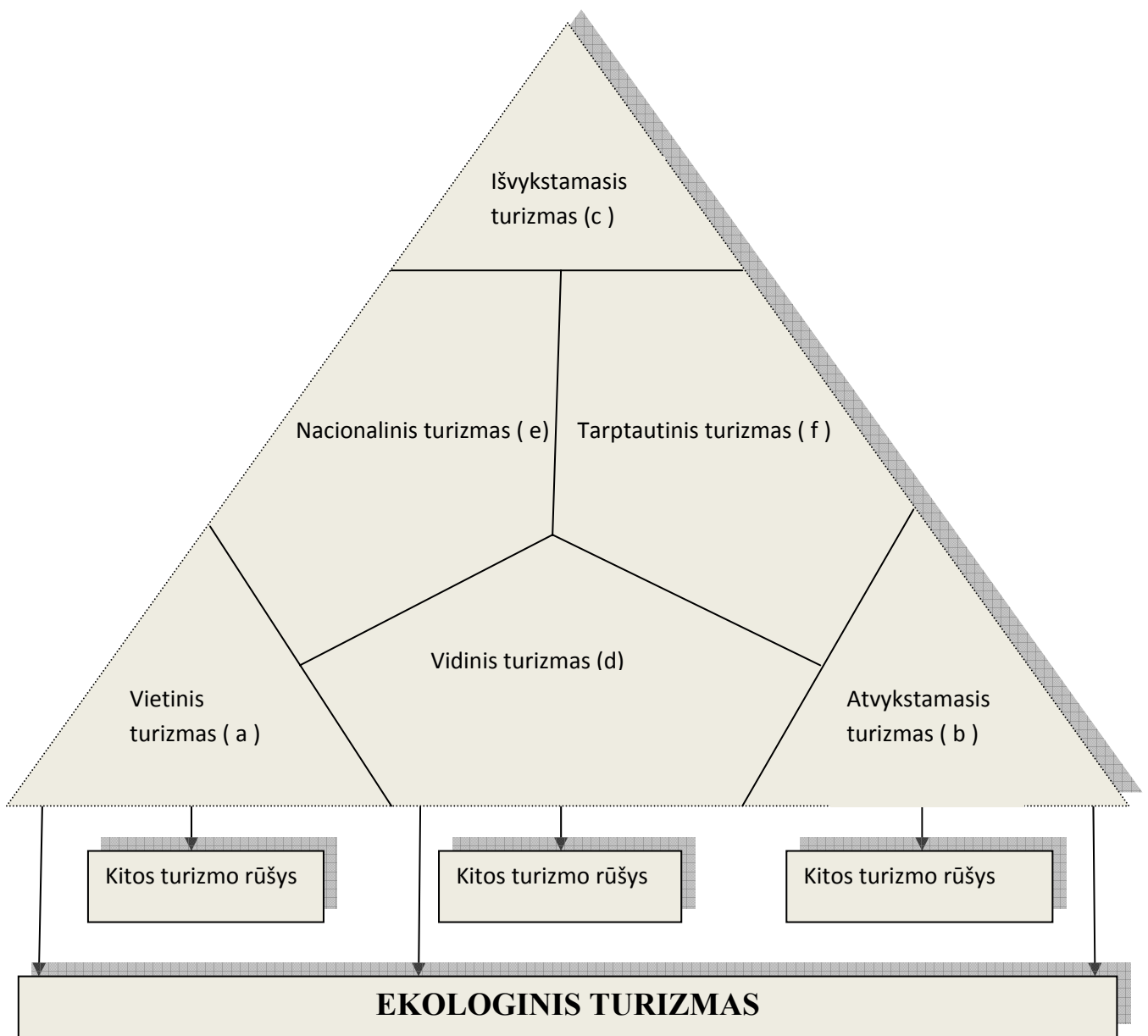
Fennell D. A. (1999) teigia, kad ekoturizmas paprastai vyksta mažai paliestose gamtinėse teritorijose ir prisideda prie jų išsaugojimo.

Ekoturizmą aplinkosaugininkų grupė (Rainforest Action Network (RAN)) įsisteigusi 1985 metais ir dirbanti siekiant apsaugoti drėgnuosius miškus ir jų čiabuvius gyventojus (Edwards, McLaughlin ir Ham, 1998) kaip ir A. Astromskienė ir R. Sirusienė išnagrinėjusios įvairių autorių ekoturizmo apibrėžimus apibūdina ekoturizmą pagal esminius principus ir bruožus.

Astromskienės A. ir Sirusienės R. (2007) nuomone, vieną iš imliausių ekoturizmo apibrėžimų yra pasiūlę rusų autoriai J.J. Ledkovskis, A.V. Drozdovas, N.V. Moraleva.

Toliau analizuojant ekoturizmo apibrėžimus, galime teigti, jog ši turizmo forma apima platų veiklos ir iniciatyvų spektrą. Galbūt todėl ekoturizmas gali būti painiojamas su kitomis turizmo veiklos rūšimis, tokiomis kaip nuotykinė kelionė, remiantis turizmas, atsakingas turizmas, „žaliosios“ kelionės, kultūrinis turizmas, sąžiningas turizmas, kaimo turizmas ir kt. (žr. 1 priedą) Apskritai vyraujančią vieno ir to paties reiškinių apibrėžimų įvairovę lemia tai, kad žmonės linkę apibūdinti tam tikrus reiškinius, daiktus tokiais terminais, kurie yra patogūs jiems patiems (Mader R., 2000).

Norint kuo tiksliau apibrėžti ekoturizmą reikia atsižvelgti ne tik į esminius principus ir bruožus, bet ir nustatyti ekologinio turizmo vietą tarp turizmo formų ir kategorijų (žr. 2 pav.)

2 pav. Ekologinio turizmo vieta tarp turizmo formų ir kategorijų; kur *a, b, c*, - turizmo formos; *d, e, f*, turizmo kategorijos; ($d = a+b$); ($e=a+c$); ($f=b+c$).

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos turizmo statistika 2007 (2008).

Apibrėžimų įvairovė taip pat liudija, kad ši turizmo veiklos kryptis tebėra formavimosi stadijoje ir siekiant apibrėžimo tikslumo reikia nepamiršti išryškinti pagrindinių principų, kuriais remiasi ekoturizmas ir kurių jis ragina laikytis (Sirusienė R., 2005) Vakarų šalių autoriai tokie kaip M. Honey (1999) ekoturizmo principus skiria į kelias atskiras grupes:

- Kelionės į natūralias gamtines zonas.
- Minimalus poveikis.
- Ekologinis sąmoningumas.
- Finansinės pajamos gamtos apsaugai.
- Finansinės pajamos ir vietinių gyventojų dalyvavimas ekoturizmo plėtroje.
- Kultūrinio sąmoningumo skatinimas ir pagarba vietinei kultūrai.

- Žmogaus teisių ir darbo susitarimų bei demokratiškos organizacijų stiprinimas ir palaikymas.

Honey M. S. (1999) minimi principai beveik tiksliai sutampa su Pasaulinio Turizmo Kodekso principais, kurių tikslas skatinti atsakingą ir subalansuotą pasaulio turizmo tvarką (Pasaulinis turizmo etikos kodeksas, 1999).

Rusijos mokslininkai pateikia kitokius ekoturizmo principus.

Pagal juos ekologinis turizmas turi būti:

- Nukreiptas į gamtą ir svarbiausia gamtos resursų panaudojimą.
- Nenešti nuostolių arba daryti minimaliausią poveikį mus supančiai aplinkai.
- Nukreiptas į ekologinį išprusimą ir savišvietą formuojant santykius lygiateisio partnerio su gamta.
- Rūpintis išsaugojimu vietinės socialinės – kultūrinės terpės.

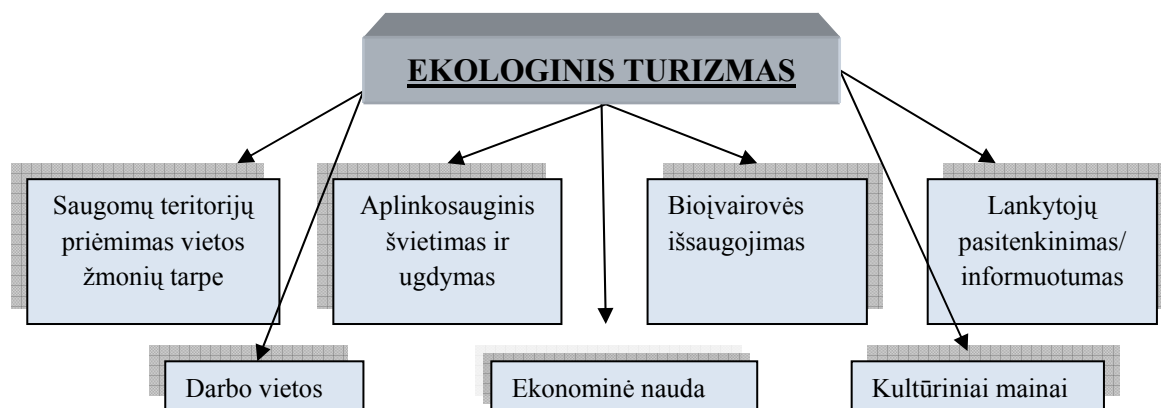
Šių pagrindinių principų užtenka, kad galėtume atskirti ekologinį turizmą nuo neekologinio arba bendrai nuo kitų turizmo formų. Iš kitos pusės šių principų prisilaikymas yra ekonomiškai efektyvus ir užtikrinantis vystymąsi tų rajonų, kur jis vykdomas (A. Ю. Александровой, 2008).

Pagal Astromskienę A. ir Sirusienę R. (2007) svarbiausieji ekologinio turizmo principai yra šie:

- Rekreacinių gamtos teritorijų biologinės įvairovės išsaugojimas.
- Į ekologinio turizmo veiklą įtrauktų regionų ekonominio stabilumo gerinimas.
- Ekologinio turizmo veiklos dalyvių ekologinės kultūros kėlimas.
- Rekreacinių teritorijų etnografinio statuso išsaugojimas.

Kaip rodo ekoturizmo praktika, galima išskirti dvi jo formas – siaurąją (klasikinę) ir plačiąją. Reikia paminėti, kad ekoturizmas siaurąja prasme viešpatauja šalyse, turinčiose didžiules teritorijas – Kanadoje, JAV, Australijoje. Ekoturizmas plačiąja prasme yra plėtojamas ekspertų ir turizmo tyrinėtojų iš Vakarų Europos šalių, turinčių ribotus laikinąsias gamtos resursus. Pirmoji ekoturizmo forma gali būti pavadinta – „Australišku“, antras – „Vakarų Europietišku“ (A. Ю. Александровой, 2008).

Ekoturizmas yra turizmo veiklos kryptis, kuri iš esmės skiriasi nuo kitų turizmo krypčių savo praktika gamtinėse teritorijose, nes padeda spręsti aplinkosaugos, ekonominės ir socialinės plėtros konfliktus, kurdamas naujas darbo vietas, išsaugodamas bioįvairovę, teikdamas ekonominę naudą bei užsiimdamas aplinkosauginiu švietimu ir ugdymu (žr. 3 pav.).

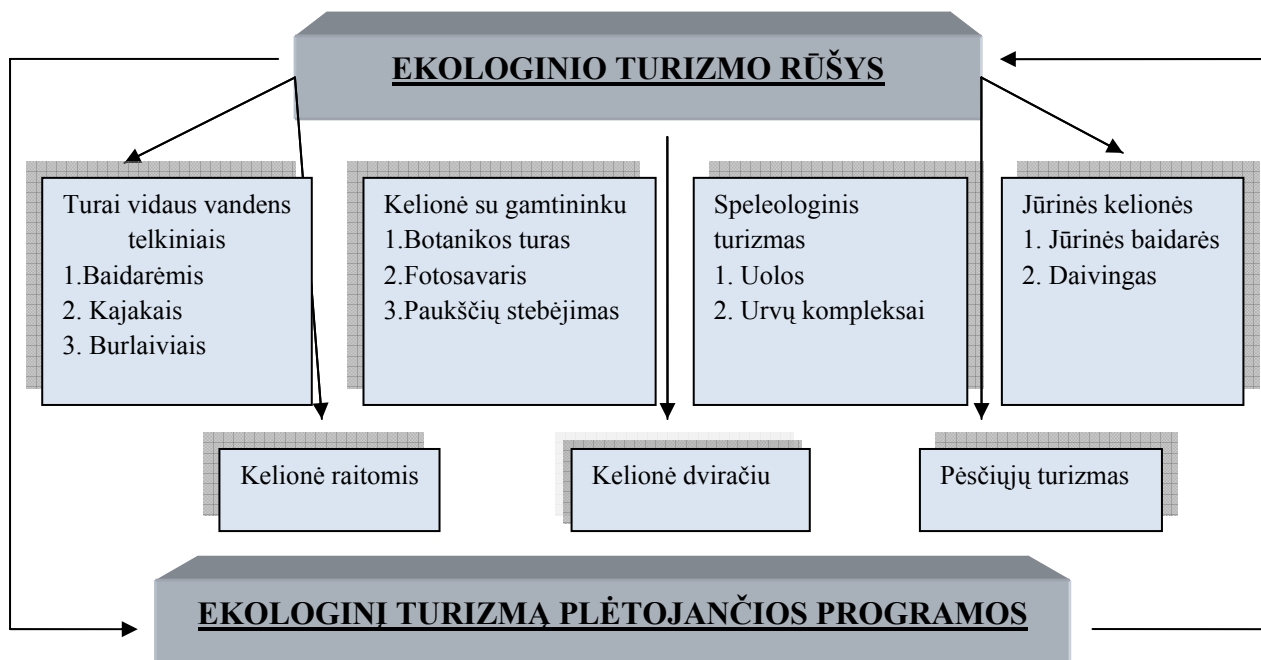

3 pav. Ekologinio turizmo teikiama nauda

Šaltinis: sudarytas autorės remiantis Drumm A., Moor A., 2005

Kaip matome iš 3 paveikslą ekoturizmo esmė nėra vien tik ekonominė nauda, tai nėra vienintelė ir pagrindinė motyvacija. Tinkamai plėtojamas ekoturizmas sumažina įprasto turizmo poveikį ir padeda spęsti įvairiapusiškas problemas. Pagrindinis ekologinio turizmo principas – santykių harmonija tarp ekonominės naudos ir gamtos teritorijų, naudojamų poilsiui ir žmonių bendravimui su gamta, ekologinio saugumo (B. A. Квартальнов, 2003).

Astromskienė A. ir Sirusienė R. (2007) savo knygoje detaliai neapžvelgia visų turizmo rūšių, bet plačiau nagrinėja tik tas, kurios gali padaryti daugiausia žalos gamtai ir turi būti plėtojamos ekologiniu keliu (žr. 4 pav.)

4 pav. Ekologinio turizmo rūšys ir programos

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Astromskiene A. ir Sirusiene R. (2007)

Iš 4 paveikslo matome, kad ekoturizmas gali būti plėtojamas įvairiomis formomis skirtingose šalyse.

1970 m. kai gamtinės zonos destrukcija ir aplinkos blogėjimas buvo pradėtas matyti kaip socialinė problema, pasirodė ir aplinkos švietimas – tarptautinė mokykla apie mąstymą bei veikimą. Šio fakto svarba ir egzistavimas oficialiai patvirtintas Jungtinių Tautų konferencijos dėl Žmogaus aplinkos (angl. Human Environment), Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konferencijoje, Stokholme, 1972 (Leonardo da Vinci pilot Project Eurora, 2005).

1980 m. daugybė organizacijų pritarė Pasaulinės aplinkos sąjungos (angl. IUNC) pasiūlytai Pasaulinės Aplinkos Strategijai (angl. World Conservation Strategy), kurioje buvo teigiama, kad saugumų zonų vadyba turi būti neatsiejama nuo vietinių gyventojų ekonominės gerovės. Ši idėja buvo patvirtinta 1982 m. vykusiame IUCN Pasauliniame Kongrese, kuriame aplinkosaugininkai teigė, jog aplinkosauginės programos turi būti bendruomeniškai draugiškos ir skatinti ekonominį vystymą. Taip pat jie kvietė didinti ekologinio švietimo programų skaičių (Honey M. S., 1999).

JT Aplinkos ir plėtros konferencija (Rio de Žaneiras, Brazilija, 1992 m. birželio 3-14 d.), žinoma kaip Pasaulinis aukščiojo lygio susitikimas, kuriame dalyvavo 178 vyriausybės, priėmė Darbotvarkę 21 – Pasaulinę subalansuotos plėtros veiksmų program, Rio Aplinkos ir plėtros deklaraciją, subalansuoto miškų tvarkymo principus (Darbotvarkė 21, 1992).

Vyriausybės vykdo JT Generalinės Asamblėjos konferencijos (1989 m.) įgaliojimus, kuomet buvo sukviestas pasaulinio masto susitikimas numatyti bendroms strategijoms, kurios sustabdytų žmonijos veiklos neigiamą poveikį aplinkos fizinei būklei ir skatintų aplinkosaugos požiūriu subalansuotą ekonomikos plėtrą visose šalyse (Darbotvarkė 21, 1992).

Šiame dokumente pateikiamas galutinis variantas susitarimų, dėl kurių buvo derėtasi dvejus su puse metų ir kurie atvedė į aukščiausiojo lygio susitikimą ir buvo įforminti Rio de Žaneire. Nors jie neturi tarptautinės juridinės galios, šių tekstų patvirtinimas reiškia svarbų moralinį įsipareigojimą siekti jų įgyvendinimo (Darbotvarkė 21, 1992).

1992 metais Karakase, Venesueloje vykusioje IUNC ketvirtajame Pasauliniame Kongreso dėl Nacionalinių parkų ir saugomų zonų, ankstesnė koncepcija buvo išplėsta, parengus rekomendaciją, jog vystant bendradarbiavimą tarp turizmo industrijos ir saugomų zonų, pirmoje vietoje turi būti iškeliami – gamtinės aplinkos apsaugos ir vietinių gyventojų gyvenimo kokybė (Honey M. S., 1999).

Pasak Honey M. S. (1999), kita ekoturizmo kilmės priežastimi galima būtų traktuoti tai, jog atsiradus daugybei prieinamų ir įperkamų skrydžių, vis didėjantis skaičius gamtos mylėtojų pradėjo ieškoti ramios ir pirmykštės, nelieptos grožio zonos, sugriaudami ankstesnį turizmo

stereotipą – siūlomą turizmo paketą „saulė, smėlis, sekas“, kuris buvo nukreiptas į turizmo paplūdimiuose ir kruiziniuose laivuose plėtrą.

1999 balandį Niujorke subalansuotos plėtros komisija suteikė įgaliojimą PTO ir Jungtinių Tautų Aplinkosaugos programai (angl. UNEP) imtis atsakomybės dėl Tarptautinių Ekoturizmo metų paskelbimo, pritaikant rezoliuciją, kviečiančią vyriausybes, Jungtines tautas bei nevyriausybinės organizacijas (NVO) organizuoti renginius ir veiklas, pasiruošiant Tarptautiniams ekoturizmo metams.

2002 metų rugsėjo 27 - spalio 1 dienomis Santjage, Čilėje, tryliktoje PTO Generalinėje asamblėjoje, priimtas Pasaulinis Turizmo Etikos kodeksas, kuriame pripažįstama, kad „gamtinis turizmas ir ekoturizmas ypač prisideda prie turizmo reputacijos gerinimo ir kėlimo, jeigu yra gerbiamas gamtos paveldas bei vietiniai gyventojai ir yra veikama atsižvelgiant į tų teritorijų pralaidumą“ (Pasaulinis turizmo etikos kodeksas, 1999).

Svarbiausiais analizuojamos turizmo formos plėtrai galime laikyti 2002 metus – Tarptautinius Ekoturizmo metus, kurių dėka ši turizmo veiklos rūšis įgavo didelę reikšmę. Šiems metams pažymėti gegužės mėnesį Kanadoje PTO ir UNEP buvo surengtas Pasaulinis Ekoturizmo susitikimas, kurio metu buvo parengta Kvebeko deklaracija dėl ekoturizmo. Tarptautiniais ekoturizmo metais be visų parengiamųjų konferencijų, seminarų ir Pasaulinio ekoturizmo susitikimo, PTO dalyvavo daugybėje specialiai skirtų ekoturizmui renginių ir seminarų šalyse, kurių pasiekimai buvo įvertinti 2003 metais birželį Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos (Quebec Declaration on Ecotourism, 2002).

Šiandien ekoturizmas (arba bent jau perkeista gamtinio ar laukinės gamtos turizmo versija) – yra šerdis daugybės besivystančių šalių nacionalinėse ekonomikos plėtros strategijose ir aplinkosaugoje. Ekoturizmo plėtrai, programų ir projektų įgyvendinimui, šios turizmo veiklos rušies gairių vystymui yra skiriamos milijoninės lėšos, rengiama daugybė konferencijų, ruošiamos universitetinės programos (JAV) specializuotis ekoturizmo srityje. Daugelis regionų pasižymi nacionalinių ir regioninių ekoturizmo organizacijų augančių skaičiumi (kaip pavyzdys, Australija, Zanzibaras, Ekvadoras, Indonezija, Kenija, Brazilija, Belize ir Karibai) (Honey M. S., 1999).

Prasidėjęs devintajame praeito šimtmečio dešimtmety, ekoturizmas kiekvienais metais augo po 20 – 34 proc. 2004 metais ekoturizmas visame pasaulyje augo tris kartus greičiau nei visa turizmo pramonė (Fact sheet: Global ecotourism, 2006). PTO duomenimis, ekologinis turizmas – viena iš penkių svarbiausių strateginių turizmo raidos kryptių laikotarpiu iki 2020 m. (Sirusienė R., 2005). Išlaikantis ekologinę pusiausvyrą turizmas galėtų išaugti iki 25 proc. pasaulio kelionių rinkos per šešerius metus, uždirbdamas 250 milijardų svarų sterlingų (473,6 milijardų JAV dolerių) sektoriaus vertę per metus. Analitikai prognozuoja eko-kurortų ir viešbučių augimą ir labai spartų

ekologinio turizmo augimą – sektoriaus, kuris jau dabar išauga 20 proc. Per metus – ir teigia, kad ankstyvas perėjimas prie išlaikančio ekologinę pusiausvyrą turizmo duos rinkai naudos (Fact sheet: Global ecotourism, 2006). Apibendrinant šį skyrių galime teigti, kad ekoturizmas nėra sena, jau išsišaknijusi turizmo veiklos kryptis. Šios formos istorija siekia vos kelis dešimtmečius, o apibrėžimų įvairovė tik įrodo, kad ji vis dar tebėra vystymosi stadijoje. Tačiau siekiant sėkmingai plėtoti ekoturizmą, kad jis teiktų abipusią naudą tiek turistams, tiek kelionių organizatoriams, tiek lankomoms šalims, reikia laikytis ekologinio turizmo etikos taisyklių, taikant jo principus praktikoje ir užtikrinant jų įgyvendinimą (Pasaulio turizmo etikos kodeksas, 1999).

1.2 Turizmo ir ekoturizmo plėtra: pasaulyje ir Lietuvoje

Ne tik energetikos išteklių, metalas, maisto produktai ir pramonės prekės yra stabilios ekonomikos rodikliai. Jau keli dešimtmečiai pasaulyje matoma kone sprogimo efektą sukėlusio turizmo plėtra. Vis daugiau žmonių pasiekia tokį gaunamų pajamų ir gyvenimo lygį, kad kelionės tampa neatskiriamą jų gyvenimo dalimi. Daugelis pasaulio šalių turizmą laiko ypač svarbia ūkio šaka. Nemažai yra ir tokių valstybių, kurioms turizmas – prioritetinga ir daugiausiai pajamų teikianti ūkio sritis (Šalna R., 2008). Visuotinis pasaulio globalizacijos procesas tiesiogiai įtakoja tarptautinio turizmo plėtrą (Hopenienė R., Kamičaitytė A., 2004). Globalios ekonomikos sąlygomis svarbu ne tik tinkamai suformuoti paslaugų paketą, bet ir įdomiai, netradiciškai jį reprezentuoti vartotojams (Navickas V., Malakauskaite A., 2007). Vienas didžiausių pastarųjų keturiasdešimties metų pasaulinių fenomenų – masinio turizmo augimas, lėmęs didelius pasaulio paveldo vietas lankančių turistų srautus.

Žmonės niekada nekelia tiek daug ir taip toli kaip dabar. Tai siejama su sparčia transporto technologijų plėtra, gerėjančiais gyvenimo standartais, geriau apmokamomis atostogomis ir laisvalaikiu (Pasaulio paveldas ir turizmas, 2005).

Pasaulio turizmo rinkoje vis labiau intensyvėja konkurencijos ir vartotojų poreikių kaitos procesai. Remiantis Škotijos turizmo plėtros organizacija Visit Scotland (2005), daugiau kaip 193 šalys varžosi dėl turizmo rinkos dalies. Kai kurios iš jų siūlo tas pačias paslaugas ir kovoja dėl tų pačių segmentų (Navickas V., Malakauskaite A., 2007). Todėl labai svarbu tinkamai parengti turizmo plėtros strategiją. Turizmo plėtros strategijoje numatomos ilgalaikės, prioritetingos turizmo plėtros kryptys, susijusios su šalies ir jos regionų turizmo verslo plėtros galimybėmis, siekiant efektyviai išnaudoti šalies turistinį potencialą – *gamtinius, kultūrinius, rekreacinius, žmoniškuosius bei verslo infrastruktūros išteklius*. Strategijos dokumente numatytais tikslais ir veiksmais siekiama sustiprinti atskirų valdžios institucijų ir privataus verslo sektorių bendradarbiavimo ir ryšių galimybes,

įgyvendinant numatytas turizmo plėtros priemones, įsisavinant ir racionaliai panaudojant ES struktūrinių fondų lėšas turizmo sektoriaus konkurencingumui stiprinti (Vengrauskas V., Hopenienė R., Grecevičius P., Stauskas V., Raguckas J., 2002). Taip pat nemažiau svarbu ekonominės plėtros modelio pasirinkimas, kurį lemia įvairūs veiksniai: šalies region tikslai, ekonomikos lygis bei vystymosi tendencijos, išorinis poveikis ir kt. Siekiant įvertinti plėtros modelių taikymo šalyje galimybes, efektyvumą bei perspektyvas, pirmiausia reikia išanalizuoti šalies (regiono) ekonomikos būklę bei jos kitimo tendencijas (Mačerinskas J., Matekonirė J., 2003).

Pasaulio turizmo kodekso 4 straipsnyje teigiama, kad turizmo politika turi būti plėtojama taip, kad padėtų kelti turistus priimančių vietovių populiacijos pragyvenimo lygį bei tenkinti jų poreikius. Tam reikia į ekonominio, socialinio ir kultūrinio pelno kūrimą vienodai inkorporuoti ir vietinius gyventojus, kad jie išnaudotų galimybes turėti stabilų darbą, pasinaudoti iš užsienio plaukiančiomis lėšomis ir taip eliminuoti atskirtį bei skurdą (Lansing, De Vries, 2007).

Čiegio R., Gavėnausko A., Petkevičiūnės N. Ir Štreimikienės D. (2007) teigimu, darnaus vystymosi sąvoka yra populiariausia ekonomikos plėtros sąvoka šiandien. Kadangi joje susieti du svarbiausi tikslai – išsivystymo ir darnumo. Ekonominis darnumas ne mažiau svarbus už kitas sritis plėtojant bet koki turizmą – darnumas šiuo atveju reiškia ekonomines įplaukas, kurios naudojamos turistams aptarnauti arba sumažinti jų daromą poveikį (Mowforth, Munt, 2003).

Turizmo plėtojimas, laikantis darnaus vystymosi principų, ir efektyviai panaudojant rekreacinius išteklius, gali būti variklis regionų ekonomikai ir verslui juose plėstis, nes pritraukia investicijas, sukuria darbo vietas ir padidina pajamas bei skatina paklausos augimą (Štreimikienė D., Norkus M., Mockutė R., Laučius L., 2005).

Pasak, Shermach (2005) taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad vis labiau ryškėja vartotojų polinkis rinktis egzotiškus maršrutus (pvz., Azija, Amerika, Ramiojo vandenyno regioną), todėl Europos šalys turi stengtis padidinti savo turistinių patrauklumą, užsitikrinti tvirtesnes konkurencines pozicijas pasaulio turizmo rinkoje. Kita globali turizmo tendencija – vartotojų charakteristikų evoliucija. Turizmo sistemos klientai tampa labiau informuoti, rafinuoti ir tai padidina jų sugebėjimą daryti spaudimą turizmo paslaugų įmonėms (Navickas V., Malakauskaitė A., 2007).

3 lentelė. *Turistų srautų augimas 1995 – 2020 metų laikotarpiu*

Pasaulio regionas	Pokyčio prognozė	Vidutinis metinis prieaugis
Viduriniai Rytai	Spartus augimas	7,1 proc.
Rytų Azija ir Ramiojo vandenyno regionas	Spartus augimas	6,5 proc.

Amerika	Augimas	4 proc.
Europa	Lėtas augimas pereinantis į stagnaciją	3 proc.

Šaltinis: The World Tourism Organization, 2006.

Turizmas yra viena iš šalies paslaugų sferos dalių, kai yra pritraukiamos lėšos parduodant paslaugas ir prekes ne šalies gyventojams. Verslo pajamos turi būti derinamos su šalies, vietovės interesais, todėl turizmo veikla turi būti valstybės kontroliuojama (Hopenienė R., Kamičaitė A., 2004). Vystant turizmo sektorių, galima siekti tokių pagrindinių ekonominių naudų, bendrojo vidaus produkto augimo, užsienio valiutų įplaukų, naujų darbo vietų kūrimo ir užimtumo skatinimo.

Pasaulio turizmo organizacijos (PTO) duomenimis, 1950 m. pasaulyje keliavo 25 milijonai žmonių, tuo tarpu 2005 m. šis skaičius išaugo iki 800 milijonų (32 kartus daugiau žmonių išvyko į turistines keliones) (Pasaulio paveldas ir turizmas, 2005).

Per pastaruosius metus turizmas yra sukūręs daugiau nei 400 mln. darbo vietų, pagamina per 12 proc. šalių vidaus produkto ir turi tendenciją toliau augti, jam tenka 7–8 proc. bendrų investicijų.

Tarptautinio atvykstamojo turizmo atžvilgiu pirmauja Europos regionas, užimantis maždaug pusės pasaulio rinkos, nors prognozuojama, kad 2020 m. ši dalis mažės iki 47 proc. (Rondomanskaitė, 2004). Vertinant Centrinės ir Rytų Europos atvykstamojo turizmo augimo tempus PTO (2003 m.) prognozavo, kad kasmet ši rinka augs maždaug 4,4 proc. Tikėtina, kad dėl krizės šios prognozės gali būti pernelyg optimistinės.

Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacijos (PTO) posėdyje „Europos turizmo politika ir valdymas nestabiliu metu“, vykusiame Madride (Ispanija) priėjo tokios išvados, kad Europos šalys šiuo metu jaučia nedidelį turizmo srauto mažėjimą. Tai yra struktūrinė krizė, kuri tęsis apie 3 metus, tačiau turizmas atsigaus, nes ši ekonomikos šaka turi specifinę savybę atsitiesti iš bet kokios krizės – juk žmonija niekada neprarado noro keliauti, pažinti, atrasti ką nors naujo. Suprantama, tam reikia labai aktyvios turizmo politikos ir gero krizių valdymo. Valstybės turi dėti visas įmanomas pastangas, siekdamas išsaugoti darbo vietas, neleisti situacijai turizmo sektoriuje dar labiau blogėti (Diršienė R., 2009).

PTO duomenimis, pasaulio rinkoje 2008 m. I-ąjį pusmetį turizmo augimas siekė 5 proc., II-ąjį pusmetį jau pastebėtas bendras 1 proc. smukimas. Vis dėlto kai kurie regionai 2008 m. pasiekė neblogų rezultatų: Viduriniai Rytai (+11 proc.), Afrika (+5 proc.), Amerika (+4 proc.). Per antrąjį 2008 m. pusmetį Europos ir Azijos regionų turistų skaičius smuktelėjo (– 3 proc.). 2008 metais geriausių rezultatų pasiekė Hondurasas, Panama, Urugvajus, Korėja, Makao (Kinija), Indonezija,

Indija, Egiptas, Libanas, Jordanija, Marokas bei Turkija. 2009-aisiais PTO prognozuoja ir tarptautinio, ir vietinio turizmo sąstingį (Diršienė R., 2009).

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad turizmo ekonominis poveikis neretai yra paslėptas, sunkiai kiekybiškai apibrėžiamas ir apskaičiuojamas dėl turizmo įvairiapusiškumo bei fragmentiškumo, nes jame integruojami ne vien ekonominiai, bet ir socialiniai-kultūriniai bei ekologiniai aspektai.

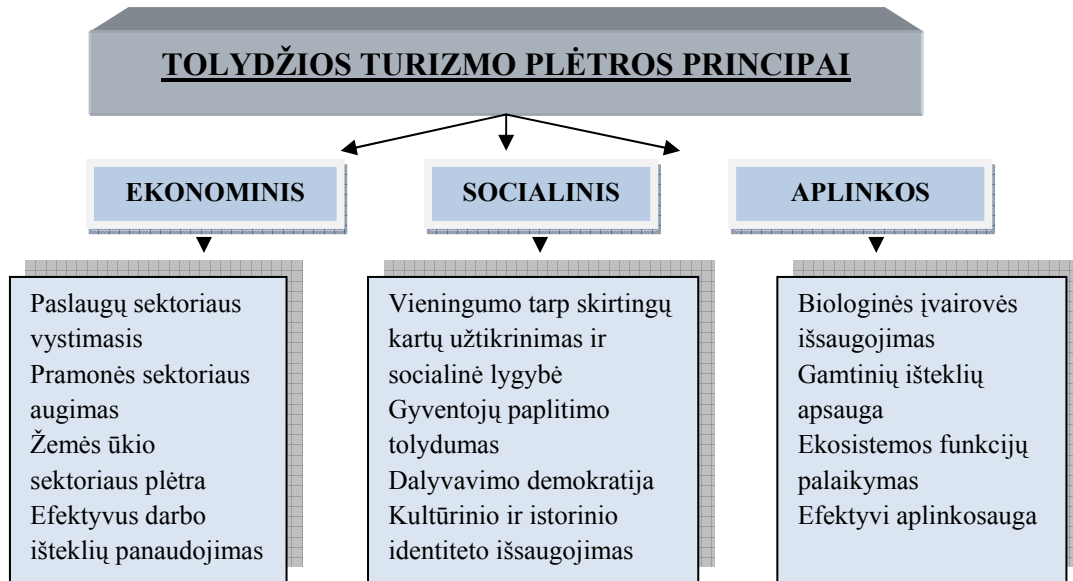
Gamtinės aplinkos ir visuomenės gyvenimo kokybės išsaugojimui neribotam laikui reikalingas vietinės visuomenės įsitraukimas į visas turizmo plėtros fazes. Hassan S. (2000) teigimu, siekiant sėkmingos tolydžios turizmo plėtros reikia, kad:

- Turizmo plėtrai didelę reikšmę turintys gamtiniai ištekliai būtų išlaikomi ir įtraukti į ilgalaikius plėtros planus.
- Turizmas būtų suvokiamas kaip teigiama veikla, suteikianti daug privalumų vietinei visuomenei, pačiai vietai ir turistams.
- Ryšiai tarp turizmo ir aplinkos turi būti tokie, kad būtų galima išlaikyti supančios aplinkos ir ekosistemų ilgalaikį gyvybingumą. Turizmo plėtra negali turėti neigiamo poveikio gamtiniams ištekliams.
- Turizmo veikla ir plėtra turi atsižvelgti į tos vietovės gamtą, mastą ir savybes. Šiuolaikinis pasaulis yra labai dinamiškas ir pokyčiai jame neišvengiami, tačiau sugebėjimas adaptuotis neturi peržengti jau išvardytų principų.
- Turizmo verslo atstovai, vietinė valdžia ir aplinkosauga turi gerbti šiuos principus ir dirbti kartu norint juos įgyvendinti praktikoje.

Šie principai iliustruoja ryšius tarp aplinkos tolydumo ir valdomos turizmo paklausos. Norint, kad vietovės išsaugotų savo gamtą ir rinkos paklausą, būtina užtikrinti viešųjų institucijų, privataus sektoriaus ir nepelno siekiančių organizacijų bei neformalių visuomeninių grupių bendradarbiavimą ir kooperaciją, sistemingai vertinant ir valdant turistinio regiono konkurencingumo veiksnius (Hopenienė R., Kamičaitytė A., 2004).

Egzistuoja skirtingos tolydžios turizmo plėtros sampratos, tačiau kiekvienoje jų atsispindi tradicinio turizmo ir ateities turistų poreikių balansas – esamu laikotarpiu natūralūs, kultūriniai ir kiti turizmo veiklai reikalingi ištekliai yra saugoti ateities kartoms, tačiau tuo pačiu atneša naudą šiandienos visuomenei (Hopenienė R., Kamičaitytė A., 2004).

Remiantis tolydžios plėtros sąvoka Harris J. (2000) išskiria pagrindinius tolydžios turizmo plėtros principus, kurie pateikti 5 paveiksle.

5 pav. Tolydžios turizmo plėtros principai

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Hopeniene R., Kamičaityte A.(2004). Tolydi turizmo plėtra. Konkurencingos turizmo sistemos kūrimo prielaidos

Skirtingi turizmo produkto teikėjo ir vartotojo interesai dažnai nesutampa su tolydžios turizmo plėtros principais. Neretai pasitaiko taip, kad turistai ir vietinių regionų gyventojai turizmą ir jo paliečiamą aplinką vertina iš skirtingų pozicijų. Anot Hens L. (2001) tolydi turizmo plėtra nuo tradicinio turizmo skiriasi dviem pagrindiniais aspektais:

- neturi stipraus neigiamo poveikio aplinkai ir kultūros paveldui;
- privalo užtikrinti, kad didesnė dalis ekonominės naudos, gautos iš turizmo, liktų vietiniame regione.

Tolydžios turizmo plėtros įgyvendinimas leistų patenkinti tiek turistų, tiek vietinių regionų gyventojų poreikius. Balansą galima pasiekti visus išteklius valdant taip, kad būtų patenkinti ir ekonominiai, ir socialiniai, ir estetiniai poreikiai, išlaikant šalies kultūrinį vientisumą, palaikant pagrindinius ekologinius procesus ir kraštovaizdžio išskirtinumą (Hopenienė R., Kamičaitytė A., 2004).

Netinkamai vystomos turizmo rūšys gali padaryti didelės žalos ekosistemai, todėl jos turi būti plėtojamos ekologiniu principu. Neigiamos daugelio turizmo rūšių pasekmės rekreacinėse teritorijose susijusios su stovyklų įrengimu, didelio turistų srauto judėjimu ne takeliais, automobilių transportu, gavyba (Sirusienė R., 2005) (žr. 3 pav.) Išsamesnė informacija pateikta 2 priede.

2 priede pateikti pavyzdžiai iliustruoja, kokiomis formomis gali būti vystomas ekoturizmas skirtingose pasaulio šalyse ir kuriose kiekviena iš šių įprastinių turizmo formų turi puikias sąlygas

plėtrai bei dabartinį didžiulį populiarumą. Pasak Shoemaker T. (2000), Baltijos šalyse ekoturizmą plėtoti galima per tokias veiklos sritis kaip paukščių stebėjimas, žygiai pėsčiomis, jodinėjimas, kelionės dviračiu arba slidinėjimas žiemą, galimybė grybauti bei uogauti, žvejoti, eko-turus su gamtininku, vandens turus. (Shoemaker T., 2000)

Ekoturizmas nepaisant vis augančio populiarumo ir didėjančio turistų skaičiaus, pasaulyje turizmo rinkoje sudaro tik 7-10 proc. Tačiau kai kuriose šalyse kaip Kenija, Kosta – Rika ekoturizmas virto galinga ekonomikos sritimi. Dar 1988 m. pelnas iš ekoturizmo išsivysčiusiose šalyse sudarė apie 12 milijardų dolerių. Ekologinių kelionių ir jų šalininkų galima rasti visur – Antarktidoje ir Kanadoje, JAV, visose Vakarų Europos šalyse, Centrinėje ir Pietų Afrikoje, Japonijoje ir Malaizijoje, Australijoje ir t.t. Tačiau Australija yra ekoturizmo pasaulinė lyderė. Joje netgi yra speciali valstybinė ekologinio turizmo įstaiga panaši į ministeriją. Kiekvienais metais vyksta pasauliniai kongresai kur susirenka šimtai dalyvių – keliautojų, mokslininkų, verslininkų, politikų (A. Ю. Александровой, 2008).

Pagrindinį ekologinių turistų srautą pasaulyje sudaro išvystytos pramonės šalių gyventojai, besidomintys gamta ir buitimi, kuriuos pavyko išsaugoti nepaliestuose planetos kampeliuose. Ypač domimasi egzotiška Afrikos, Azijos, Centrinės Amerikos šalių gamta bei kultūra. (Astromskienė A., Sirusienė R., 2007)

Svarbiausi veiksniai, skatinantys ekologinio turizmo plėtrą – žmonių troškimas poilsiaujant pabūti gamtoje, galimybė kvėpuoti tyru oru, gerti švarų vandenį ir madytis švaresniuose vandens telkiniuose, valgyti ekologiškai švairius produktus, patirti estetinio pasitenkinimo jausmą stebint natūralius kraštovaizdžius. Tarp Vokietijos gyventojų kelionių motyvų šie veiksniai laikui bėgant įgyja vis didesnę reikšmę. Pavyzdžiui, 1983 m. 46 proc. Vakarų Vokietijos turistų kaip svarbų įvardijo „susipažinimo su gamta“ motyvą, o 1992 m. tokių buvo jau 59,3 proc. motyvas „švaresnis oras, švarus vanduo, galimybė ištrūkti iš užterštos aplinkos“ 1983 m. buvo svarbus 36,9 proc. turistų, o 1992 m. – jau 54,2 proc. šio tyrimo autorių nuomone, su aplinkos būkle susiję motyvai vis greičiau tampa reikšmingesni nei kitų kategorijų motyvai. (Astromskienė A., Sirusienė R., 2007)

Astromskienės A. ir Sirusienės R. nuomone, Vokietijos turistus pagal jų požiūrį į ekologinius poilsio aspektus galima suskirstyti į keturias grupes:

4 lentelė. Vokietijos turistų požiūris į ekologines poilsio aspektus

Vokietijos turistai	Apibūdinimas
1 grupė	Abejojantys turistai, neigiantys ekologinių aspektų reikšmę poilsio metu (26,3 proc. gyventojų). Galimybė poilsiaujant pažinti gamtą šiems žmonėms neturi reikšmės.

2 grupė	Turistai nepageidaujantys mokėti gamtosaugos mokesčio turizmo centre (29 proc. gyventojų). Šios grupės žmonėms būdinga tai, kad jie nenori mokėti už aplinkos apsaugos priemones poilsio vietoje, yra gan abejingi ekologiniams aspektams.
3 grupė	Mylintys gamtą ir siekiantys saugoti aplinką poilsio metu turistai (30 proc. gyventojų). Šiai grupei priklauso žmonės, kuriuos domina nedidelės apimties ekologinio turizmo paketai, t.y. jiems ypač svarbu turėti galimybę stebėti gyvūnų pasaulį ir leisti laiką gamtoje.
4 grupė	Socialinę atsakomybę jaučiantys, aplinkosaugos rėmimu poilsio metu suinteresuoti žmonės (14,7 proc. gyventojų). Jiems ypač svarbi ne pati gamtos apsauga, o pagarbus požiūris į vietos gyventojų gyvenimą bei tradicijas.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Astromskiene A. ir Sirusiene R. (2007)

Iš 4 lentelės matome, kad Vokietijoje, mylinčių gamtą ir jaučiančių socialinę atsakomybę turistų yra apie 50 proc. Teigiamos ekspertų prognozės dėl ekologinio turizmo plėtros kai kuriose dalyse, tokiose kaip Šveicarija, Austrija, Vokietija, gana panašios (Astromskienė A., Sirusienė R., 2007). Galime daryti prielaidą, kad ir kitose išsivysčiusiose šalyse statistiniai duomenys būtų daug maž tokie pat. Galbūt todėl PTO duomenimis ekoturizmas yra pripažįstamas kaip viena iš penkių pagrindinių strateginių plėtros kryptų laikotarpiu iki 2020 metų.

Ekoturizmo raidoje reikėtų išskirti kiekybinę bei kokybinę plėtrą. Kalbant apie kiekybinę plėtrą, akivaizdu, kad turimi statistiniai duomenys dėl jau aptartų priežasčių turėtų būti vertinami labai rezervuoti. Pagal nagrinėjamus duomenis paprastai ekoturizmas, gamtinis, kultūrinis, nuotykinis ir kitoks „alternatyvus“ turizmas apjungiamas su lankymusi gamtoje susijusiu turizmu, tad išvadas galima daryti tik apie visos šios grupės plėtrą. Tarptautinės asociacijos TIES duomenimis nuo 1990 m. toks „alternatyvus“ turizmas augo 20-34% per metus ir jo augimas 2004 m. buvo maždaug 3 kartus didesnis nei visos turizmo pramonės. 1997 m. Pasaulio turizmo organizacija paskelbė, kad ekoturizmas, kartu su kitomis gamtinio turizmo formomis, sudaro apie 20% visų tarptautinių kelionių (Fact sheet: Global ecotourism, 2006). Remiantis šiais duomenimis galima teigti, kad „alternatyvus“ turizmas šiuo metu vidutiniškai sudaro 20-30% viso tarptautinio turizmo. Be jokios abejonės, šis procentas gerokai skiriasi įvairiuose regionuose ir kai kur, pavyzdžiui, daugumoje Afrikos šalių, gali siekti 80-90%. Kadangi JTPTO duomenimis 2007 m. tarptautinio turizmo apimtys pasaulyje siekė apie 900 milijonų tarptautinių turistų (UN World Tourism Organisation. World Tourism Barometer 2008), tai iš jų 180-279 milijonų galima priskirti prie „alternatyvaus“ turizmo atstovų. Sunku pasakyti, kokią visų šių turistų dalį galima būtų

priskirti ekoturistams, nes atlikti tik pavieniai, tai įvertinantys, tyrimai. Pavyzdžiui, UTPTO duomenimis, 2002 m. 4,5% JAV išvykstamojo turizmo rinkos pagrindinis kelionės motyvas buvo ekoturizmas, Ispanijoje – 5-6%. Labai apytiksliais vertinimais ekoturizmas sudaro apie 7% tarptautinio turizmo rinkos (Wood M. E., 2002). Prie šio skaičiaus dar reikėtų pridėti vietos turistus, kurie dėl apskaitos komplikuotumo ir skirtingų apskaitos sistemų nėra įtraukiami į JTPTO analizę, bet dažnai viršija (kai kurių šaltinių teigimu du kartus) tarptautinių turistų skaičių. Akivaizdu, kad tai yra didžiulis potencialas kokybinei ekoturizmo plėtrai, kuri įmanoma tik diegiant aiškiai reglamentuotą sistemą ir užtikrinant kontrolę.

Lietuvoje vienas svarbiausių veiklos prioritetų yra turizmas, skatinantis aktyvų eurointegracijos procesą. Lietuva yra transregioninių Rytai – Vakarai ir Šiaurės – Pietūs ryšių sankirtos zonoje bei ypač svarbių tranzitinių trasų erdvėje, teikiančių galimybę plėtoti turizmą (Hopenienė R., Kamičaitė A., 2004).

Pagrindiniai gamtiniai – rekreaciniai turizmo ištekliai; kultūriniai turizmo ištekliai; žmoniškieji ištekliai ir paslaugos, sąlygojančios turizmo plėtrą šalyje yra palankūs rekreaciniam turizmui. Taigi šalies turizmo ištekliai – tai vienas iš svarbiausių konkurencinių pranašumų, siekiant pritraukti turistinius srautus ir padidinti ekonominę turizmo naudą. Lietuvos turizmo gamtinių ir kultūrinių išteklių apimtis jų patrauklumo struktūra visiškai adekvati Šiaurės ir Vidurio Europos turizmo išteklių rinkai. Lietuvos gamtinių ir kultūrinių turizmo išteklių gausa ir įvairovė leidžia kurti ir vystyti aktyvaus poilsio, kultūrinio turizmo, etninio, kaimo turizmo ir ekoturizmo produktus, orientuojantis į atitinkamus rinkos segmentus (Vengrauskas V., Hopenienė R., Grecevičius P., Stauskas V., Raguckas J., 2002).

Šiuo metu Lietuvai turint galimybę panaudoti Europos Sąjungos struktūrinius fondus turizmo plėtrai, reikalinga kurti atitinkamą sistemą, kuri padėtų turizmo plėtrai, reikalinga kurti atitinkamą sistemą, kuri padėtų turizmo infrastruktūros planuotojas, architektams, kraštovaizdžio specialistams lengviau išspręsti Lietuvos regioninio savitumo, kultūrinio identiteto apsaugos problemas, o svarbiausia, išvengti Lietuvos kraštovaizdžio savitumo praradimo ir niveliacijos su kitais regionais, taip prarandant ir konkurencinį pranašumą panašių turistinių regionu atžvilgiu. Siekiant ekonominės naudos ir skatinant turizmo plėtros koncepcija, reikalinga atitinkamai planuoti ir valdyti turimus turizmo išteklius. Tokios plėtros įgyvendinimas taptų Lietuvos turizmo sistemos konkurencingumo išlaikymo prielaida (Hopenienė R., Kamičaitė A., 2004).

Lietuva jau keletą metų įvardijama, kaip potenciali turizmo šalis. Šalis turinti didelį ir patrauklų kultūrinio ir gamtos turizmo potencialą. Tačiau iki šiol šis potencialas buvo naudojamas. 2004-2006 m. laikotarpiu pagal „Viešoji turizmo infrastruktūra ir paslaugos“ priemonę skirta beveik 301 mln. litų, tenkančių 45 projektams. Įsisavintų lėšų dalis pagal šią priemonę yra vos 10 % (2007

m. liepos mėn. duomenimis), t.y. mažiausia dalis lyginant su visomis kitomis priemonėmis (Linkevičiūtė R., 2007)

Didžiąją projektų dalį sudaro projektai skirti senų namų, dvarų rekonstrukcijai bei jų pritaikymui turizmo plėtrai. Struktūrinės paramos dėka Panevėžyje iškilis sporto arena, Klaipėdoje bus įrengta jūrinė trasa bei kempingas, Alytuje- slidinėjimo trasa, Vilniuje- turistinė vandens trasa, dviračių takas, o Šiauliuose multifunkcinis kompleksas. Pagrindiniai projektų realizuotojai miestų savivaldybės administracijos. Tarp projektų įgyvendintųjų yra ir turizmo informacijos centrų, muziejų, regioninių parkų direkčių, tačiau jie sudaro vos 15 % visų projekto įgyvendintųjų (Linkevičiūtė R., 2007).

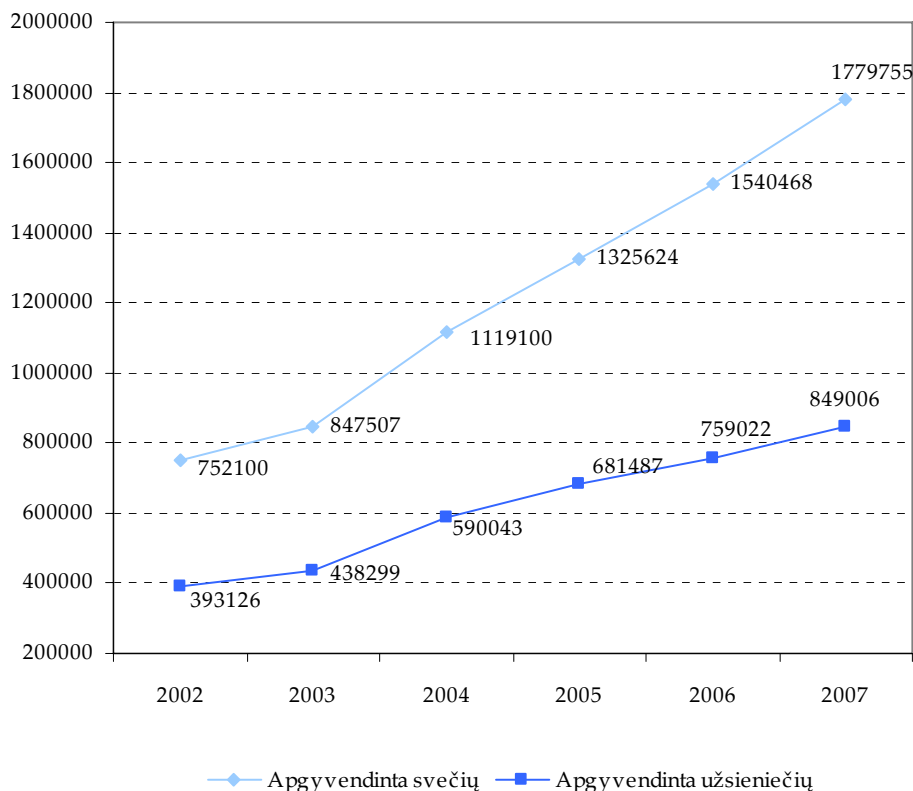
Turizmo potencialą nuspręsta dar labiau stiprinti, tam tikslui 2007-2013 m. laikotarpiu skiriant 500 mln. litų struktūrinės paramos. Šiuo laikotarpiu šalis turėtų akcentuoti netradicinius turizmo verslus, tokius kaip kaimo turizmą, amatus, medžioklę ir žūklės turizmą. (Linkevičiūtė R., 2007).

Pastaruoju metu Lietuvoje vis labiau populiarėja vietinis turizmas –156 šalies organizacijos, miestų ir rajonų turizmo informacijos centrai pateikė gausybę informacijos apie maršrutus po Lietuvos regionus, miestus ir miestelius, žygius dviračiais, baidarėmis ar plaustais, kaimo turizmo sodybas bei kulinarinio paveldo objektus (Girdauskauskas V., 2009)

Turizmas pripažintas prioritetine ūkio šaka ne tik Lietuvos valstybės, bet ir Vakarų Lietuvos regiono mastu. Vakarų Lietuvos regionas yra viena iš intensyviausiai turistų lankomų vietų Lietuvoje, kuris pasižymi kraštovaizdžių įvairove, vandens telkinių gausa (Labanauskaitė D., 2002). Pajūrio rekreacijos ir turizmo ūkis turi labai didelę perspektyvą. Tai savitas, turintis unikalių gamtinių ir kultūrinių kompleksų, išplėtotą apgyvendinimo sistemą, regionas. Čia tradiciškai susiformavusios rekreacinės gyvenvietės, gera atostogų rekreacijos ir turizmo bazė, sanatorinio gydymo įstaigų tinklas, patogi transporto sistema (Grecevičius P., 2000).

Šiaulių rajonas puikiai gali pretenduoti į kulinarinio paveldo verslus, kaimo amatų (kalvystės, keramikos) taikymą naujiems poreikiams. Esame patrauklūs ir tarptautinio turizmo atžvilgiu. Ryški vizija – tarptautinis turistinis maršrutas Kryžių kalnas – Vilce (Latvija) archeologinis kultūrinis kompleksas. Turime unikalių dvarų sodybų, architektūra puikiai įsikomponuoja į “Baroko kelias Lietuvoje” programą. Klojimo teatro festivaliai, Užgavėnių šventės Kurtuvėnuose ir kiti kultūriniai renginiai iš naujo kuria šiuolaikišką dvasiją. Didelis yra plėtros potencialas, tačiau jį riboja tai, kad paslaugų kokybė atsilieka nuo ES šalių standartų. Kompetencijos, finansų stoka, privačiam verslui vis dar nepalankios finansavimo sąlygos (žemas paramos lėšų procentas, dabartinis kompensavimo mechanizmas, reikalaujantis turėti pakankamai lėšų, kol investicijos bus kompensuotos) mažina turizmo verslumą (Jurginienė N., 2004).

Statistikos departamento pateikiami rodikliai apie Lietuvos apgyvendinimo įstaigose apgyvendintų užsieniečių skaičių yra išeiniai duomenys vertinant Lietuvos atvykstamojo turizmo srautų pokyčius ir tendencijas. 2007 m. Lietuvos apgyvendinimo įstaigose apgyvendinta beveik 2,5 karto daugiau svečių nei 2002 m., užsieniečių – daugiau kaip 2 kartus (žr. 6 pav.).

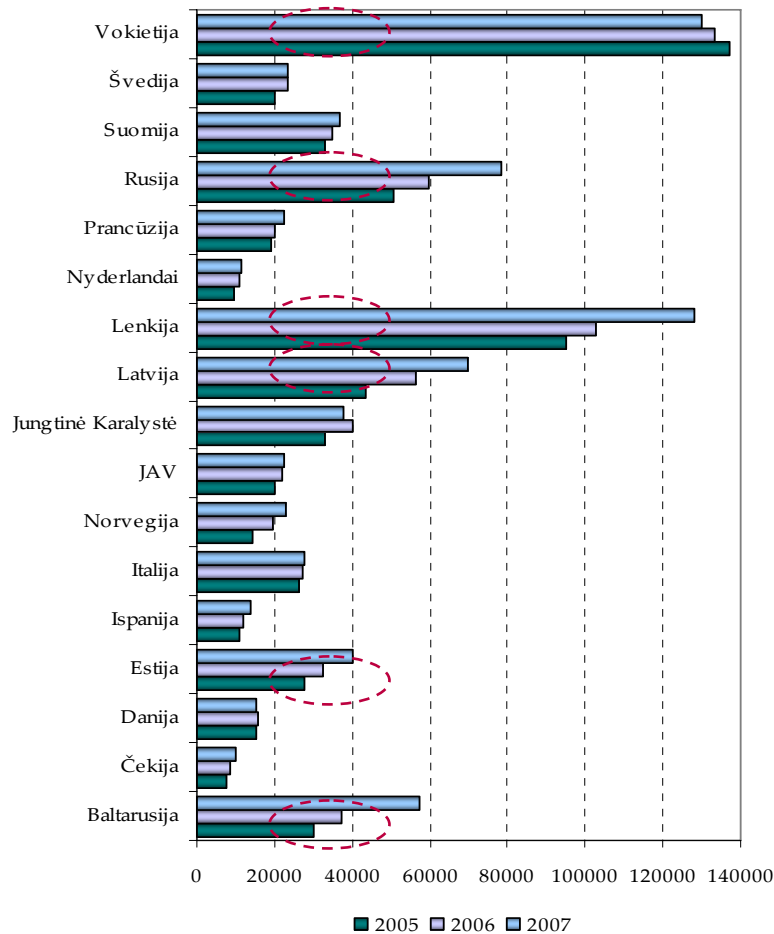

6 pav. Apgyvendinta svečių Lietuvos apgyvendinimo įstaigose 2002-2007 metais

Šaltinis: Turizmas Lietuvoje 2007. Statistikos departamentas, 2008

2007 m. Lietuvos apgyvendinimo įstaigos sulaukė 15,5 procento daugiau svečių nei 2006 m. Apskritai per pastaruosius penkerius metus užsieniečių svečių skaičius išaugo beveik dvigubai. Apgyvendinimo įstaigose buvo apsistoję 1,8 mln. svečių, iš jų 47,7 procento užsieniečių. 2007 m. apgyvendinimo įstaigos sulaukė 849 tūkst. svečių iš užsienio, iš jų 15,3 procento iš Vokietijos, 15,1 procento iš Lenkijos ir 9,3 procento iš Rusijos. Taigi, didžiausios Lietuvos atvykstamojo turizmo rinkos išlieka Vokietija ir kaimyninės šalys (Lenkija, Rusija, Latvija ir Baltarusija). Turistai iš šių šalių sudaro 55 procentus visų Lietuvos apgyvendinimo įstaigose apgyvendintų svečių (Lietuvos turizmo įvaizdžio formavimo ir rinkodaros priemonių planas, 2009).

Analizuojant apgyvendinimo įstaigų svečių skaičių pagal šalis, reiktų išskirti 17 šalių (7 pav.), iš kurių 2007 m. Lietuvos apgyvendinimo įstaigos sulaukė net 747,5 tūkst. svečių ir tai sudarė 88 procentus visos Lietuvos atvykstamojo turizmo rinkos (Lietuvos turizmo įvaizdžio formavimo ir rinkodaros priemonių planas, 2009).

7 pav. Šalys iš kurių daugiausia apgyvendinta svečių Lietuvos apgyvendinimo įstaigose
 Šaltinis: Turizmas Lietuvoje 2007. Statistikos departamentas, 2008

Iš likusių šalių, kurių 7 paveiksle nematyti, pavyzdžiui, Belgija, Rumunija, Vengrija, Bulgarija, Slovėnija, Slovakija ir kt., Lietuvos įstaigose apgyvendinta 101,5 tūkst. svečių. Daugumos iš šių šalių turistų srautai yra nedideli, tačiau 2007 m., palyginti su 2006 m., svečių Lietuvos apgyvendinimo įstaigose skaičius išaugo iš Belgijos (29,5 %), Ukrainos (20,3 %), Rumunijos (73,9 %) ir kt. (Lietuvos turizmo įvaizdžio formavimo ir rinkodaros priemonių planas, 2009).

Statistiškai yra nustatyta, kad 46 proc. į Lietuvą atvykstančių turistų turi verslo ar profesinių tikslų, 29 proc. turistų lanko gimines ir draugus, o 15 proc. turistų savo kelionę į Lietuvą sieja su laisvalaikiu, poilsiu ir atostogomis (Labanauskaitė D., 2002).

Vertinant turistų pritraukimo į Lietuvą aspektą ir tikslines grupes pagal jų kelionės tikslą labai svarbus veiksnys yra, kokia informacija ir/ar veiksnys paskatino juos atvykti į Lietuvą.

Europos Iš 5 lentelės išsiskiria trys dažniausiai nurodomi informacijos šaltiniai – draugai ar giminės, ankstesnė viešnagė ir internetas. Toliau rikiuojasi verslo partneriai, reklama, kelionių agentūros, kelionių vadovai (knygos).

5 lentelė. Informacijos šaltiniai pagal kelionės tikslą 2007 metais

Informacijos šaltinis	Verslas	Laisvalaikis	Draugų ir giminių lankymas	Pirkiniai	Sveikatinimo tikslai
Kelionių agentūra	1 %	20 %	1 %	3 %	8 %
Reklama	11 %	22 %	9 %	11 %	7 %
Draugai ir giminės	22 %	48 %	79 %	60 %	60 %
Verslo partneriai	64 %	3 %	1 %	37 %	1 %
Kelionės vadovas (knyga)	1 %	13 %	1 %	2 %	2 %
Internetas	27 %	42 %	15 %	21 %	38 %
Ankstesnė viešnagė	36 %	27 %	49 %	47 %	43 %

Šaltinis: 2007 m. atvykstamasis turizmas, Valstybinio turizmo departamentas (2008).

Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos 2009 metų Lietuvos turizmo įvaizdžio formavimo ir rinkodaros priemonių plane teigia, kad siekiant didinti Lietuvos žinomumą užsienio šalyse, formuoti teigiamą Lietuvos, kaip tinkamos turizmui šalies, įvaizdį, 2009 m. ir toliau bus vykdoma darni ir vientisa rinkodaros veikla. Konkrečios priemonės tiksliniam vartotojui tikslinėse rinkose padės optimizuoti biudžeto ir priemonių efektyvumą. Taip pat bus skatinamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas siekiant kooperuoti lėšas ir įgyvendinti bendrus tikslus (Astromskienė A., Sirusienė R., 2007).

Nepalietų teritorijų Lietuvoje kaip ir nėra, tačiau ekologiniam turizmui plėtotis yra visos sąlygos (Peckus D., 2008).

Esminiu žingsniu keičiant Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos politiką galima laikyti 1992 metais priimtą Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymą ir vėlesnius jo pakeitimus bei papildymus (Astromskienė A., Sirusienė R., 2007).

Valstybės politikos ekologijos srityje strateginis tikslas – išsaugoti gamtines sistemas ir jų vientisumą, stabilią visuomenės raidą užtikrinančias jų gyvybines funkcijas, taip pat gerinti gyvenimo kokybę, gyventojų sveikatą bei demografinę situaciją, užtikrinti visos šalies ekologinių saugumą (Astromskienė A., Sirusienė R., 2007)

Valstybės politikos ekologijos srityje pagrindinės kryptys:

- Stabilus gamtos išteklių naudojimas.
- Aplinkos taršos mažinimas ir išteklių taupymas.
- Gamtinės aplinkos išsaugojimas ir atkūrimas.

Lietuvos Respublikos ekologinį saugumą gali garantuoti veikla šiomis prioritetinėmis kryptimis:

- Saugumo užtikrinimas plėtojant potencialiai pavojingos veiklos rūšis ir kilus ypatingosioms situacijoms.
- Sveikatos apsaugos ekologiniai prioritetai.
- Ypatingųjų situacijų ekologinių pasekmių mažinimas ir kelio joms užkirtimas.
- Kelio užkirtimas terorizmui, keliančiam grėsmę aplinkai (Astromskienė A., Sirusienė R., 2007).

Pasaulio turizmo organizacija prognozuoja kultūrinio ir ekoturizmo plėtrą visame pasaulyje (Kanopkaitė R., 2004). Interneto apklausų duomenimis, 72 proc. prancūzų visomis keturiomis palaiko ekologinį turizmą. Turėdami daug galimybių į tokias keliones išsirengti savo šalyje, jie gėrėtis civilizacijos nesuniokota gamta mielai keliauja ir į Galapagų salyną, Mongoliją ar Kamčiatką. Tarp ekologines keliones pamėgusių europiečių maršrutų yra ir Estija bei Latvija. Nesmagu pripažinti, tačiau šiuo metu retai kuriame ekologinio turizmo interneto puslapyje išvysi mūsų šalies vardą. Kad Lietuvoje tokių vietų apstu, sutaria ir keliones organizuojantys verslininkai, ir valdininkai. Tačiau pirmieji mano, jog šalyje stinga valstybinės turizmo politikos, o antrieji įsitikinę, kad verslininkai nelinkę pernelyg investuoti į naujus maršrutus. Be to, Lietuvos kelionių organizatoriai senu įpratimu išvykas, kurios galėtų būti ekologinės, vadina pažintinėmis. O užsieniečiams toks pavadinimas labiau primena mokomasias, o ne ekologines keliones. (Ekologinis turizmas Lietuvoje dar neatrastas, 2008).

Tikimasi, kad susidomėjimas ekoturizmu didės ir Lietuvoje. Tam yra palankios prielaidos - gausus kultūrinis paveldas, nemenki natūralios gamtos ištekliai, besiplečiančios kaimo turizmo paslaugos, populiarėjantis ekologinis ūkininkavimas. Svarbu perdėti nesikuklinti ir mokėti pasigirti tuo, ką turime, - patraukliai pristatyti savo paveldą ir istoriją, ataudžiant faktinę medžiagą teatrališkumo, pramogų elementais. Sostinėje labai populiarai užsieniečiams parengta ekskursija apie Vilniausaiduoklių legendas (Kanopkaitė R., 2004)

Ekologinio turizmo organizavimas - daug žinių, praktikos, iniciatyvos reikalaujantis procesas. Labai aktuali tema - ekologinio turizmo gidų rengimas. Gidas privalo labai subtiliai atskleisti turistams gamtos paslaptis, paskatinti domėtis miško (ar kito gamtos objekto) pasauliu, prisidėti prie šalies turtų tausojimo.

Reikėtų rengtis priimti turistus ir iš užsienio šalių. Užsienio turistai, ypač iš JAV, mėgsta sudėtingas pėsčiųjų trasas, nuolat besikeičiančius gamtos peizažus. Tam tinka kalvotos, pelkėtos vietos. Takų ilgis turėtų siekti 15-30 km ir daugiau. Po ilgo pasivaikščiojimo turistų turėtų laukti poilsis su visais patogumais, o ne palapinių miestelis.

Dėl specialių takų įrengimo kaimo turizmo sodybų savininkams tektų kooperuotis su valstybiniais parkais ir miškų urėdijomis. Gidų rengimu, manyčiau, turėtų pasirūpinti Kaimo turizmo asociacija. Ekologinis turizmas kaimo sodybose apskritai turi būti plėtojamas glaudžiai bendradarbiaujant su valstybiniais parkais, miškų urėdijomis, gamtosauginėmis organizacijomis ir kitomis institucijomis (Peckus D., 2008)

Taip pat vienas iš ekoturizmo plėtros būdų Lietuvoje įvairių projektų, akcijų rengimas skirtų visuomenės švietimui. Pavyzdžiui, 2008 rugpjūčio 8-23 dienomis Palanga tapo aplinkosauginių idėjų centru. Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje inicijuojamo ir Palangos miesto savivaldybės remiamo projekto „Europiečių žaliosios atostogos“ metu laikinai buvo įkurta atvira vasaros erdvė, kur poilsiautojai buvo kviečiami susipažinti su Europos šalimis ir perimti jų patirtį aplinkosaugos srityje.

Daugiau nei dvi savaites, vykusio projekto „Europiečių žaliosios atostogos“ metu pačioje Palangos širdyje, Vytauto ir Jūratės gatvių sankirtoje, įkurtoje vasaros erdvėje visiems kiek netradiciškai – per Europos Sąjungos šalis ir jų pasiekimus įvairiose aplinkosaugos srityse buvo nagrinėjami aktualūs aplinkosauginiai ir tarpkultūrinio bendradarbiavimo klausimai. Kurorto gyventojams ir svečiams kasdien buvo siūloma trumpam nusikelti vis į kitą Europos valstybę ir pasidomėti, ko iš jos galėtų pasimokyti lietuviai, siekdami prisidėti prie klimato kaitos ir kitų ekologinių problemų sprendimo (Aplinkosaugos informacijos centras, 2008).

Apibendrinant, galima teigti, kad skirtingų kontinentų galimybes plėtoti ekoturizmą, priklauso nuo turimų gamtinių išteklių, geografinės padėties, šalies politikos ir strateginių plėtros planų, mokėjimu ir galimybe pritaikyti ekoturizmą per vieną ar kitą turizmo veiklos rūšį. Šiuo metu ekoturizmo plėtra kaip ir bet kurios turizmo formos yra sulėtėjusi dėl ištikusios pasaulinės ekonominės krizės. Tačiau kaip ir buvo minėta, planuojama, kad visa turizmo industrija turėtų atsigausti per 3 metus. Vis aktualėjant ekologinėms problemoms, ekoturizmo plėtros galimybės yra daugiau nei geros. Ekoturizmą plėtoti padeda ir Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) programos, kurios aptariamos sekančiame skyriuje.

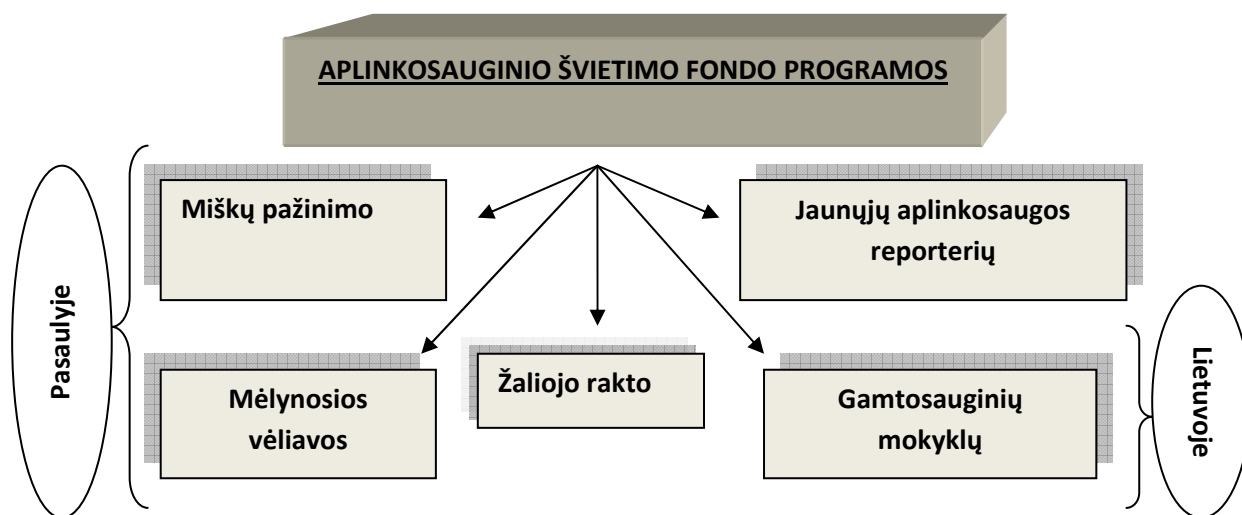
1.3 Ekoturizmo plėtrą įtakojančios programos

Remiantis Gamtosauginių mokyklų programos svetainės duomenimis Aplinkosauginio švietimo fondo (*Fee – Foundation for Environmental Education*) - tai 1981m. įkurta tarptautinė nevyriausybinė, ne pelno siekianti organizacija. Fondo istorijoje ypač svarbūs 2001 metai – Kopenhagoje įvykusios Generalinės Asamblėjos metu Fondo nare tapo Pietų Afrikos Respublika. Taip Fondo geografinis arealas peržengė Europos ribas ir iki tol Aplinkosauginio švietimo Fondu Europoje vadinta tarptautinė organizacija tapo Aplinkosauginiu švietimo fondu.

Aplinkosauginio švietimo fondo programos atskirose šalyse gali atstovauti ir koordinuoti tik viena nacionalinė nevyriausybinė organizacija, kurios pagrindinė veiklos sritis yra susijusi su aplinkosauga. Lietuvoje šio fondo programų įgyvendinimą patikėta koordinuoti Lietuvos Žaliųjų judėjimui. Nuo 2000 metų visuomeninė organizacija Lietuvos žaliųjų judėjimas yra Aplinkosauginio švietimo fondo narė Lietuvoje (straipsnis iš Vikipedijos, laisvosios enciklopedijos, 2008)

Pagrindinis Fondo tikslas – aplinkosauginis švietimas ir visuomenės savimonės kėlimas, XXI a. darbotvarkės įgyvendinimas, įtraukiant įvairaus amžiaus ir tautybių žmones per formalų ir neformalų švietimą.

Savo tikslus Aplinkosauginio švietimo fondas (FEE) įgyvendina vykdydamas penkias programas, kurios pavaizduotos 8 paveiksle

8 pav. Aplinkosauginio švietimo fondo programos

Šaltinis: sudarytas autorės

Lietuvoje iš penkių Aplinkosauginio fondo programų yra įgyvendinamos trys iš jų: *Gamtosauginių mokyklų programa*, *Mėlynosios vėliavos* ir *Žaliojo rakto*. Trumpai aprašysime visas

penkias Aplinkosauginio švietimo fondo programas skiriant didesnę dėmesį programoms, kurios skatina bei populiarina ekologinį turizmą Lietuvoje.

Miško pažinimo programa pradėta vykdyti 1999 metais. Jos įgyvendinimą iniciavo Suomija, Norvegija bei Švedija. Nuo 1999 metų programa pradėta vykdyti Danijoje, vėliau prisijungė Italija, Bulgarija, Turkija ir Kipras. Šioje programoje mokytojai skatinami organizuoti mokiniams išvykas į mišką, vykdyti praktinius užsiėmimus. Siekiama, jog mokiniai suprastų, kad miškas yra neatsiejama modernios visuomenės dalis.

Jaunųjų aplinkosaugos žurnalistų programa skirta vidurinių mokyklų moksleiviams. Mokiniai, dalyvaujantys programoje, rašo straipsnius aktualia valstybei aplinkosaugine tematika. Pagrindinės ir vyraujančios temos yra šios: žemės ūkis, miestai, pajūris, energetika, atliekos, nuotekos, vanduo. Programoje siekiama, jog mokiniai patys ieškotų aktualių temų, kad jiems būtų suteikta galimybė susipažinti su profesionaliu žurnalistikos darbu; taip at skatinami naudotis internetu bei kitomis naujomis technologijomis kaip mokymo priemonėmis, bei suprasti darnaus vystymosi plėtros problemas.

Remiantis Gamtosauginių mokyklų programos svetainės duomenimis *Gamtosauginių mokyklų programa* orientuoja mokyklas į praktinę gamtosauginę veiklą, skatina mokyklų bendruomenių aktyvumą, ugdo mokinių kūrybiškumą. Remiantis įvairiais darnaus vystymosi aspektais ir kuriant ryšius su bendruomenėmis, gamtosauginės mokyklos yra ideali programa, įgyvendinanti vietos Darbotvarkę 21 mokykloje. Programos gamtosauginės mokyklos nauda – aplinkosauginių žinių augimas, vietinės bendruomenės įtraukimas, vandens bei energijos vartojimo mažinimas, tarptautinių ryšių užmezgimas ir t.t.

Mėlynosios vėliavos programa skirta savivaldybėms, plėtojančioms turizmo paslaugas savo teritorijoje. Programa užtikrina tam tikrų aplinkosauginių ir serviso kokybės reikalavimų laikymąsi. Programoje dalyvaujančioms ir įvykdančioms Aplinkosauginio švietimo fondo reikalavimus (pagal ES direktyvas) savivaldybėms suteikiama teisė jų teritorijoje esančiuose paplūdimiuose iškelti “Mėlynąją vėliavą”. “Mėlynosios vėliavos” programa vykdoma 24 valstybėse. Paplūdimiai, turintys “Mėlynąją vėliavą”, yra įtraukiami į tarptautinius turizmo katalogus, kaip atitinkantys tarptautinius reikalavimus, keliamus šioms poilsio zonoms. Tai yra gera reklama, siekiant pritraukti užsienio turistus, kadangi “Mėlynoji vėliava” visame pasaulyje gerai žinomas ir plačiai pripažintas kokybės ženklas. Norint, kad paplūdimiuose ar prieplaukose būtų iškelta “Mėlynoji vėliava”, jie turi atitikti 27 reikalavimus (žr. 3 priedą) ir atlikti reikiamas procedūras diplomui gauti (žr. 4 priedą).

“Mėlynoji vėliava” suteikiama tik vienam sezonui. Lietuvos žaliųjų judėjimo įgalioti asmenys ir Aplinkosauginio švietimo fondo inspektoriai privalo tikrinti, ar paplūdimys atitinka

visus reikalavimus sezono metu. Vėliava turi būti nuleidžiama, jei randama trūkumų. Teisė pakelti ją įgyjama tik tada, kai visi trūkumai pašalinami (Mėlynoji vėliava. Dalyviai, 2003-2004).

Kiekvienais metais balandžio mėnesį vyksta kasmetinis Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) vykdomos „Mėlynosios vėliavos“ programos Tarptautinės tarybos narių pasėdis, kuriame yra įvertinami Europos, Kanados ir Maroko paplūdimiai bei prieplaukos siekiantys gauti „Mėlynosios vėliavos“ apdovanojimą tų metų sezonui. Paskutiniaisiais metais tarptautinė taryba „Mėlynąja vėliava“ apdovanojo daugiau kaip 3200 paplūdimių ir prieplaukų iš 31 šalies. Lietuva „Mėlynosios vėliavos“ programoje pradėjo dalyvauti nuo 2001 metų. 5 lentelėje pateikiami Lietuvos paplūdimiai, kuriems 2001-2008 metais buvo suteikti „Mėlynosios vėliavos“ sertifikatai.

5 lentelė. „Mėlynosios vėliavos“ dalyviai 2001-2008 metais

Metai	Mėlynosios vėliavos setifikatas						
	Nidos paplūdimys	Nidos ir Juodkrantės paplūdimys	Botanikos parko paplūdimys	I-osios Smiltynės paplūdimys	I-ios Melnragės paplūdimys	II-ios Melnragės paplūdimys	Minijos prieplauka
2001	✓						
2002	✓						
2003	✓		✓				
2004		✓	✓				
2005		✓	✓	✓			
2006		✓	✓	✓	✓	✓	
2007		✓	✓	✓	✓	✓	✓
2008		✓	✓	✓	✓	✓	

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis informacija internete. Mėlynoji vėliava. Dalyviai (2003-2004).

<http://blueflag.zalieji.lt/render/lt/dalyviai.htm>

Iš 5 lentelės pateiktos informacijos galime matyti kaip tendencingai didėjo „Mėlynosios vėliavos“ programos dalyvių skaičius Lietuvoje. Tai rodo šios aplinkosauginės programos populiarumą ir žmonių bei poilsiautojų augantį susidomėjimą ekologija. Jeigu 2001-2002 metais projekte dalyvavo ir apdovanojimą pelnė tik vienintelis Nidos paplūdimys tai pastaraisiais metais skaičius išaugo iki 6-7 dalyvių, tarp kurių 2007 metais aplinkosauginės programos sertifikatu buvo apdovanota ir pirmoji Lietuvoje Minijos prieplauka. 2009 metais nors ir ištikus pasaulinei ekonominei krizei „Mėlynosios vėliavos“ programos dalyvių skaičius neturėtų sumažėti. Jau dabar yra oficialiai paskelbta, kad Lietuvoje 2009 metais šioje programoje dalyvaus I-osios Smiltynės, I-osios Melnragės ir II-osios Melnragės paplūdimiai (Klaipėdos m. savivaldybė) (žr. 5 priedą).

Lietuvos buriuotojai taip pat prisijungė prie „Mėlynosios vėliavos“ programos ir individualiai siekia pelnyti šios programos sertifikatus. Lietuvos buriuotojų sąjunga (LBS) ir

Lietuvos žaliųjų judėjimas (LŽJ) pasirašė bendradarbiavimo sutartį dėl “Mėlynosios vėliavos” programos pramoginių laivų savininkams (buriuotojams) populiarinimo. Tai pirmoji tokio pobūdžio sutartis Lietuvos laivybos srityje, kuria buriuotojai skatinami gerbti aplinką ir laikytis aplinkosauginių reikalavimų.

LBS viceprezidento kreiseriniam buriavimui Artūro Dovydeno ir LŽJ pirmininko Rimanto Braziulio pasirašyta sutartimi siekiama paraginti buriuotojus tapti individualios “Mėlynosios vėliavos” programos nariais. Individuali “Mėlynoji vėliava” suteikiama kiekvienam jachtos savininkui ar buriuotojui, pasirašiusiam Aplinkosauginio elgesio kodeksą, kuriuo įsipareigojama buriuojant laikytis nustatytų aplinkosauginių reikalavimų. Pasirašydamas pasižadėjimą, jachtos savininkas įsipareigoja nešiukšlinti vandenyje ir pakrantėse, neišleisti iš jachtos nuotekų ir buitinių bei naftos produktų atliekų, saugoti vandens augmeniją, gyvūniją, nebaidyti paukščių jų perėjimo metu ir kt. Pasirašyti Kodeksą ir gauti vėliavą gali ir pavieniai buriuotojai, netgi neturėdami jachtos ar kitokio pramoginio laivo.

Kaip sakė A. Dovydenas, šios sutarties pasirašymas – tai buriuotojų ekologinės nuostatos gerbti aplinką įkūnijimas: „Buriuotojai racionalūs žmonės, todėl pasirinkome šį Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) projektą, o ne kūrėme savo. Norime, kad mūsų vertybes atspindintis ženklas būtų atpažintas visose šalyse.” (Mėlynoji vėliava. Dalyviai, 2003-2004).

Žaliojo rakto programa – skirta viešbučiams, svečių namams, konferencijų ir poilsio centrums, stovyklavietėms, vasarnamiams, restoranams, kaimo turizmo sodyboms.

Žaliojo rakto programa buvo pradėta vykdyti Danijoje 1994 m. vėliau šia programa susidomėjo ir Prancūzija. Pirmaisiais programos metais „Žaliojo rakto“ simbolika buvo žymimi tik stovyklavietės-kempingai, vėliau – sukurta ir viešbučių, restoranų vertinimo sistema ir Aplinkosauginio švietimo fondo reikalavimai (žr. 6 priedą). Gauti ir didžiutis „Žaliojo rakto“ simbolika nėra paprasta. Griežti tarptautiniai reikalavimai apima aplinkos vadybos, komunikacijos ir techninius kriterijus (jiems įgyvendinti reikia ne tik gerų norų, bet ir papildomų lėšų). Šiuo metu „Žaliojo rakto“ programai priklauso viešbučiai, kempingai, restoranai ir svečių namai beveik 40 šalių (Giedra A., 2008)

Ji vykdoma Danijoje, Prancūzijoje, Estijoje, Švedijoje, Lietuvoje ir Nyderlanduose. Vienas viešbutis „Žaliojo rakto“ diplomu apdovanotas ir Grenlandijoje.

6 lentelėje pateikti duomenys atitinkantys kiekvienos šalies „Žaliojo rakto“ programos dalyvių skaičių.

6 lentelė. „Žaliojo rakto“ programos dalyviai

Šalis	Iš viso	Viešbučiai	Bendrabučiai	Stovyklavietės	Kiti
Belgijos Flandrija	19	-	10	9	-
Kipras	2	2	-	-	-
Danija	93	31	-	8	54
Estija	20	20	-	-	-
Prancūzija	227	20	-	186	13
Italija	7	7	-	-	-
Japonija	-	-	-	-	-
Lietuva	8	4	-	-	4
Marokas	13	10	3	-	-
Portugalija	21	6	3	-	12
Švedija	32	12	12	1	-
Olandija	197	47	-	91	7
Tunisas	3	3	-	-	-
Viso:	642				

Šaltinis: *The Green Key*. <http://www.green-key.org/countries.htm>

Aplinkosaugos švietimo fondo „Žaliojo rakto“ programą mūsų šalyje koordinuoja Lietuvos žaliųjų judėjimas. Priežiūros tarybą sudaro Aplinkos ir Ūkio ministerijų bei Turizmo departamento atstovai. Kaip matome iš 6 lentelės ši programa ypač populiari Skandinavijos šalyse, Prancūzijoje ir Estijoje. Deja Lietuvoje ji žengia tik pirmuosius žingsnius. Kokių nors nuolaidų ar materialinių gėrybių už tai šių viešbučių ir kaimo turizmo sodybų savininkai negauna - tik moralinį paskatinimą ir lankytojų pripažinimą. Galbūt todėl daugelio Lietuvos turizmo įstaigų šeimininkai neslepia, kad nesuinteresuoti dalyvauti šioje ekologinėje programoje - esą iš to tik vargas ir nuostoliai. (Ekologinio turizmo pradininkams-tarptautinis pripažinimas, 2007)

Kaip skelbia žaliojo rakto internetinis puslapis „Žaliojo rakto“ programa siekiama keisti turizmo organizatorių ir dalyvių elgesį bei skatinti juos rūpintis aplinka. Šios programos nauda

turizmo sektoriaus įmonėms – mažesnės išlaidos vandeniui, energijai, atliekų tvarkymui, švaresnė aplinka bei geresnis įvaizdis klientų atžvilgiu.

Programos dalyviams keliamus Aplinkosaugos švietimo nustatytus reikalavimus galima suskirstyti į tokias pagrindines grupes: aplinkosauginis švietimas, aplinkosauginis valdymas, vandens vartojimo mažinimas, energijos vartojimo mažinimas, atliekų tvarkymas.

Įgyvendinus aplinkosauginius reikalavimus, dalyviui vieneriems metams suteikiamas diplomas. Programos dalyviai kasmet iš naujo turi įrodyti, jog atitinka jiems keliamus reikalavimus.

Apdovanojus programos dalyvį „Žaliojo rakto“ diplomu, atliekami jo kontroliniai patikrinimai. Jei aptinkami, jog kriterijai pažeidžiami, „Žaliojo rakto“ diplomas prarandamas.

Programos dėka propaguojami aplinkosauga besirūpinantys dalyviai, skatinamas darnus vystymasis, visuomenės aplinkosauginis švietimas bei mokymas.

„Žaliojo rakto“ programa tarp Lietuvos viešbučių nėra itin populiari. Šioje Aplinkosauginio švietimo programoje nuo 2003 metų kasmet dalyvauja tik vieno „Reval“ tinklo viešbučiai: *Reval Inn Vilnius* (nuo 2003m.), *Reval Inn Klaipėda*, *Reval Hotel Lietuva* (nuo 2004m.) ir tik 2008 metais „Žaliojo rakto“ diplomą gavęs renovuotas viešbutis *Reval Hotel Neris*. Tai pirmasis viešbutis Kauno mieste, kuriam 2008 m. lapkričio 20 dieną įteiktas „Žaliojo rakto“ diplomas. (Tamošauskaitė V., 2008)

Lietuvos viešbučių ir restoranų asociacijos prezidentė Evalda Šiškauskienė sako, kad Lietuvoje ekologiškumo samprata visose verslo srityse dar tik žengia pirmuosius žingsnius. Todėl, anot jos, tikėtis, kad bent dalis šalies viešbučių persikvalifikuotų per trumpą laiką iš „įprastųjų“ į „ekologiškuosius“ – naivu. „Juolab, pareikštas noras prisijungti prie „Žaliojo rakto“ programos atsieina ne tik papildomų pastangų, bet ir nemažai išlaidų“, - sako E. Šiškauskienė (Giedra A., 2008).

Prie „Reval“ tinklo viešbučių 2007 metais prisijungė ir keturios kaimo turizmo sodybos: Antano Gendvilo sodyba (Jovariškių k., Trakų r.), Albinos Pruskienės sodyba (Paveisiejų k., Lazdijų r.), Marijonos Sriaukienės sodyba „*Pas Tėvukus*“ (Beržoro k., Plungės r.), Romos Zalensienės sodyba „*Zalensų sodyba*“ (Padubysio k., Kauno r.).

Visos šios keturios sodybos atitinka Aplinkosauginio švietimo fondo keliamus reikalavimus (žr. 7 priedą). Jose informuojama apie vandens, elektros ir šilumos energijos taupaus vartojimo galimybes. Sodybų svečiai informuojami apie jų galimybę prisidėti įgyvendinant aplinkosauginius kaimo turizmo sodybos tikslus. Muilas ir šampūnas, yra naudojami ir dozuojami taip, kad jų poveikis aplinkai būtų minimalus. Kaimo turizmo sodybos šeimininkas sudaro sąlygas rūšiuoti susidarancias atliekas. Buitiniai prietaisai sodyboje atitinka energijos ir kitų išteklių suvartojimo ženklinimo ir standartinės informacijos apie šiuos prietaisus pateikimo reikalavimus ir t.t. A.

Gedvilas svečiams pateikia visuomeninio transporto maršrutus, informaciją apie mieste vykdomą aplinkosauginę veiklą, rekreacines zonas, gamtos ir kultūros paveldo objektus, ekologinio transporto, sporto ir laisvalaikio galimybes. (Sirusienė R., 2007)

Aplinkos švietimo fondo organizuojamų programų didėjantis populiarumas visame pasaulyje rodo, kad žmonės vis daugiau dėmesio skiria ekologinėms problemoms bei ekologinių priemonių integravimui į verslą. Lietuvos verslininkų dalyvavimas šiose programose yra neįkainojamas tiek saugant Lietuvos gamtą, pritraukiant užsienio klientus bei investuotojus, tiek ir keliant jos vardą pasaulyje. Nors Lietuvoje ekologiškų priemonių diegimas ir taikymas versle žengia pirmuosius žingsnius, jau pastebimas šios krypties tendencingas vystimasis. Atsižvelgiant į tai buvo atliktas anketinis tyrimas Šiaulių regione, kuris aprašomas sekančiame darbo skyriuje.

2. EKOTURIZMO BŪKLĖS TYRIMAS ŠIAULIŲ APSKRITYJE

2.1 Tyrimo metodologija ir organizavimas

Šiaulių apskritis Lietuvos šiaurėje apima Vakarų Aukštaitijos ir Žemaitijos etnografinių regionų dalis. Per apskritį eina sąlyginė etnografinė žemaičių ir aukštaičių tarmių riba. Apskritį sudaro: Šiaulių miesto, Akmenės, Joniškio, Kelmės, Pakruojo, Radviliškio ir Šiaulių rajonų savivaldybių teritorijos.

9 pav. Šiaulių apskrities žemėlapis

Šaltinis: Šiaulių apskritis.

<http://www.siauliai.aps.lt/ava/selectPage.do?docLocator=E3CC6585421511D995B5746164617373&pathId=1>

Šiaulių apskrityje gyvena dešimtadalis šalies gyventojų. Pagal žmonių skaičių Apskritis yra ketvirta Lietuvoje. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis Šiaulių apskrityje, kaip ir visoje Lietuvoje, gyventojų skaičius ir toliau mažėja. Statistikos departamento išankstiniais duomenimis, 2009 m. pradžioje Šiaulių apskrityje gyveno 346,1 tūkst. gyventojų, t. y. 3,7 tūkst. mažiau negu prieš metus. Šiaulių mieste gyveno 126228 gyventojai –tai 831 mažiau negu prieš metus (127059). 2009 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 3350,0 tūkst. gyventojų, t. y. 16,3 tūkst. mažiau nei prieš metus.

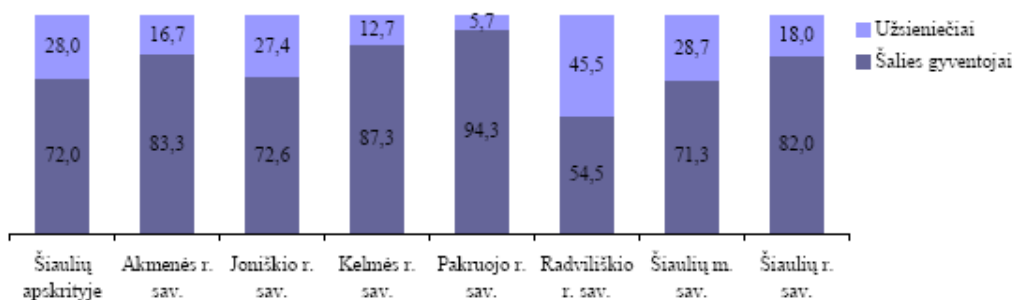
7 lentelė. Šiaulių apskrities gyventojų skaičius

	Metų pradžioje		2009m. pradžioje
	2007	2008	
Šiaulių apskritis	353687	349876	346131
Miesto gyventojai	217023	215021	213167
Kaimo gyventojai	136664	134855	132964
Akmenės r. sav.	28196	27744	27273
Joniškio r. sav.	30418	30123	29746
Kelmės r. sav.	38608	38057	37369
Pakruojo r. sav.	27886	27432	27002
Radviliškio r. sav.	49704	49250	48424
Šiaulių m. sav.	128396	127059	126228
Šiaulių r. sav.	50479	50211	50089

Šaltinis: Demografinės tendencijos Šiaulių apskrityje 2009m. pradžia (2009)

<http://siauliaitsv.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=1858&PHPSESSID=add92d16ab867abd97fbc0d9ec67564c>

Šiaulių apskrities patogi geografinė padėtis bei išvystyta susisiekimo infrastruktūra palanki turizmo verslui plėtoti. Regionas turi tarptautinį oro uostą, stambų geležinkelio mazgą Radviliškyje, apskritį kerta magistraliniai automobilių keliai. Apskritis pagal apgyvendinimo įstaigose apgyvendintų svečių ir jiems suteiktų nakvynių skaičių yra penktoji šalyje (ją lenkia Alytaus, Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskritys). Apskričiai tenka 4 % visų Lietuvos apgyvendinimo įstaigose apgyvendintų svečių ir 3 % suteiktų nakvynių. 2001–2007 m. regiono apgyvendinimo įstaigose priimtų svečių skaičius išaugo 2,4 karto (šalyje – 2,5 karto) (Šiaulių apskrities ekonomika, 2007)

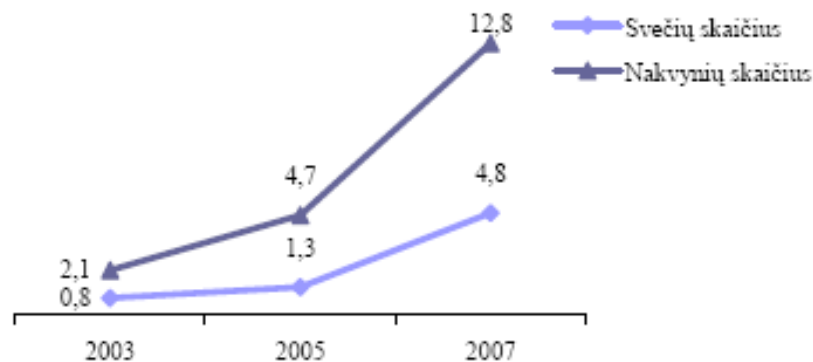
10 pav. Apgyvendinimo įstaigose apgyvendintų svečių struktūra 2007 m. Procentais

Šaltinis: http://regionai.stat.gov.lt/pdf/ekonomika_siauliu%20aps.pdf

Daugiau nei pusė Šiaulių apskrities viešbučių yra Šiaulių miesto savivaldybėje, o juose apsistoja 82 % visų regiono viešbučiuose apgyvendintų svečių. Per septynerius metus svečių

skaičius Šiaulių viešbučiuose išaugo 2,3, o suteiktų nakvynių skaičius – 3 kartus. Apgyvendintų užsieniečių skaičius 2001–2007 m. išaugo nuo 7,1 iki 14,3 tūkst. (Šiaulių apskrities ekonomia, 2007).

Kaimo turizmas Šiaulių apskrityje ne itin populiarus verslas. Pagal kaimo turizmo sodybų skaičių regionas yra paskutinis šalyje, o jose apsistoja tik apie 3 % visų šalies kaimo turizmo sodybose poilsiaujančių žmonių (Šiaulių apskrities ekonomia, 2007).

11 pav. Apgyvendinta svečių ir suteikta nakvynių kaimo turizmo sodybose 2003–2007 m. Tūkst.

Šaltinis: http://regionai.stat.gov.lt/pdf/ekonomika_siauliu%20aps.pdf

Kaip jau minėjome, Šiaulių apskritis yra tinkama turizmo plėtrai, tyrimui buvo pasirinkta viena iš turizmo formų – ekoturizmas. Ekoturizmo būklei ištirti Šiaulių apskrityje buvo remtasi tiesioginiais ir netiesioginiais šaltiniais. Pagrindinis – tiesioginis informacijos šaltinis apie Šiaulių apskrities ekoturizmo būklę bei Žaliojo rakto programos poreikio ir efektyvumo vertinimą – atlikta viešbučių, svečių namų, poilsiaviečių, kaimo turizmo sodybų vadovų ar darbuotojų apklausa. Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus sąrašas sudarytas remiantis 2008 metų įmonių katalogu.

Siekiant išanalizuoti Šiaulių apskrities ekoturizmo situaciją buvo pasirinktas apklausos metodas – anketinė apklausa, kuri buvo vykdoma elektroniniu bei tiesioginiu būdu apklausiant apgyvendinimo sektoriaus savininkus ar darbuotojus.

Šios anketos tikslas – ištirti jų nuomonę apie ekoturizmo būklę ir plėtros galimybes Šiaulių apskrityje per Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) “Žaliojo rakto” programą.

Siekiant užsibrėžto tyrimo tikslo buvo išdalintos ir išsiųstos iš anksto sudarytos anketos, kurios buvo sudarytos laikantis šių reikalavimų: logiškai paaiškinti atliekamų tyrimų priežastį, trumpai nusakyti anketos pildymo taisyklės, sudaryti neilgą bet konkrečią anketą, vengti sudėtingų

kompromituojančių klausimų, ties klausimais pateikti eilę atsakymų, siekiant taupyti respondentų laiką.

Apklauso anketos struktūra. Anketa sudaryta iš 21 klausimo, kurie yra dvejopo pobūdžio:

- bendrieji klausimai apie apgyvendinimo verslą;
- klausimai susieti su ekologija ir “Žaliojo rakto” programa.

Klausimų forma. Anketoje yra pateikti dviejų tipų klausimai:

- uždari, tokie, kuriuose pateikiami atsakymų variantai;
- daliniai, tokie, kuriose pateikiama eilė atsakymų ir paliekama tuščia eilutė respondento atsakymo variantui įrašyti.

Anketos suskirstymas blokais. Anketa susideda iš III blokų:

I blokas. 1-3 klausimai skirti sužinoti informaciją apie verslo plėtrą ir požiūrį į ekologiją.

II blokas. 4-15 klausimai skirti “Žaliojo rakto” programai.

III blokas. 16-21 klausimai susieti su apgyvendinimo sektoriaus charakteristika.

Reikia paminėti, kad 17-18 klausimai yra identiški ir atitinkamai skirti viešbučių bei kaimo sodybų ir kempingų klasifikacijai nustatyti.

Tyrimo apklausa vykdyta 2009 metų kovo - balandžio mėnesiais. Remiantis 2008 metų duomenimis Šiaulių regione buvo numatyta apklausti 38 apgyvendinimo įstaigų savininkus ar atsakingus darbuotojus. Apklausa vyko trim etapais:

- 2009 kovo 24 dieną elektroniniu paštu buvo išsiųstos anketos 38 respondentams;
- 2009 kovo 31 dieną elektroniniu paštu buvo pakartotinai išsiųstos anketos 29 respondentams, kurie neatsakė į pirminį užklausimą;
- 2009 balandžio 6-9 dienomis buvo atlikta anketinė apklausa, kurios metu anketos buvo tiesiogiai pateikiamos 11 respondentų.

Tyrimo sunkumai. Atlikdami anketinį tyrimą susidūrėme su keliais sunkumais:

- Respondentai pasyviai atsakinėjo į anketas išsiųstas elektroniniu paštu;
- 1 respondentas atsisakė atsakyti į anketoje pateiktus klausimus, nes pagal jį reikėjo atskleisti verslo informaciją, kuri gali būti prieinama tik įmonės darbuotojams;
- 1 įmonės darbuotojas atsisakė užpildyti pateiktą anketą motyvuodamas tuo, kad anketą gali pildyti tik verslo savininkas; su juo susisiekti nepavyko.
- 3 įmonių darbuotojai neatsakė į du kartus jiems išsiųstą anketą elektroniniu paštu, dėl nemažo atstumo asmeniškai važiuota nebuvo.

Atliekant anketinę apklausą buvo renkami duomenys, kuriuos galima suskirstyti pagal tam tikrus požymius:

- Kokybiniai – požymiai, apibūdinantys tiek savininkų, tiek svečių poreikius ir motyvus.
- Kiekybiniai – požymiai, apibūdinantys kiekybinius veiksnius įtakojančius ekoturizmo verslą (pvz.: kambarių skaičius viešbutyje, lankomumas).

Atliktas tyrimas yra kokybinio pobūdžio, nes apklausa buvo atliekama atsižvelgiant į savininkų ar darbuotojų požiūrį, nuomonę, motyvus, jų manomas perspektyvas. Kokybinis tyrimas metodologiniu požiūriu leidžia geriausiai įvertinti ekoturizmo būklę remiantis “Žaliojo rakto” programa.

Tyrimo metu buvo prašoma, kad anketą pildytų tas asmuo, kuris iniciavo verslą ir šiuo metu yra dominuojantis šiame versle arba žmogus atsakingas už aplinkosauginių reikalavimų vykdymą. Jeigu tokio asmens nėra, anketa buvo pildoma atsakingo darbuotojo.

Gauti rezultatai analizuojami, apibendrinami ir pateikiami raštiškai bei grafiškai. Tyrimo rezultatai pateikiami susumavus dalyvavusių asmenų atsakymus. Rezultatai pateikiami išvedant procentą nuo išdalintų anketų skaičiaus, apskaičiavus vidutinį atsakiusiųjų į vieną ar kitą pateiktą klausimą procentą ir lyginant labiausiai išsiskiriančius atsakymus. Apskaičiuojami gauti teigiami atsakymai, nes nepateiktą atsakymą galima laikyti negaliojančiu.

Tyrimo dalyvių (apgyvendinimo įstaigų) skaičius pateiktas 8 lentelėje:

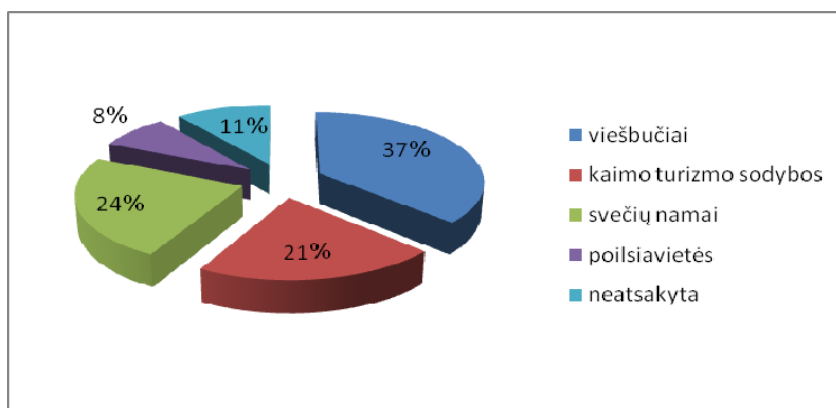
8 lentelė. *Tyrimo dalyviai*

Turizmo srities įmonė	Numatyti apklausos dalyviai	Turizmo srities įmonė	Atsakiusieji apklausoje dalyviai
Viešbučiai	16	Viešbučiai	14
Kaimo turizmo sodybos	9	Kaimo turizmo sodybos	8
Svečių namai	10	Svečių namai	9
Poilsiavietės	3	Poilsiavietės	3
Viso:	38		34

Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip matome iš 8 lentelės buvo apklausti 38 dalyviai, iš jų 34 dalyviai atsakė į sudarytą anketą (89 proc.), 4 dalyviai atsisakė pateikti atsakymus (11 proc.), dėl anksčiau išvardintų priežasčių.

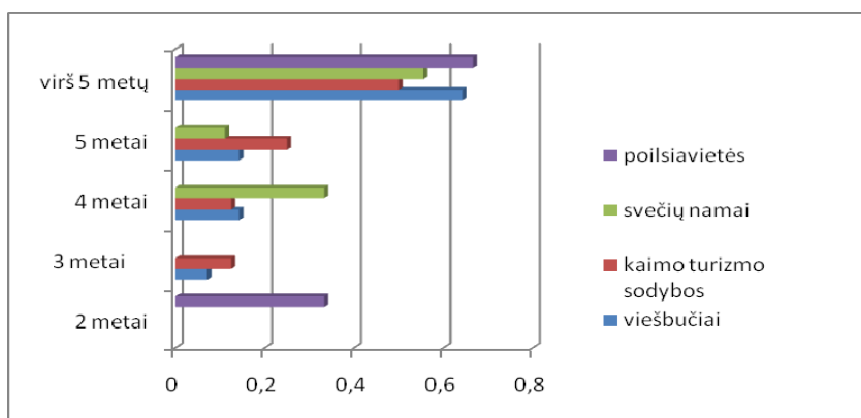
Apklauso dalyvių skirstinys procentais pagal apgyvendinimo sektorius pavaizduotas 12 paveiksle.

12 pav. Apklauso dalyvių skirstinys pagal apgyvendinimo sektorius, procentais

Iš 12 paveikslo matome, kad didžiausią dalį apklaustųjų sudaro viešbučių darbuotojai, net 37%. Svečių namai ir kaimo turizmo sodybos sudaro panašų apklaustųjų procentą, atitinkamai 24% ir 21%. Mažiausiai Šiaulių rajone pavyko rasti poilsiaviečių, jos sudaro tik 8% visų apklaustųjų, tačiau jų aktyvumas buvo 100%.

Remdamiesi anketos atsakymais galime dar smulkiau išskaidyti apklaustąsias įmones pagal apgyvendinimo sektoriaus charakteristiką (III blokas).

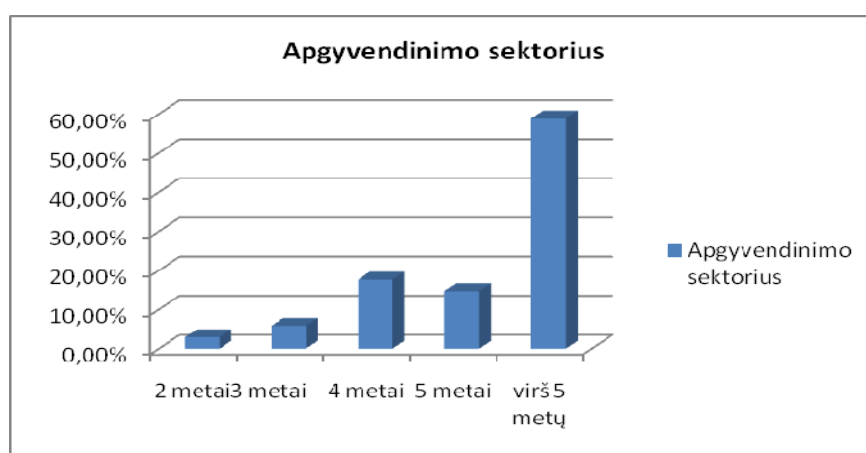

13 pav. Apgyvendinimo sektoriaus įmonių suskirstymas pagal verslo plėtojimo trukmę, procentais

Remiantis 13 paveikslu galime daryti išvadą, kad Šiaulių apskrityje dominuoja 4 rūšių nagrinėtos apgyvendinimo sektoriaus įmonės, kurių verslas gyvuoja virš 5 metų: viešbučiai - 64,28 proc., kaimo turizmo sodybos - 50,00 proc., svečių namai – 55,56 proc. ir poilsiavietės – 66,67 proc. Maždaug per pusę mažiau įmonių, gyvuoja po 4-5 metus, neįskaitant poilsiaviečių, iš kurių

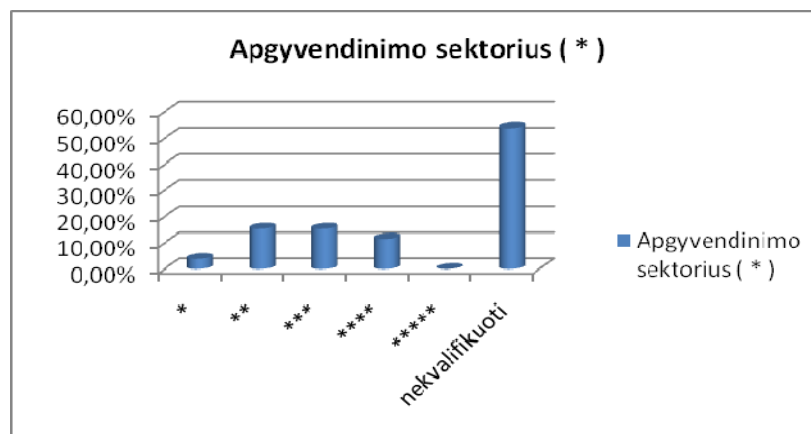
nei vienos veikla nesitęsia tiek metų: viešbučiai – po 14,29 proc., kaimo turizmo sodybos - 25,00 proc. ir 12,50 proc., svečių namai – 11,11 proc. ir 33,33 proc. Mažiausią procentą (7,14 proc.) viešbučių ir (25,50 proc.) svečių namų sudaro įmonės, kurios gyvuoja po 3 metus ir tik viena poilsiavietė, kuri sudaro 33,33 proc. visų apklaustų poilsiaviečių Šiaulių apskrityje gyvuoja daugiau nei metus.

Žiūrint į visas įmones, kaip į viena vienetą – apgyvendinimo sektorių, galime daryti išvadą, kad daugiau nei puse (58,82 proc.) Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus pagal verslo gyvavimo laikotarpį sudaro įmonės, kurios plėtoja verslą virš 5 metų. Apie 4 metus gyvuoja 17,65 proc. įmonių. Įmonės, kurios plėtoja verslą 1-3 metus sudaro likusius 23,53 proc. (žr. 14 pav.)

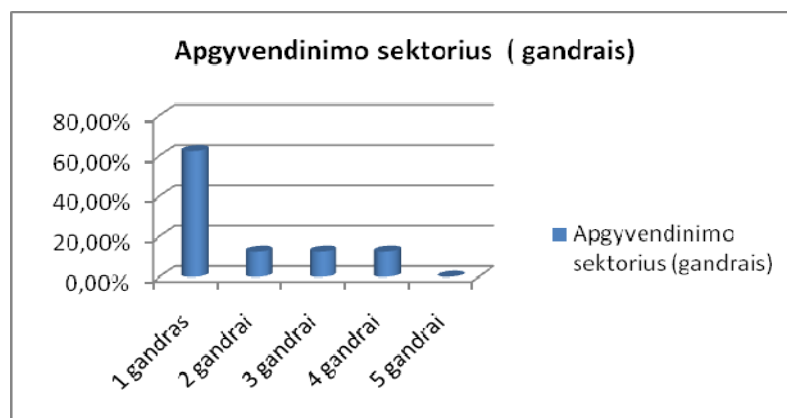
14 pav. Bendra apklausto apgyvendinimo sektoriaus statistika pagal verslo plėtojimo trukmę, procentais

Iš apklausoje dalyvavusių apgyvendinimo sektoriaus įmonių pagal kvalifikaciją, Šiaulių apskrityje galime jas suskirstyti į dvi grupes: tai įmonės, kurios yra vertinamos žvaigždutėmis (*) arba yra nekvalifikuojamos ir kaimo turizmo sodybos, kurios vertinamos gandrais (🦉). Remdamiesi apklausos duomenimis galime daryti išvadas, kad Šiaulių apskrityje pirmosios grupės apgyvendinimo sektoriaus didžiąją dalį (53,85 proc.) sudaro nekvalifikuotos įmonės, po 15,38 proc. Įmonių yra paženklintos 2-3 žvaigždutėmis. 11,54 proc. sudaro įmonių, kurios paženklintos 4 žvaigždutėmis ir tik viena įmonė (3,85 proc.) yra įvertinta 1 žvaigždute. Taip pat reikia akcentuoti, kad iš Šiaulių apskrityje įsikūrusių įmonių, kurios dalyvavo apklausoje nėra nei vienos įmonės įvertintos 5 žvaigždutėmis (žr. 15 pav.)

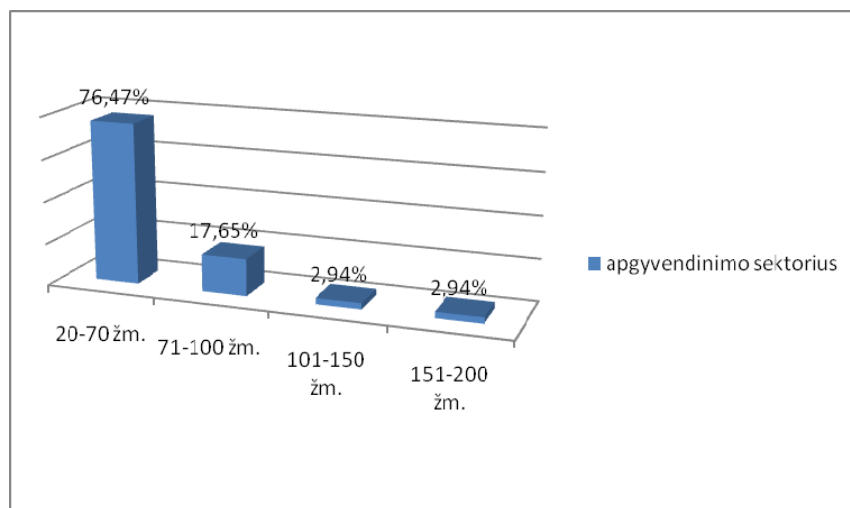
15 pav. Apgyvandinimo sektorius pagal kvalifikaciją, procentais

Iš kaimo turizmo sodybų, kurios dalyvavo apklausoje, daugiau nei puse (62,50 proc.) yra 1 gandro. Kaimo turizmo sodybos, kurios yra paženklintos 2,3 ir 4 gandrais sudaro likusius procentus, pasiskirstydamos į lygias dalis po 12,50 proc. Kaip ir pirmos grupės nei viena apgyvendinimo sektoriaus įmonė, taip ir Šiaulių apskrities kaimo turizmo nei viena sodyba dalyvavusi apklausoje nėra maksimalaus 5 gandrų ženklavimo (žr. 16 pav.).

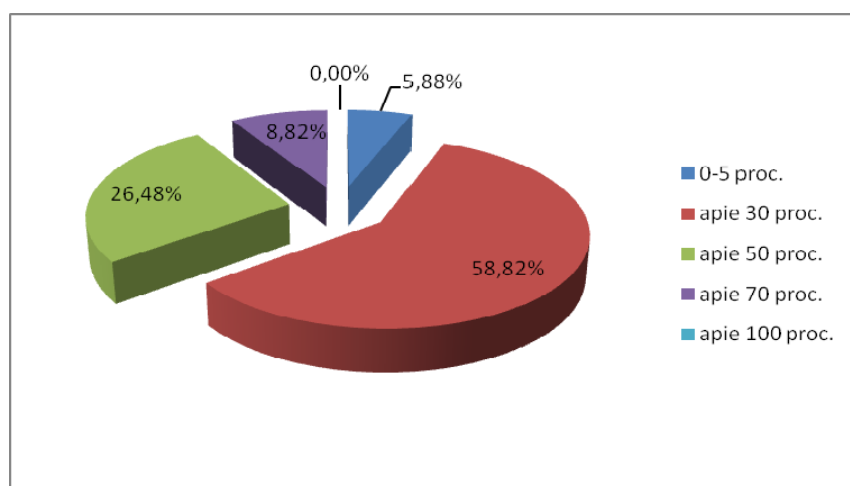
16 pav. Apgyvandinimo sektorius pagal kvalifikaciją, procentais

Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektorius vienu metu daugiausiai gali aptarnauti 20-70 žmonių, pagal apklausos rezultatus, tokių įmonių Šiauliuose yra net 76,47 proc. 17,65 apklaustųjų teigia, kad jų verslas yra pajėgus aptarnauti 71-100 žmonių vienu metu ir tik po 2,94 proc. – tvirtina, kad galėtų aptarnauti 101-150 žmonių ir atitinkamai 151-200 žmonių. Taigi, Šiaulių apskrityje esantis apgyvendinimo sektorius nepasižymi dideliu žmonių aptarnavimo pajėgumu vienu metu (žr. 17 pav.).

17 pav. Klientų aptarnavimo galimybių vienu metu skirstinys, procentais

Remiantis anketos duomenimis galime teigti, kad Šiaulių apskrityje esantis apgyvendinimo sektorius dažniausiai būna užimtas 30 proc., taip teigia 58,82 proc. respondentų. 26,48 proc. visų apklaustųjų įmonių būna užimtos apie 50 proc., tai reiškia, kad dažniausiai užimta apie pusę kambarių, tik 8,82 proc. apklaustųjų teigia, kad dažniausiai užimta daugiau nei pusę kambarių, t.y. 70 proc. Respondentų teigimu 5,88 proc. įmonių yra užimtos vos 0-5 proc. tai įmonės, kurios yra įsikūrusios nedideliuose miesteliuose ar kaimuose, kur turistų ar lankytojų skaičius minimalus, todėl dažniausiai visi kambariai būna laisvi (žr. 18 pav.)

18 pav. Bendras apgyvendinimo sektoriaus užimtumo skirstinys, procentais

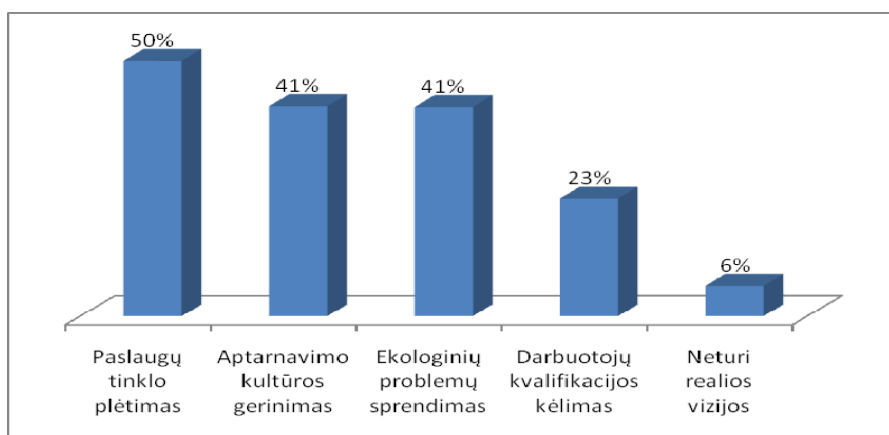
Apibendrinant galime teigti, kad Šiaulių apskrityje didžiausią apgyvendinimo sektoriaus dalį sudaro viešbučiai (37 proc.), pagal verslo plėtojimo trukmę dominuoja įmonės gybuojančios daugiau nei 5 metus. Daugiausia yra nekvalifikuotų įmonių (53,85 proc.), daugiausia kaimo turizmo sodybų yra paženklintos (62,50 proc.). Gerokai daugiau nei pusę Šiaulių apskrities

apgyvendinimo įmonių (76,47 proc.) vienu metu gali apptarnauti 20-70 žmonių ir dažniausiai buna užimta apie 30 proc. kambarių.

2.2 Tyrimo rezultatų apibūdinimas ir lyginamoji analizė

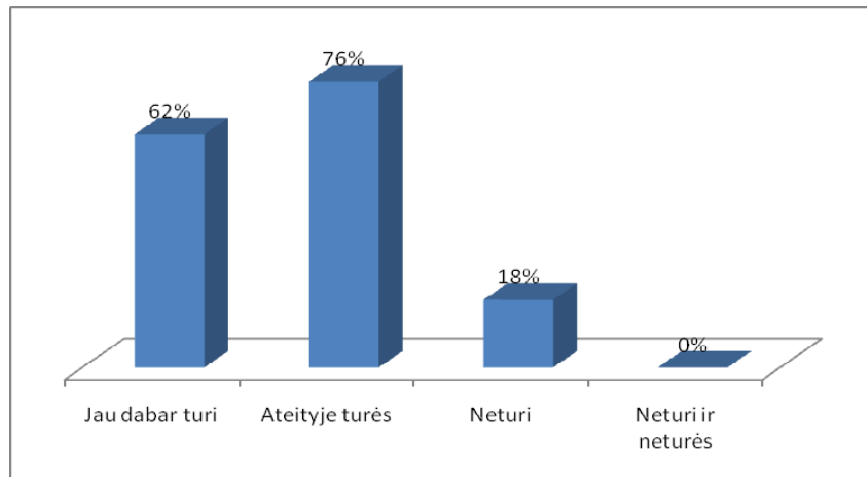
Kaip minėjome, anketinei apklausai atlikti panaudojome 21 klausimo anketą. Pirmieji trys anketos klausimai skirti sužinoti kokiomis kryptimis turėtų būti plėtojama apgyvendinimo sektoriaus veikla ir respondentų požiūriui į ekologines problemas ir jų sprendimo būdus versle.

Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus atstovai nurodė plėtros kryptis, kuriomis būtų įmanoma plėtoti jų verslą. Dauguma respondentų (50 proc.) norėtų praplėsti savo verslo paslaugų tinklą, po 41 proc. respondentų mano, kad reikėtų atkreipti didesnę dėmesį į aptarnavimo kultūros gerinimą ir ekologinių problemų versle sprendimo būdus. 23 proc. apklaustųjų tvirtina, kad reikėtų kelti darbuotojų kvalifikacijos lygį ir tik 6 proc. įmonių atstovai neturi realios vizijos, kokiomis kryptimis turėtų būti plėtojama jų verslo veikla (žr. 19 pav.)

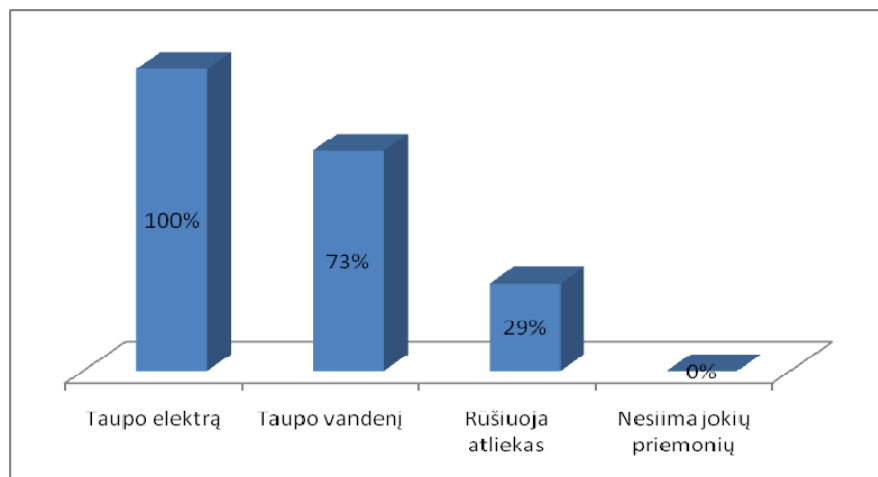
19 pav. Apgyvendinimo sektoriaus verslo veiklos plėtros krypčių skirstinys, procentais

Tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma respondentų (62 proc.) sutinka jog pasaulyje vis daugiau dėmesio skiriama ekologijos problemoms ir tai jau dabar turi įtakos renkantis poilsiaavimo ar apgyvendinimo vietą. Dar daugiau apklaustųjų (net 76 proc.) tiki, kad susidomėjimas ekologiniais sprendimais versle ateityje paveiks poilsiautojų ir turistų pasirinkimą. 18 proc. dalyvių mano, kad šiuo metu renkantis poilsiaavimo ar apgyvendinimo vietą ekologijos klausimai višiskai neįtakoja turistų apsisprendimo, tačiau kad taip nebus ateityje nepatvirtino nei vienas respondentas (žr. 20 pav.)

20 pav. Ekologijos svarba, renkantis apgyvendinimo sektorių, procentais

Visi respondentai jau dabar imasi priemonių ekologinėms problemoms spręsti ir sėkmingai tai pritaiko savo verslo srityje. Reiktų paminėti, kad tokius apklausos rezultatus įtakoja ir ekonominiai veiksniai (žr. 21 pav.).

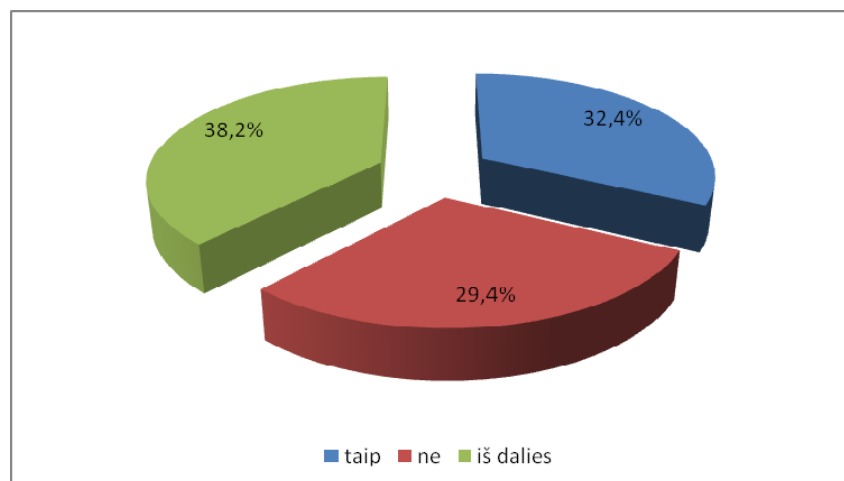

21 pav. Ekologinių problemų sprendimo būdų skirstinys, procentais

Visi apklaustieji (100 proc.) jau dabar taupo elektrą, o dauguma iš jų (73 proc.) taip pat ir vandenį. Beveik trečdalis respondentų (29 proc.) rūšiuoja ir atliekas. Apibendrinant 21 paveikslo apklausos duomenis, galime teigti, kad apgyvendinimo sektoriaus verslas nėra abejingas ekologinėms problemoms ir jau dabar imasi gan veiksmingų priemonių jų sprendimui.

Sekantys 11 anektos klausimų buvo skirti išsiaiškinti respondentų žinias apie “Žaliojo rakto” programą, jos reikalavimus, įgyvendinimo galimybes bei teikiamą naudą.

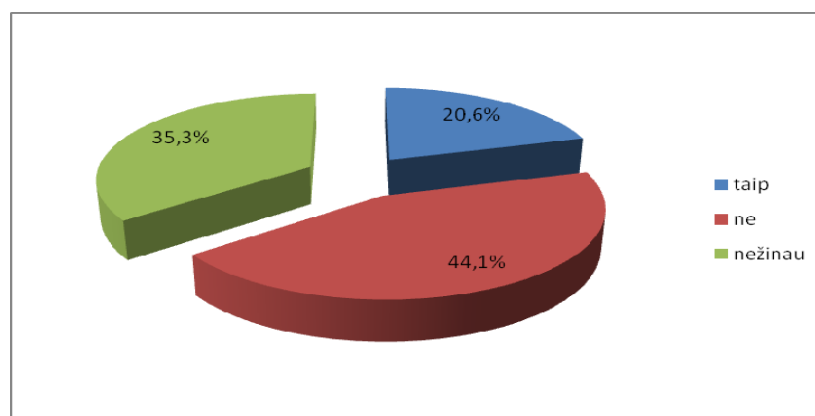
Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus atstovams “Žaliojo rakto” programa nebuvo naujiena (žr. 22 pav.)

22 pav. „Žaliojo rakto” programos žinomumo skirstinys, procentais

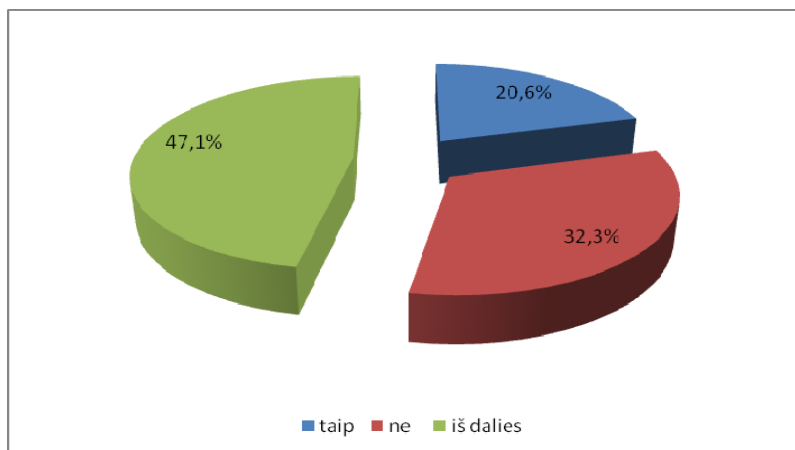
Iš 22 paveikslo duomenų matosi, kad 32,4 proc. apklaustųjų yra susipažinę su šiam sektoriui taikoma Tarptautinės organizacijos Aplinkosauginio švietimo fondo (Fee) programa „Žaliojo rakto“, o 38,2 proc. yra apie ją girdėję iš dalies. Tačiau 29,4 proc. respondentų teigia, kad nieko nėra girdėję apie šią programą. Dalyvių, kurie yra, arba dalinai yra girdėję apie šią programą, daugumą sudaro kaimo turizmo sodybos ir poilsiavietės, visi apklaustieji atsakė žinantys ar yra domėjęsi šia programa. Galime daryti išvadą, kad kaimo turizmo sektorius žinios ir susidomėjimas ekologija yra kur kas gilesnis nei apgyvendinimo sektoriaus įsikūrusio mieste.

Tyrimo rezultatai rodo, kad 20,6 proc. apklaustųjų yra svarstę galimybę dalyvauti „Žaliojo rakto” programoje ir siekti gauti jos diplomą, 35,3 proc. – atsakė, jog nežino, galime daryti prielaidą, kad jie nėra svarstę tokios galimybės, tačiau jos neatmeta ateityje. Tačiau net 44,1 proc. respondentų teigia, kad niekada nėra svarstę tokios galimybės ir nei vienas iš jų nenurodė to priežasčių (žr. 23 pav.).

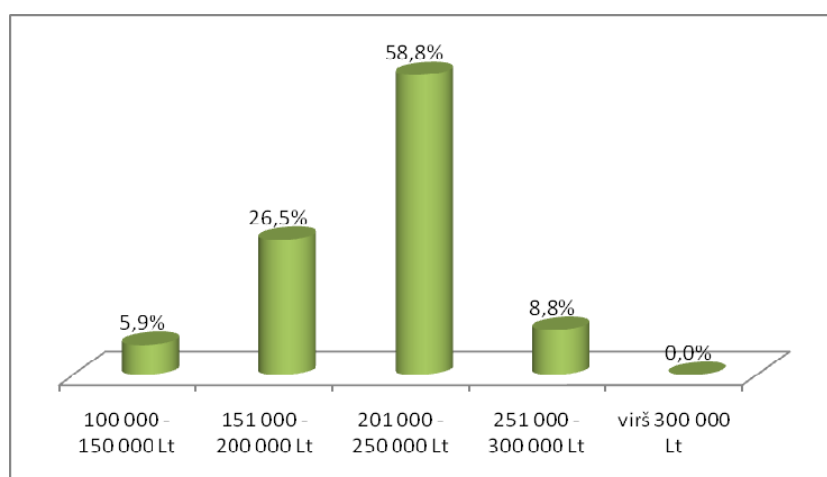
23 pav. Svarstęsiųjų apie „Žaliojo rakto” programos (ne)įgyvendinimą skirstinys, procentais

Į anketos klausimą apie “Žaliojo rakto” programos reikalavimų žinomumą 20,6 proc. respondentų atsakė, kad šios programos reikalavimai jiems yra žinomi ir net 47,1 proc. juos žino iš dalies. 32,3 proc. teigia, kad su “Žaliojo rakto” programos reikalavimais jie nėra susidūrę. Apibendrinant 24 paveiksle pateiktus duomenis galime daryti išvadą, kad 67,7 proc. visų apklaustųjų yra susipažinę arba bent jau dalinai žino “Žaliojo rakto” programos reikalavimus.

24 pav. “Žaliojo rakto” programos keliamų reikalavimų žinomumas, procentais

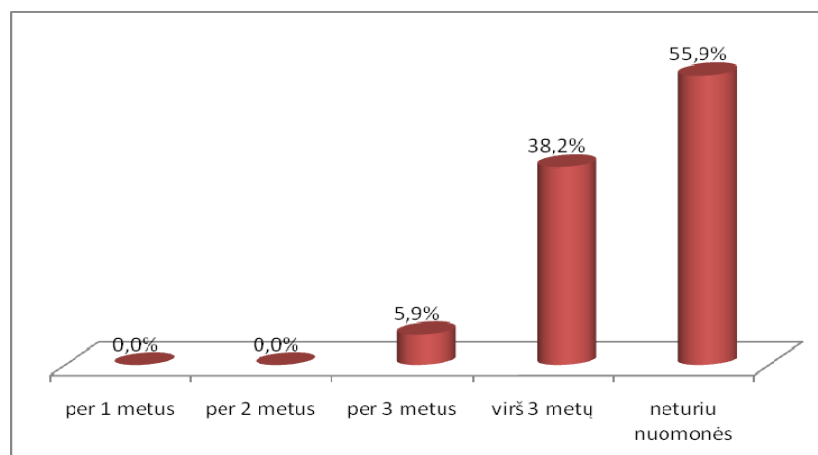
Daukuma respondentų (58,8 proc.) mano, kad norint paversti savo plėtojama verslą ekologiškai nekenksmingu ir atitikti visus “Žaliojo rakto” programos reikalavimus bei įgyti tai įrodantį sertifikatą reikėtų 201 000 – 250 000 Lt investicijų. Virš 26 proc. teigia, kad jų verslui užtektų papildomų 151 000 – 200 000 lt, o 5,9 proc. mano, kad visus reikalavimus įgyvendintų už 100 000- 150 000 lt. Tačiau 8,8 proc. apklaustųjų mano, kad “Žaliojo rakto” programos reikalavimų išpildymas savo versle pareikalautų tikrai didelių investicijų, 251 000 – 300 000 lt (žr. 25 pav.)

25 pav. “Žaliojo rakto” programos įgyvendinimui reikalingos lėšos

Iš 25 paveiksle pateiktų duomenų galime daryti išvadą, kad Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus atstovų nuomone ekologinių problemų sprendimui jų verslo sektoriui reikėtų ne mažų finansinių išteklių, virš 85 proc. respondentų teigia, kad reikėtų 151 000 – 250 000 lt, to pasekoje “Žaliojo rakto” programos diplomo siekimas sudarytų ne mažai papildomų kaštų.

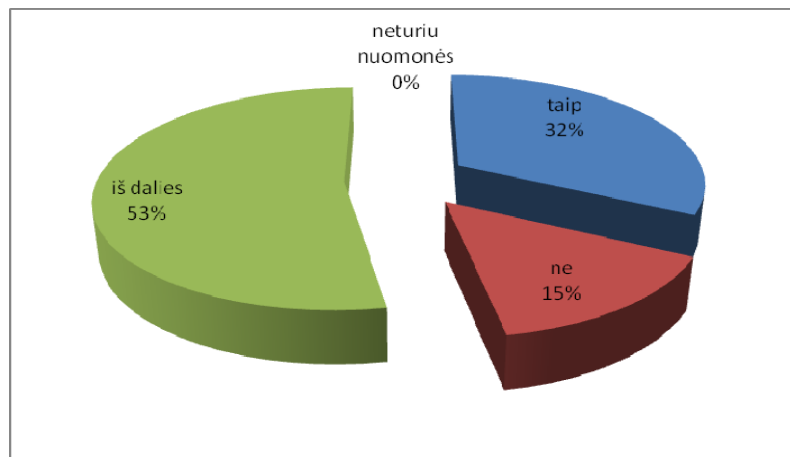
Daugiau nei pusė apklaustųjų (55,9 proc.) neturi nuomonės per kiek laiko investicijos skirtos verslo ekologijai atsipirtų, apie 6 proc. mano, kad užtektų 3 metų laikotarpio, o 38,2 proc. – galvoja, kad tam prireiktų virš 3 metų (žr. 26 pav.).

26 pav. Laikas per kurį atsipirtų ekologiniai sprendimai, procentais

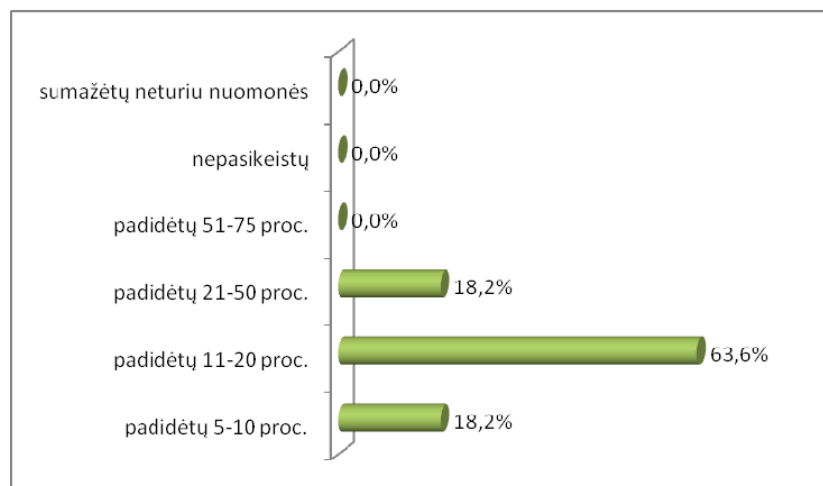
Apibendrinus 26 paveiksle pavaizduotus rezultatus galime teigti, kad respondentai realiai suvokia ekologijos svarbą versle, bet taip pat supranta, kad investicijos skirtos ekologinių problemų sprendimams nėra vien ekonominė nauda, kuri greit atsipirtų ir neštų verslui didesnę pelną, tai taip pat socialiniai, moraliniai ir kultūriniai aspektai, kurie yra nemažiau svarbūs vartotojų pasirinkimui.

Daugumos respondentų teigimu (žr. 27 pav.), dalyvavimas “Žaliojo rakto” programoje padėtų populiarinti jų verslą ir padarytų jį labiau lankomu. Tuo visapusiškai yra įsistikinę 32 proc. apklaustųjų, o netgi 53 proc. tam pritaria iš dalies. Su šiuo teiginiu nesutiko 15 proc. dalyvių, kurie mano, jog dalyvavimas šioje programoje visiškai nepadėtų populiarinti jų verslo. Taigi galime teigti, kad 85 proc. respondentų pripažįsta visišką ar dalinę “Žaliojo rakto” programos naudą jų verslo populiarumui. Dauguma jų sudaro kaimo turizmo sektoriaus atstovai, todėl, kad tiek kaimo turizmo sodybų tiek ir poilsiaviečių visi atstovai visiškai arba dalinai teigia, kad “Žaliojo rakto” programa padėtų populiarinti jų verslą, kai tuo tarpu viešbučių ir svečių namų atstovai šiam teiginiui pritarė 43,6 proc. Todėl, galime teigti, kad “Žaliojo rakto” realią tiek ekonominę tiek socialinę ir kultūrinę naudą jų vykdomam verslui labiau įžvelgia kaimo turizmo sektorius.

27 pav. Respondentų nuomonės dėl “Žaliojo rakto” programos naudos verslo populiarinimui skirstinys, procentais

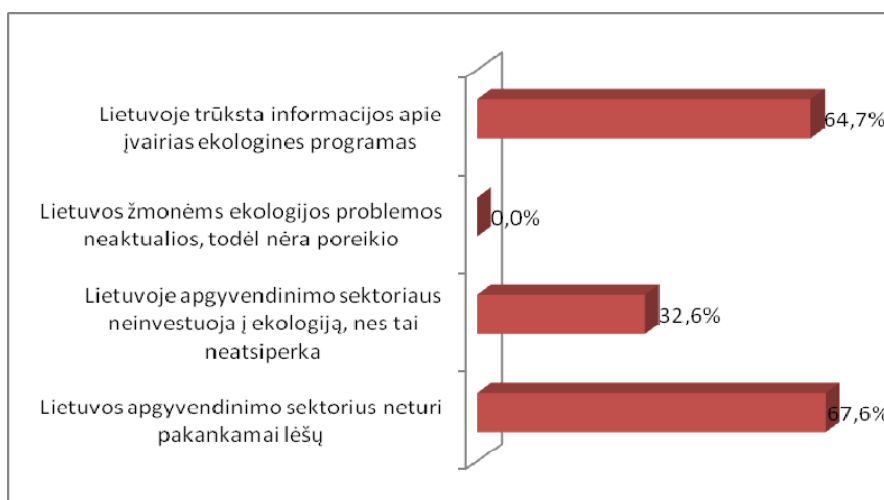
Į klausimą kiek procentų galėtų pasikeisti klientų skaičius įgyvendinus ekologinius sprendimus atsakinėjo tik tie respondentai, kurie pripažino visišką “Žaliojo rakto” programos naudą jų verslo lankomumui ir populiarumui ir į 9 anketos klausimą atsakė “taip”, t.y. 32 proc. visų apklaustųjų (žr. 27 pav.). 63,6 proc. iš šių dalyvių teigia, kad klientų skaičius padidėtų 11-20 proc., po 18,2 proc. pasiskirstė galvojantys, kad klientų skaičius padidėtų 5-10 proc. ar net 21-50 proc. Taigi, apgyvendinimo sektorius patirtų realią finacinę naudą, tokiu būdu susigrąžindamas investicijas, o ilgainiui turėdamas ir pridėtinę vertę (žr. 28 pav.).

28 pav. Klientų skaičius, procentais

Jau minėjome, kad “Žaliojo rakto” programoje Lietuvoje dalyvauja tik vieno “Reval” tinklo 4 viešbučiai ir 4 kaimo turizmo sodybos. Kai tuo tarpu Estijoje netgi 20 viešbučių. Todėl iškilo klausimas ar iš viso Lietuvoje tokia programa reikalinga? “Žaliojo rakto” programos reikalingumu suabejojo 12 proc. respondentų, tačiau 41 proc. apklaustųjų mano, kad Lietuvoje kaip ir kitose šalyse ekologinės problemos versle yra aktualios ir “Žaliojo rakto” programa padeda jas spręsti.

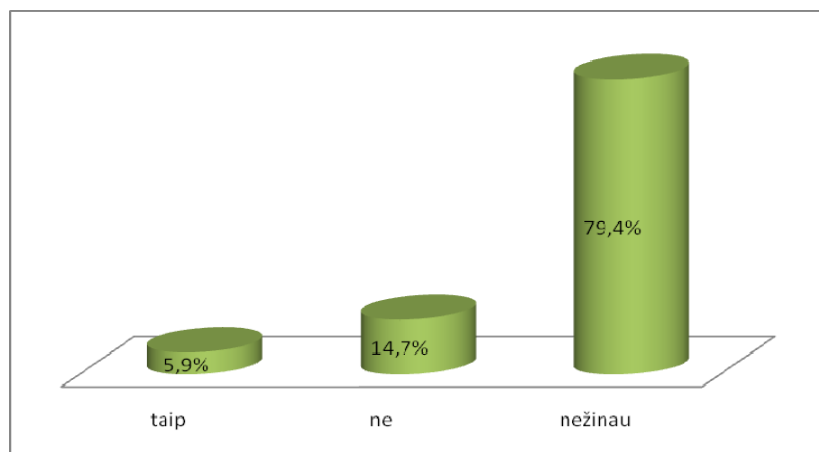
Likę 47 proc. – negalėjo apsispręsti. Giliau nagrinėdami “Žaliojo rakto” programos nedidelio populiarumo priežastis Lietuvoje, apgyvendinimo sektoriaus atstovų klausėme, kokie jų manymu yra šį dėsni lemiantys veiksniai (žr. 29 pav.).

29 pav. “Žaliojo rakto” nepopuliarumo Lietuvoje įtakančių veiksnių skirstinys, procentais

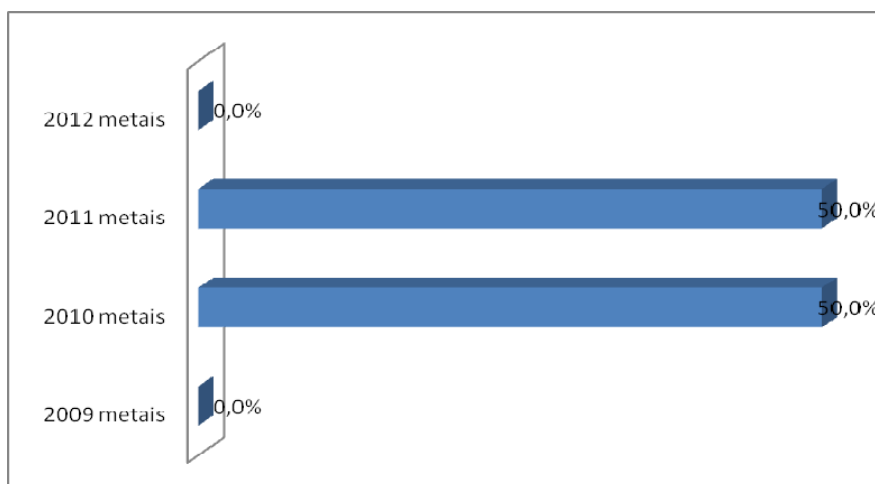
Nei vienas iš respondentų nemano, kad Lietuvos žmonės yra abejingi ekologijos problemoms ir jos mūsų šalyje yra neaktualios. 7,6 proc. apklaustųjų teigia, kad Lietuvos apgyvendinimo sektorius neturi šiam tikslui pakankamai lėšų ir netgi 32,6 proc. – mano, kad Lietuvoje apgyvendinimo sektorius neinvestuoja į ekologiją, nes tai neatsiperka arba atsiperka labai lėtai. Tačiau 64,7 proc. respondentų akcentuoja, kad Lietuvoje trūksta informacijos apie įvairias ekologines programas. Apibendrinus rezultatus, galime daryti išvadą, kad geriau paruošus marketinginius ekologinių programų projektus, pasitelkus žiniasklaidą ir kitas informacijos priemones tiek “Žaliojo rakto”, tiek ir kitų ekologinių programų populiarumas ženkliai padidėtų ar bent jau padėtų verslininkams tiksliai apsispręsti.

Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus atstovai apie ateities planus susijusius su dalyvavimu “Žaliojo rakto” programoje buvo santūrus. Net 79,4 proc. apklaustųjų teigia, kad šiuo metu negali atsakyti į šį klausimą, tam įtakos turi ir pasaulinė ekonominė krizė. 14,7 proc. mano, kad niekada nedalyvaus tokio pobūdžio programose ir 5,9 proc. teigia, kad planuoja predentuoti į “Žaliojo rakto” diplomą (žr. 30 pav.). Ši procentą sudaro kaimo turizmo sodybų ir poilsiaviečių atstovai. Taigi, galime teigti, kad šiuo metu kaimo turizmo sektoriui “Žaliojo rakto” programa aktualesnė nei viešbučiams ar svečių namams esantiems mieste.

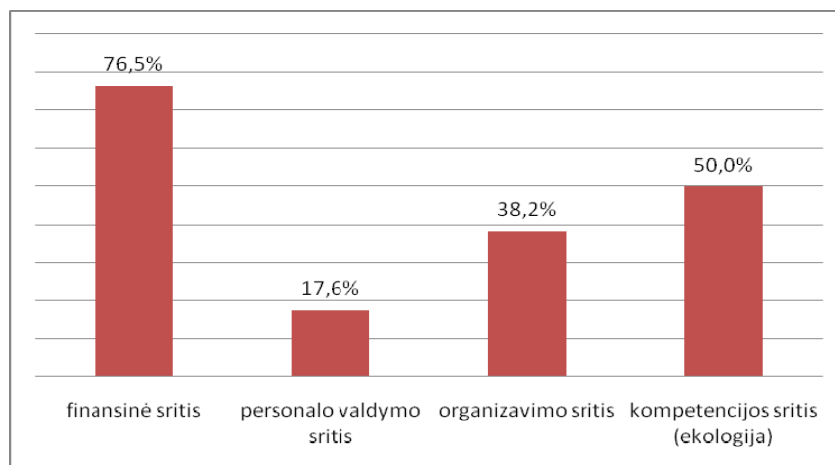
30 pav. Respondentų nuomonių dėl dalyvavimo “Žaliojo rakto” programoje ateityje skirstinys, procentais

Į klausimą kada konkrečiai yra planuojama dalyvauti “Žaliojo rakto” programoje atsakinėjo tik tie respondentai, kurie į prieš tai einantį (14 klausimą) atsakė “taip”, t. y. 5,9 proc. visų apklaustųjų (žr. 30 pav.). Šie respondentai pasiskirstė po 50 proc., ir teigia, kad šioje programoje planuoja dalyvauti 2010 ir 2011 metais.

31 pav. “Žaliojo rakto” programos įgyvendinimo versle laikas, procentais

Taip pat tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma respondentų (76,5 proc.) mano, kad didžiausios problemos įgyvendinant “Žaliojo rakto” programos reikalavimus kiltų finansinėje srityje, puse apklaustųjų teigia, kad neužtektų kompetencijos ir žinių ekologijos klausimais. Taip pat nemažai (38,2 proc. mano, kad didžiausios problemos kiltų dėl projekto organizavimo ir koordinavimo ir 17,6 proc. – teigia, kad daugiausia rūpesčių turėtų personalo valdymo srityje (žr. 32 pav.)

32 pav. Probleminių sričių skirstinys įgyvendinant Žaliojo rakto programą, procentais

Taigi, Šiaulių apgyvendinimo sektoriui įgyvendinant „Žaliojo rakto“ programos reikalavimus ir sprendžiant ekologines problemas labiausiai reikėtų finansinės pagalbos ir kompetingų bei kvalifikuotų darbuotojų.

Apibendrinant galime teigti, kad Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus įmonės nėra abejingos ekologijos problemos, tačiau atsargiai žiūri į ekologinių naujovių įdiegimą savo versle. Iš atlikto anketinio tyrimo matome, kad kaimo turizmo verslininkai yra geriau susipažinę su „Žaliojo rakto“ programa nei viešbučių ir svečių namų atstovai, tačiau galime teigti, kad ekoturizmo plėtros prognozės yra optimistiškos. Paaiškėjo, kad daugelis verslininkų norintys užsiimti ekoturizmo plėtra išsigąsta finansinių ir organizacinių sunkumų, taip pat labai trūksta informacijos apie vykdomas ekologines programas, jų įdiegimą versle ir teikiamą naudą.

Kadangi dauguma apklaustųjų mano, kad investavimas į „Žaliojo rakto“ programą neatsipirktų arba neturi jokios nuomonės, remiantis „Šaulio“ viešbučio pavyzdžiu kitame darbo skyriuje nusprendėme išnagrinėti „Žaliojo rakto“ programos įgyvendinimą ir jo teikiamą ekonominę naudą.

3. EKONOMINIAI EKOTURIZMO ASPEKTAI IR PLĖTROS GALIMYBĖS ŠIAULIŲ APSKRITYJE

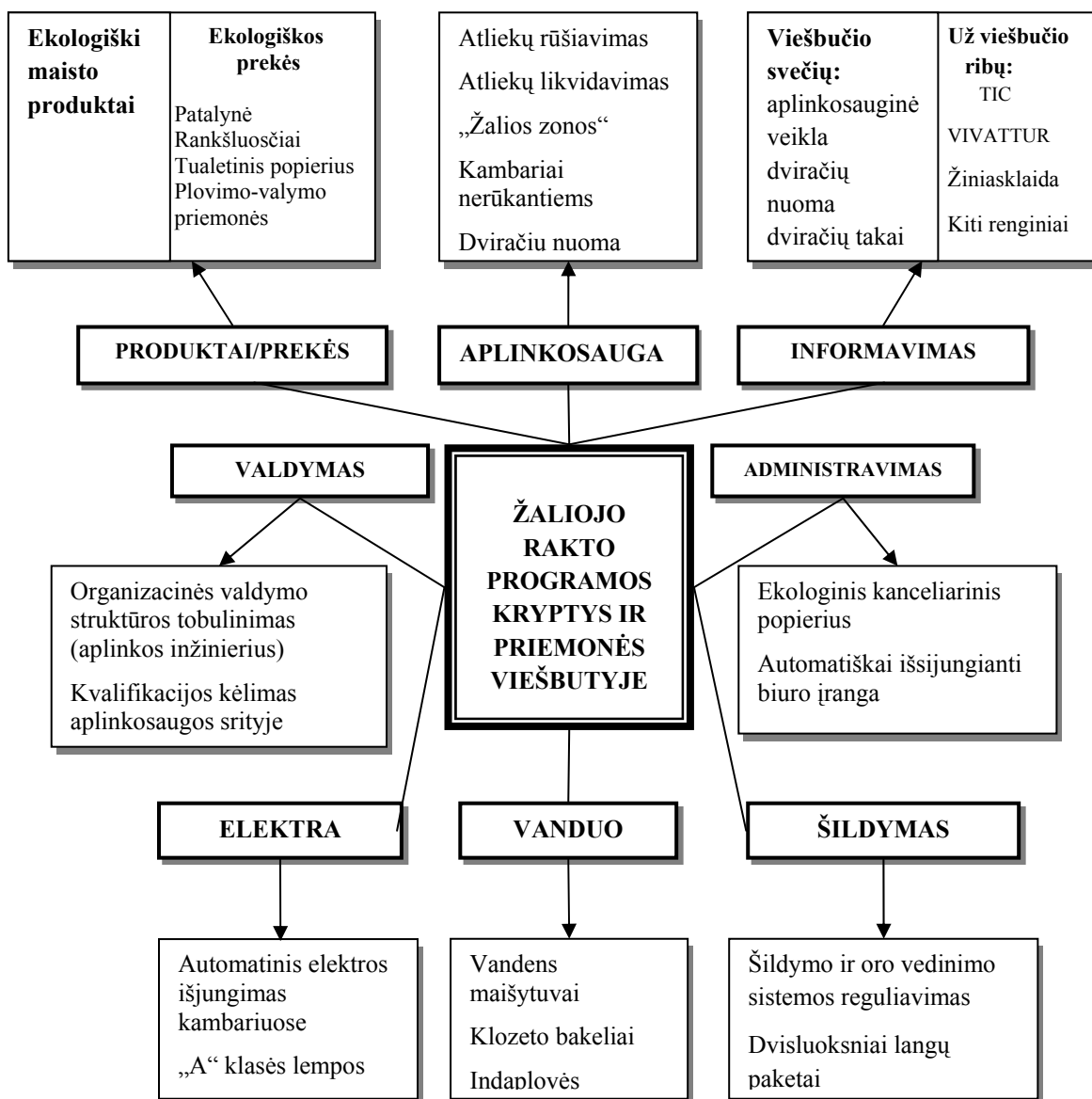
3.1 „Žaliojo rakto“ programos reikalavimų įgyvendinimas viešbutyje „Šaulys“: ekonominiai aspektai

„Šaulio“ viešbutis yra vienas iš Šiaulių apskrities apgyvendinimos sektoriaus atstovų dalyvavusių šio darbo anketiniame tyrime. Šis keturių žvaigždučių viešbutis, turintis 41 kambarį, įsikūręs pačiame miesto centre. Viešbučio vieta tinka tiems, kurie į Šiaulius atvyksta verslo reikalais ar praleisti laisvalaikį. Elegantiškas, klasikinio stiliaus restoranas puikuoja savo europietiška virtuve ir populiarumu. Maloniai laiką praleisti svečiai visada laukiami viešbučio jaukiame bare. Konferencijoms, seminarams, mokymams organizuoti viešbutis siūlo savo konferencijų salę, galinčią talpinti iki 50 dalyvių vienu metu. Svečių laisvalaikiui viešbutis „Šaulys“ siūlo papildomas paslaugas: sauną su baseinu, treniruoklių salę, biliardą. (http://www.saulys.lt/lt/apie_mus)

Kiekvienai „Žaliojo rakto“ programos kryptčiai bei priemonei įgyvendinti reikia papildomų finansinių lėšų. Šis viešbutis anketinio tyrimo metu pažymėjo, kad jų nuomone, reiktų 151000 – 200000 Lt, kad viešbutis atitiktų programos keliamus reikalavimus (žr. 6 priedą) ir vieneriems metams įgytų šios programos sertifikatą. Tačiau viešbučio vadovybė nesiryžo prognozuoti kada šios investicijos galėtų atsipirkti. Taip pat dėl šio viešbučio vadovybės geranoriškumo, žingeidumo bei suteiktos informacijos buvo nuspręsta išanalizuoti „Žaliojo rakto“ programos įgyvendinimo kaštus bei atlikti šių kaštų atsipirkimo prognozes remiantis „Šaulio“ viešbučio duomenimis.

Kaip jau buvo minėta teorinėje darbo dalyje „Žaliojo rakto“ programa yra viena iš 5 Alinkosauginio švietimo fondo (FEE) programų plėtojamų visame pasaulyje. Ši programa yra skirta viešbučiams, svečių namams, konferencijų ir poilsio centrums, stovyklavietėms, vasarnamiams, restoranams, kaimo turizmo sodyboms. „Žaliojo rakto“ programa siekiama keisti turizmo organizatorių ir dalyvių elgesį bei skatinti juos rūpintis aplinka. Šios programos nauda turizmo sektoriaus įmonėms – mažesnės išlaidos vandeniui, energijai, atliekų tvarkymui, švaresnė aplinka bei geresnis įvaizdis klientų atžvilgiu.

„Žaliojo rakto“ programos reikalavimai yra suskirstyti į keletą kryptčių bei priemonių (žr. 33 pav.)

33 pav. „Žaliojo rakto“ programos kryptys ir priemonės

Šaltinis: sudarytas autorės remiantis „Žaliojo rakto“ programos paraiška viešbučiams

Kaip matome iš 33 pav. „Žaliojo rakto“ programos kryptys bei priemonės viešbutyje gali būti suskirtytos į atskirus 8 punktus. Išanalizuokime kiekvieną jų atskirai.

Valdymas. Viešbučio vadovybė turi paskirti vieną darbuotoją, kuris bus atsakingas už aplinkosauginių užduočių vykdymą. Kadangi „Šaulio“ viešbutis tokio etato neturi yra samdomas aplinkos inžinierius terminuotam laikui, t.y. vieneriems metams, nes tokiam laikui yra suteikiamas „Žaliojo rakto“ programos diplomai.

Reikiamos lėšos: 2000 Lt – mėnesinis atlyginimas

5000 Lt - darbo vietos sukūrimas

Išlaidos metams: $2000 \times 12 + 5000 = \mathbf{29000 \text{ Lt}}$

Ne vėliau kaip po 6 mėnesių po viešbučio apdovanojimo „Žaliojo rakto“ programos diplomu, darbuotojas, atsakingas už viešbučio aplinkosauginių uždavinių sprendimą bei darbuotojai, atsakingi už viešbučio aplinkosauginių tikslų įgyvendinimą, turi turėti galimybę dalyvauti aplinkosauginiuose seminaruose, mokymuose bei kituose renginiuose.

Darome prielaidą, kad per metus „Šaulio“ viešbučio atitinkamiems darbuotojams bus suteikta galimybė dalyvauti 2-3 seminaruose, mokymuose ar kituose renginiuose.

Reikiamos lėšos: 3000 Lt – seminarai, mokymai, kitireginiai

2000 Lt – kelionės, apgyvendinimo ir maisto išlaidos

Išlaidos metams: $3000 + 2000 = \mathbf{5000 \text{ Lt}}$

Administravimas. Pagal „Žaliojo rakto“ programos reikalavimus perkamas kopijavimo ar užrašų popierius turi būti pažymėtas ekologiniu ženklu. Perkami kompiuteriai ir kopijavimo aparatai turi būti su automatinio išsijungimo (standby) funkcija. Taip pat mažiausiai 75 proc. visos elektroninės biuro įrangos, naudojamos viešbučio biure, turi būti automatiškai išsijungianti.

Iš „Šaulio“ viešbučio suteiktos informacijos žinome, kad viešbutis jau dabar naudoja ekologinį spausdinimo popierių, o elektroninė biuro įranga yra automatiškai išsijungianti, biuro technika yra pakankamai geros būklės, todėl artimiausiu metu įrangos pirkimas neplanuojamas. Taigi įvykdyti šį programos reikalavimą nebus skiriamos papildomos lėšos, nes viešbutis pilnai atitinka šį punktą. Todėl nebus programos įdiegimo papildomų kaštų.

Produktai ir prekės. Viešbučio personalas privalo registruoti perkamų sertifikuotų ekologiškai užaugintų maisto produktų dalį. Praėjus metams, įsigytų sertifikuotų ekologiškai užaugintų maisto produktų dalis turi sudaryti bent 5 proc. nuo visų įsigytų maisto produktų.

Šiuo metu viešbutyje „Šaulys“ naudojamas maistas nėra ekologiškas, tačiau dėl ekologiškų produktų spartaus populiarėjimo svečių, o ypač užsieniečių tarpe, viešbučio vadovybė vis labiau svarsto galimybę bent dalį savo raciono pakeisti į ekologiškąjį.

Reikiamos lėšos: 100 Lt – ekologiškiems produktams skiriama per dieną

Išlaidos metams: $100 \times 356 = \mathbf{35600 \text{ Lt}}$

Popieriniai rankšluosčiai bei tualetinis popierius, naudojami viešbutyje, turi būti pagaminti iš nebalinto arba perdirbto popieriaus ar žymimi ekologiniu ženklu. Naujai perkamų valymo ir plovimo priemonių sudėtyje neturi būti šių cheminių elementų: EDRA, NTA, fosfonatų, NaClO.

Taip pat naujai perkamos ilgalaikio naudojimo prekės (rankšluosčiai, patalynė ir kt.) turi būti pažymėtos ekologiniu ženklu arba sertifikuotos.

Pasak „Šaulio“ viešbučio vadovybės šiuo metu viešbutyje naudojami popieriniai rankšluosčiai, tualetinis popierius bei dauguma valymo bei plovimo priemonių yra pažymėti ekologiniu ženklu, todėl šio punkto įgyvendinimui papildomų sąnaudų nereikės. Tačiau reiktų investuoti į naujai perkamas ilgalaikio naudojimo ekologiškas prekes. Pagal gautą informaciją žinome, kad viešbutis tokias prekes perka vieną kartą per metus ir išleidžia apytiksliai 7000 Lt. Darome prielaidą, kad ekologiškos prekės šiuo metu yra brangesnės.

Reikiamos lėšos: 10000 Lt – ekologiški rankšluosčiai, patalynė ir kt.

Išlaidos metams: $10000 - 7000 = 3000$ Lt

Informavimas. Informacija apie „Žaliojo rakto“ programą turi būti pateikiama viešai ir lengvai prieinama kiekvienam viešbučio svečiui. Jeigu viešbučio kambariuose svečių informavimui naudojami informaciniai aplankai bei viešbučio televizija, tai juose turi būti pateikiama ir informacija apie „Žaliojo rakto“ programą. Taip pat viešbučio administracija turėtų pateikti svečiams visuomeninio transporto maršrutus, informaciją apie mieste vykdomą aplinkosauginę veiklą, rekreacines zonas, gamtos ir kultūros paveldo objektus, ekologinio transporto, sporto ir laisvalaikio galimybes.

„Šaulio“ viešbutis planuoja išleisti visas reikiamas informacines brošiūras, lankstinukus ir katalogus informuojančius apie vykdomą aplinkosauginę veiklą.

Reikiamos lėšos: 1500 Lt - infomacija pateikiama viešbučio teritorijoje.

Išlaidos metams: **1500 Lt**

Apie „Žaliojo rakto“ programos įgyvendinimą viešbutyje turi žinoti ne tik šiame viešbutyje besilankantys svečiai, tačiau infomacija turi būti prieinama visiems vartotojams besirenkantiems apgyvendinimo vietą. Apie vykdomą aplinkosauginę veiklą bei „Žaliojo rakto“ diplomą bus paskelbta „Šaulio“ viešbučio internetiniame puslapyje. Taip pat vadovybė sutinka, kad dalyvavimas įvairiose turizmo mugėse, parodose, aktyvi reklama bei kitos žiniasklaidos priemonės padėtų populiarinti viešbutį bei pritraukti daugiau svečių besidominčių ekologija.

Reikiamos lėšos: 5000 Lt - turizmo mugės ir parodos.

20000 Lt – reklama ir kitos žiniasklaidos priemonės.

Išlaidos metams: $5000 + 20000 = 25000$ Lt

Iš viso informacinių išlaidų metams: $25000 + 1500 = 26500$ Lt

Aplinkosauga. Viešbutyje turi būti rūšiuojamos atliekos. Planuojant atliekų rūšiavimą, viešbučio darbuotojams turi būti pateikta aiški ir suprantama informacija bei instrukcijos, tam gali būti naudojamos ir iliustracijos. Viešbučio svečiams turi būti sudarytos galimybės rūšiuoti susidariusias atliekas. Be to, svečiams turi būti suteikta galimybė atiduoti panaudotus galvaninius elementus registratūroje dirbantiems darbuotojams ar kur kitur.

„Šaulio“ viešbutyje šiuo metu nėra rūšiuojamos atliekos, tačiau viešbučio vadovybė sutinka, kad investavus į rūšiavimo taip pat ir likvidavimo įrangą būtų galima žymiai sumažinti atliekų kiekį ir jų išvežimo išlaidas.

Reikiamos lėšos: 10000Lt – rūšiavimo ir likvidavimo įranga.

Išlaidos metams: **10000Lt**

Viešbučio svečiams turi būti suteikta galimybė viešbutyje nusipirkti ar išsinuomoti dviračius. Viešbutyje turi būti pateikiama informacija apie šalimais esančius dviračių takus. Taip pat turi būti pateikiama informacija apie artimiausius dviračių nuomos ar pardavimo taškus.

Atsižvelgdami į tai, kad retas svečias nuspręstų pirkti viešbutyje dviratį, vien dėl transportavimo namo nepatogumų ir realiai šiek tiek didesnės kainos nei parduotuvėse, tarkime, kad „Šaulio“ viešbutyje būtų nuomuojami 6 vidutinės klasės dviračiai. Nuomos punkte viešbučio svečiai gaus visą reikalingą informaciją apie dviračių nuomos ar pardavimo punktus bei šalimais esančius dviračių takus.

Reikiamos lėšos: 6 dviračiai x 500 Lt.

Išlaidos metams: **3000 Lt**

Elektros energija. Viešbutyje įprastinės elektros lemputės turėtų būti keičiamos efektyviai elektros energiją naudojančiomis A klasės lemputėmis. Taip pat turėtų būti automatiškai išsijungti šviesa, kuomet svečiai palieka savo kambarius.

„Šaulio“ viešbutis neturi ventiliacijos kontrolės bei automatinės šviesos išjungimo sistemų. Taip pat artimiausiu metu buvo planuojama daugumą viešbučio lempučių pakeisti į ekonomišką „A“ klasės lemputes, o „Žaliojo rakto“ programos viešbutyje įgyvendinimas šį procesą tik paspartintų.

Reikalingos lėšos: 15000 Lt – automatinė šviesos išjungimo sistema

10000 Lt – „A“ klasės lempos (kambariuose ir kolidoriuose)

Išlaidos metams: 15000 + 10000 = **25000 Lt**

Vanduo. Naujai perkamų klozetų vandens nuleidimo bakeliai turi būti tokie, kad vieno vandens nuleidimo metu neišbėgtų daugiau kaip 6 litrai vandens bei esamų klozetų vandens nuleidimo bakeliai turėtų būti sureguliuoti taip pat. Iš dušo ištekančio vandens debitas negali būti didesnis kaip 9 litrai per minutę, o iš vandens maišytuvo, skirto plauti rankas, ištekančio vandens debitas negali būti didesnis kaip 8 litrai per minutę. Perkant naujas indaploves, jos turi suvartoti ne daugiau kaip 3,5 litro vandens vienam plovimo ciklui.

„Šaulio“ viešbučio vadovybė planuoja įsigyti naujų klozeto bakelių, vandens maišytuvų ir kelias indaploves, atitinkančias „Žaliojo rakto“ keliamus reikalavimus.

Reikalingos lėšos: 40000 Lt – klozetai, vandens maišytuvai, indaplovės.

Išlaidos metams: **40000Lt**

Šildymas. Viešbutyje įrengtos šildymo ir oro vėdinimo sistemos privalo būti reguliuojamos taip, kad sumažinti elektros energijos suvartojimą, kuomet svečių kambariai yra neapgyvendinti. Pasak „Šaulio“ viešbučio vadovybės ši sistema yra taikoma jau kelerius metus ir tai leidžia sumažinti elektros energijos kaštus.

Kambariuose, kurie yra šildomi žiemos periodu, per šešis mėnesius po apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu, turi būti įstatyti dvisluksniai langų paketai. Šiuo metu „Šaulio“ viešbutyje yra aliuminio rėmo, stiklo paketo langai, kurie sulaiko šilumą kambariuose.

Per šešis mėnesius, po apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu, turi būti įvesta ventiliacijos kontrolės sistema tam, kad būtų galima išjungti ventiliatorius tose patalpose, kurios yra nenaudojamos.

Reikiamos lėšos: 15000 Lt – automatinė ventiliacijos kontrolės sistema

Išlaidos metams: **15000 Lt**

„Žaliojo rakto“ programos įgyvendinimui skirtų „Šaulio“ viešbučio lėšų konkretus suskirtymas bei galutiniai šios programos įdiegimo kaštai pavaizduoti 9 lentelėje.

9 lentelė. „Žaliojo rakto“ programos įgyvendinimui numatytų lėšų paskirstymas

Pavadinimas	Charakteristika, priemonės apibūdinimas	Lt (programos įgyvendinimui)
Aplinkosaugos inžinieriaus pareigybės įvedimas	Mėnesinis atlyginimas 2000Lt/mėn., darbo vietos sukūrimas 5000Lt	29 000
Kvalifikacijos kėlimas	Dalyvavimas 2-3 seminaruose per metus aplinkosaugos klausimais, maitinimo ir apgyvendinimo išlaidos	5 000
Informacijos sklaida	Prospektai, lankstinukai, katalogai, brošiūros, dalyvavimas turizmo mugėse/parodose, pvz. VIVATTUR, reklama ir kt.	26 500
Priemonių taupančių vandenį įsigijimas	Klozeto bakelių, vandens maišytuvų, indaplovių pakeitimas	40 000
Elektros sistemų bei priemonių įsigijimas	Automatiškai išsijungianti elektros sistema kambariuose, lempučių pakeitimas į „A“ klasės	25 000
Šildymas	Automatinė ventiliacijos kontrolės sistema	15 000
Atliekos	Rūšiavimo ir likvidavimo įranga	10 000
Maistas	Ekologiško maisto įsigijimas ir propogavimas	35 600
Prekės	Ekologiška patalynė, rankšluosčiai	3 000
Dviračiai	Įsigijimas jų nuomai	3 000
	Viso:	192 100 Lt

Šaltinis: sudaryta autorės

Kaip matome iš 9 lentelėje pateiktų duomenų „Žaliojo rakto“ programos reikalavimų įgyvendinimui „Šaulio“ viešbutyje reikia 192 100 Lt papildomų lėšų. Tokia suma susidaro įdiegiant visas naujoves, pagal programos reikalavimus. „Šaulio“ viešbutyje jau buvo naudojami popieriniai rankšluosčiai, tualetinis popierius bei dauguma valymo bei plovimo priemonių, kurie yra pažymėti ekologiniu ženklu, taip pat ekologinis spausdinimo popierius bei automatiškai išsijungianti elektroninė biuro įranga. Dėl šios priežasties „Žaliojo rakto“ programos įgyvendinimo papildomos sąnaudos neviršija „Šaulio“ viešbučio vadovybės planų, šios programos įgyvendinimui skirti 151 000 – 200 000Lt.

Įdiegtų naujovių bei investicijų skirtų „Žaliojo rakto“ programos reikalavimų įgyvendinimui viešbutyje atsipirkimo terminai ir reali nauda pateikta sekančiame darbo skyriuje.

3.2 „Žaliojo rakto“ programos viešbutyje „Šaulys“ įgyvendinimo rezultatai ir prognozės

Išnagrinėję „Žaliojo rakto“ reikalavimus ir jų įgyvendinimo kaštus, matome, kad „Šaulio“ viešbučiui reikėtų 192 100 Lt investicijų. Kaip jau minėjome šiame darbe Lietuvos verslininkai nesiryžta aktyviai investuoti į ekoturizmą skatinančias programas, nes mano, kad investicijos sunkiai arba visai neatsiperka, o teikia tik socialinę, kultūrinę bei ekologinę naudą. Todėl išanalizuokime, pagal „Žaliojo rakto“ programos įgyvendinimo projektą, „Šaulio“ viešbutyje įdiegtų naujovių ekonominę naudą.

„Šaulio“ viešbučio vadovybei pateikus energetines ir kitas pagrindines sąnaudas per einamuosius metus, remiantis logikos ir protingumo principais, taip pat Reval viešbučių, kurie kaip jau buvo minėta ne vienerius metus dalyvauja „Žaliojo rakto“ programoje, patirtimi, galime teikti, kad :

- Dėl naujai perkamų klozetų vandens nuleidimo bakelių, iš kurių vieno nuleidimo metu neišbėga daugiau kaip 6 litrai vandens, duše ištekančio vandens debito, kuris nėra didesnis nei 9 litrai per minutę, vandens maišytuvo, skirto plauti rankas, ištekančio vandens debito, kuris nėra didesnis kaip 8 litrai per minutę ir kelių naujų indaplovių, kurios suvartoja ne daugiau kaip 3,5 litro vandens vienam plovimo ciklui, vandens sąnaudos viešbutyje sumažės 40 % per metus.
- Dėl automatinės šviesos išsijungimo sistemos, kada svečiai palieka kambarius ir paprastų lempučių kambariuose ir kolidoriuose pakeitimo į „A“ klasės lemputes, elektros energijos sąnaudos viešbutyje sumažės apie 5 kartus per metus.
- Dėl automatinės ventiliacijos kontrolės sistemos įdiegimo tam, kad būtų galima išjungti ventiliatorius tose patalpose, kurios yra nenaudojamos šildymo sąnaudos viešbutyje sumažės 10 % per metus.
- Dėl naujai perkamų ekooginiu ženklų pažymėtų arba sertifikuotų ilgalaikio naudojimo prekių (rankšluosčių, patalynės ir kt.), kurie yra natūralaus pluošto, lengviau praleidžia drėgmę ir leidžia odai kvėpuoti, kaip ir dėl viešbučio politikos, remiantis „Žaliojo rakto“ reikalavimais, patalynę ir rankšluosčius keisti tik paprašius viešbučio svečiui, sąnaudos mažės 30 % per metus
- Dėl sumažėjusio skalbinių kiekio, mažėja ir išlaidos chemijos ir plovimo priemonėms, 30 % per metus.
- Dėl nusipirkto atliekų rūšiavimo ir likvidavimo įrangos, kurios dėka sumažėja atliekų kiekis ir atitinkamai jų išvežimo sąnaudos, viešbutis atliekų kaštai sumažės 40 % per metus.

Pagrindinių viešbučio energetinių ir kitų sąnaudų ekonomijos per metus apibendrinti rezultatai pavaizduota 10 lentelėje.

10 lentelė. *Pagrindinės viešbučio energetinės ir kitos, susietos su ekologija, sąnaudos ir jų ekonomija per metus*

Sąnaudų rūšis	Kiekis per metus	Išlaidos Lt	Išlaidų mažėjimas	
			procentais	Lt
Vanduo	3750 m ³	17 800 Lt	40	7 120
Elektros energija	186 000 kwh	65 200 Lt	5 k.	13 040
Šildymas	60 tm ³	73 000 Lt	10	7 300
Ekologinės prekės (patalynė, rankšluosčiai ir pan.)		10 000 Lt	30	3 000
Chemijos ir plovimo priemonės		11 000 Lt	30	3 300
Atliekos		865	40	346
	Viso:	177 000 Lt		34 106

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš 10 lentelėje pateiktų duomenų matome, kad įdiegus „Žaliojo rakto“ programos reikalavimus per metus „Šaulio“ viešbutis turi galimybę sutaupyti 34 106 Lt iš pagrindinių viešbučio energetinių ir kitų sąnaudų ir sumažinti savo kaštus iki 142 894 Lt per metus. Tai reiškia, kad imant tik šiuos rodiklius „Žaliojo rakto“ diplomas atsipirktų po 5,6 (192 100 / 34 106) metų.

Analizuojant svečių srauto pasikeitimą viešbutyje įgyvendinus „Žaliojo rakto“ programos reikalavimus, turime pateikti reikalingą informaciją apie viešbutį. Kambarių ir gyventojų maksimalus skaičius pateikiamas 11 lentelėje.

11 lentelė. *Kambarių ir gyventojų skaičius*

Kambario tipas	Gyventojų skaičius kambaryje	Numerių skaičius	Viso gyventojų
Vienvietis	1	20	20
Dvivietai:	2	15	30
dvivietai kambarys 1 žmogui	1	-	-
dvivietai lukso kambarys	2	2	4
dvivietai lukso kambarys 1 žmogui	1	-	-
Trivietis kambarys:	3	2	6
trivietis kambarys 2 žmonėms	2	-	-
trivietis kambarys 1 žmogui	1	-	-
Apartamentai	2	2	4
	Iš Viso:	41	64

Šaltinis: sudaryta autorės

Iš 11 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad „Šaulio“ viešbutyje yra 41 kambarys, daugiausia iš jų vienviečių ir dviviečių. Šiame viešbutyje vienu metu gali apsistoti ne daugiau kaip 64 žmonės.

„Šaulio“ viešbučio oficialios kainos, pagal svečio pageidaujama kambario tipa pateikiamos 12 lentelėje.

12 lentelė. Viešbučio „Šaulys“ oficialios kambarių kainos

Kambario tipas	Kambario kaina Lt
Vienvietis	230
Dvivietis	290
Dvivietis (vienam žmogui)	230
Dvivietis lukso kambarys	430
Dvivietis lukso (vienam žmogui)	370
Trivietis	400
Trivietis (vienam žmogui)	250
Trivietis (dviems žmonėms)	290
Apartamentai	690/575

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis „Šaulio“ viešbučio internetine svetaine <http://www.saulys.lt/>

Remiantis 11-12 lentelėse pateiktais duomenimis galime atlikti skaičiavimus kaip pasikeistų svečių skaičius viešbutyje per metus, ir kokios būtų papildomos pajamos po „Žaliojo rakto“ diploma gavimo.

Vidutinė kambario kaina: 260 Lt

Vidutinės paros kaina: 260 Lt x 64 žm. = 16640 Lt/parą

Iš „Šaulio“ viešbučio pateiktos informacijos žinome, kad vidutinis viešbučio apkrovimas per metus – 45 %, tai:

Vidutinis viešbučio apkrovimas kasdien: $(64 \times 45) / 100 = 28.8 = 29$ žmonės

Vidutinis viešbučio svečių skaičius per metus: $365 \times 29 = 10585$ žmonės/metus

Atsižvelgiant į pasaulį ištikusią ekonominę krizę bei sulėtėjusius augimo tempus ne tik turizme, bet ir kitose verslo srityse, tačiau turint omenyje, kad ekoturizmas PTO duomenimis yra viena iš sparčiausiai besivystančių turizmo sričių, dėl „Žaliojo rakto“ programos įdiegimo numatomas 4% viešbučio svečių skaičiaus augimas, t.y.

$(10585 \times 6) / 100 = 423,4 = 423$ žmonės/metus

Tuomet viešbučio svečių skaičius per metus padidėtų: $10585 + 423 = 11008$ žmonės/metus

Viešbučio svečių skaičiaus augimas padidins viešbučio pajamas per metus:

$635 \times 260 = 165100$ Lt

Vadinasi, įdiegus „Žaliojo rakto“ programos reikalavimus, gavus šios programos diplomą ir tinkamai informavus turistus apie pasikeitimus „Šaulio“ viešbučio svečių skaičius padidėtų 423 žmonėmis, kas padidintų viešbučio pajamas 165100 Lt/per metus. Tai reiškia, kad „Žaliojo rakto“ programos įgyvendinimas, imant tik svečių skaičiaus pasikeitimą, atsipirktų per 1,2 (192 100 / 165 100) metus.

Papildomas pajamas viešbutis gautų ir iš dviračių nuomos. Dviračio nuomos kaina valandai – 5 Lt. Per dieną visi dviračiai išnuomojami vidutiniškai po 3 val. Įvertinus Lietuvos klimata, galime teigti, kad per mėnesį dviračiai yra išnuomojami 20 dienų ir sdviračių sezonas tęsiasi apie 6 mėnesius (balandis – rugsėjis). Reiškias:

Dviračių įsigijimas: 3000Lt (6 dviračiai x 500 Lt)

Dviračių nuoma per dieną: $6 \times 3 \times 5 = 90$ Lt/dieną

Dviračių nuoma per mėnesį: $90 \times 20 = 1800$ Lt/mėn.

Dviračių nuoma per sezoną: $1800 \times 6 = 10800$ Lt/sezoną

Vadinasi, per sezoną, t.y. per metus „Šaulio“ viešbutis gauna 10 800 Lt papildomų pajamų iš dviračių nuomos.

Galime teigti, kad susumavus visas papildomas pajamas bei sutaupytus kaštus „Žaliojo rakto“ programa „Šaulio“ viešbučiui atsipirtų per:

$34\ 106 + 165\ 100 + 10\ 800 = 210\ 006$ Lt

$192\ 100 / 210\ 006 = 0,9$ metus (10,8 mėn. = 11 mėn.)

Apibendrinant galime teikti, kad investicijos į „Žaliojo rakto“ programą atsipirks per 11 mėnesių, o vėliau viešbutis turės apie 210 006 Lt papildomų pajamų kasmet. Vadinasi, ekoturizmą plėtojančios ir propoguojančios programos teikia ne tik moralinį pasitenkinimą, bet ir ekonominę naudą vykdomam verslui.

IŠVADOS

1. Ekoturizmas – tolydaus turizmo forma, skirta turistams, kurie jautrūs aplinkai ir kultūrai, ieško natūralių dalykų ir stengiasi juos išsaugoti. Ekoturizmo idėja kilo 1970 metais Lotynų Amerikos ir Afrikos aplinkosaugininkams kaip alternatyva dviejų problemų sprendimui: Pietų Amerika kentėjo nuo aungančios likusių pasaulio gyvybiškų miškų rezervuarų destruktijos, tuo tarpu Rytų Afrikoje nerimą kėlė problemos dėl nesėkmingos laukinės gamtos aplinkosaugininkų vadybos filosofija, pagrįsta vietinių gyventojų atskyrimu nuo nacionalinių parkų. Kita ekoturizmo kilmės priežastimi galima būtų traktuoti tai, jog atsiradus daugybei prieinamų ir įperkamų skrydžių, vis didėjantis skaičius gamtos mylėtojų pradėjo ieškoti ramios ir pirmąkart, dar neliestos grožio zonos.

Pirmąjį ekoturizmo apibrėžimą suformulavo meksikiečių ekonomistas ekologas Hektoras Cebalosas-Laskureinas (H. Ceballos-Lascurain). Jo pateiktas apibrėžimas jau gerokai skiriasi nuo dabar naudojamų. Jis nusako tik turizmo objektą, bet neužsimena apie poveikį gamtinei bei socialinei aplinkai. Šiuo metu ekoturizmo sampratą įvairūs autoriai, mokslininkai ir organizacijos apibrėžia skirtingai, tai rodo šios turizmo formos nuolatinį vystymąsi bei problemišumą, tačiau visi apibrėžimai yra formuojami remiantis ekoturizmo principais ir nuostatais, t.y. minimalus poveikis gamtai, ekologinis sąmoningumas, kultūrinio sąmoningumo skatinimas ir pagarba vietinei kultūrai, finansinės pajamos gamtos apsaugai ir pan. Tačiau pagrindinis ekologinio turizmo principas – santykių harmonija tarp ekonominės naudos ir gamtos teritorijų, naudojamų poilsiui ir žmonių bendravimui su gamta, ekologinio saugumo.

Ekoturizmas iš esmės skiriasi nuo kitų turizmo kryptų savo praktika gamtinėse teritorijose, nes padeda spręsti aplinkosaugos, ekonominės ir socialinės plėtros konfliktus, kurdamas naujas darbo vietas, išsaugodamas bioįvairovę, teikdamas ekonominę naudą bei užsiimdamas aplinkosauginiu švietimu ir ugdymu. Šiandien ekoturizmas yra šerdis daugybės besivystančių šalių nacionalinėse ekonomikos plėtros strategijose ir aplinkosaugoje.

2. Aplinkosauginis švietimo fondas (FEE), kurioje yra 5 programos, kurios padeda plėtoti ekoturizmą visame pasaulyje ir diegti ekologines naujoves verslo sektoriuje. Lietuvoje iš penkių Aplinkosauginio fondo programų yra įgyvendinamos trys iš jų: *Gamtosauginių mokyklų programa*, *Mėlynosios vėliavos ir Žaliojo rakto*.

Gamtosauginių mokyklų programa orientuoja mokyklas į praktinę gamtosauginę veiklą, skatina mokyklų bendruomenių aktyvumą, ugdo mokinių kūrybiškumą. Taip auginama nauja karta, kuri nebus abejinga ekologinėms problemoms, saugos ir tausos gamtą bei jos išteklius.

Mėlynosios vėliavos programa skirta savivaldybėms, plėtojančioms turizmo paslaugas savo teritorijoje. Programa užtikrina tam tikrų aplinkosauginių ir serviso kokybės reikalavimų laikymąsi. Paplūdimiai, turintys „Mėlynąją vėliavą“, yra įtraukiami į tarptautinius turizmo katalogus, kaip atitinkantys tarptautinius reikalavimus, keliamus šioms poilsio zonoms. Tai yra gera reklama, siekiant pritraukti užsienio turistus, kadangi „Mėlynoji vėliava“ visame pasaulyje gerai žinomas ir plačiai pripažintas kokybės ženklas. Lietuva „Mėlynosios vėliavos“ programoje pradėjo dalyvauti nuo 2001 metų. 2001-2002 metais projekte dalyvavo ir apdovanojimą pelnė tik vienintelis Nidos paplūdimys tai pastaraisiais metais skaičius išaugo iki 6-7 dalyvių. 2009 metais nors ir ištikus pasaulinei ekonominei krizei „Mėlynosios vėliavos“ programos dalyvių skaičius neturėtų sumažėti.

Žaliojo rakto programa – skirta viešbučiams, svečių namams, konferencijų ir poilsio centrums, stovyklavietėms, vasarnamiams, restoranams, kaimo turizmo sodyboms. Šiuo metu „Žaliojo rakto“ programai priklauso viešbučiai, kempingai, restoranai ir svečių namai beveik 40 šalių. „Žaliojo rakto“ programa siekiama keisti turizmo organizatorių ir dalyvių elgesį bei skatinti juos rūpintis aplinka. Šios programos nauda turizmo sektoriaus įmonėms – mažesnės išlaidos vandeniui, energijai, atliekų tvarkymui, švaresnė aplinka bei geresnis įvaizdis klientų atžvilgiu. Programos dėka propaguojami aplinkosauga besirūpinantys dalyviai, skatinamas darnus vystymasis, visuomenės aplinkosauginis švietimas bei mokymas. Šioje Aplinkosauginio švietimo programoje nuo 2003 metų kasmet dalyvauja tik vieno „Reval“ tinklo keturi viešbučiai, prie kurių 2007 metais prisijungė ir keturios kaimo turizmo sodybos

Aplinkos švietimo fondo organizuojamų programų didėjantis populiarumas visame pasaulyje rodo, kad žmonės vis daugiau dėmesio skiria ekologinėms problemoms bei ekologinių priemonių integravimui į verslą. Lietuvos verslininkų dalyvavimas šiose programose yra neįkainojamas tiek saugant Lietuvos gamtą, pritraukiant užsienio klientus bei investuotojus, tiek ir keliant jos vardą pasaulyje. Nors Lietuvoje ekologiškų priemonių diegimas ir taikymas versle žengia pirmuosius žingsnius, jau pastebimas šios krypties tendencingas vystymasis.

3. Anketinio tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma respondentų (62 proc.) sutinka jog pasaulyje vis daugiau dėmesio skiriama ekologijos problemoms ir tai jau dabar turi įtakos renkantis poilsavimo ar apgyvendinimo vietą. Dar daugiau apklaustųjų (net 76 proc.) tiki, kad susidomėjimas ekologiniais sprendimais versle ateityje paveiks poilsiautojų ir turistų pasirinkimą. Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektorius taip pat nėra abejingas ekologinėms problemoms ir jau dabar imasi gan veiksmingų priemonių jų sprendimui: visi apklaustieji (100 proc.) jau dabar taupo elektrą, o dauguma iš jų (73 proc.) ir vandenį. Beveik trečdalis respondentų (29 proc.) rūšiuoja ir atliekas. 41 proc. Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus atstovų mano, kad reikėtų atkreipti

didesnį dėmesį į ekologinių problemų versle sprendimo būdus ir tai galėtų būti jų verslo plėtros kryptis.

4. Šiaulių apskrities apgyvendinimo sektoriaus atstovams „Žaliojo rakto“ programa nėra naujiena, 32,4 proc. apklaustųjų yra su ja susipažinę, o 38,2 proc. yra apie ją girdėję iš dalies. Tyrimo rezultatai rodo, kad 20,6 proc. apklaustųjų yra svarstę galimybę dalyvauti „Žaliojo rakto“ programoje ir siekti gauti jos diplomą. Dauguma respondentų (58,8 proc.) mano, kad norint paversti savo plėtojama verslą ekologiškai nekenksmingu ir atitikti visus „Žaliojo rakto“ programos reikalavimus bei įgyti tai įrodantį sertifikatą reikėtų 201 000 – 250 000 Lt investicijų, tačiau daugiau nei pusė iš jų (55,9 proc.) neturi nuomonės per kiek laiko investicijos skirtos verslo ekologijai atsipirtų. Respondentai realiai suvokia ekologijos svarbą versle, bet taip pat supranta, kad investicijos skirtos ekologinių problemų sprendimams nėra vien ekonominė nauda, kuri greit atsipirktų ir neštų verslui didesnį pelną, tai taip pat socialiniai, moraliniai ir kultūriniai aspektai, kurie yra nemažiau svarbūs vartotojų pasirinkimui. 85 proc. respondentų pripažįsta visišką ar dalinę „Žaliojo rakto“ programos naudą jų verslo populiarumui, tačiau teigia, kad labai trūksta ne tik lėšų, bet ir informacijos apie įvairias vykdomas alinkosaugines programas.

5. Atlikus „Žaliojo rakto“ programos reikalavimų analizę ir skaičiavimus galime teigti, kad šios programos įgyvendinimui „Šaulio“ viešbutyje reikia 192 100 Lt papildomų lėšų. Tokia suma susidaro įdiegiant visas naujoves, pagal programos reikalavimus. Atlikus skaičiavimus ir prognozes dėl „Žaliojo rakto“ programos reikalavimų įdiegimo per metus „Šaulio“ viešbutis turi galimybę sutaupyti 34 106 Lt iš pagrindinių viešbučio energetinių ir kitų sąnaudų ir sumažinti savo kaštus iki 142 894 Lt. Tai reiškia, kad imant tik šiuos rodiklius „Žaliojo rakto“ diplomas atsipirktų po 5,6 (192 100 / 34 106) metų. Dėl 4 proc. viešbučio lankytojų padidėjimo, kuris atsiranda įgyvendinus programos reikalavimus, „Šaulio“ viešbučio svečių skaičius padidėtų 423 žmonėmis, kas padidintų viešbučio pajamas 165100 Lt/per metus. Tai reiškia, kad „Žaliojo rakto“ programos įgyvendinimas, imant tik svečių skaičiaus pasikeitimą, atsipirktų per 1,2 (192 100 / 165 100) metus. Susumavus visas išlaidas ir prognozuojamas papildomas pajamas bei sąnaudų sutaupymą galime teigti, kad investicijos į „Žaliojo rakto“ programą atsipirks per 11 mėnesių, o vėliau viešbutis turės apie 210 006 Lt papildomų pajamų kasmet. Vadinasi, ekoturizmą plėtojančios ir propoguojančios programos teikia ne tik moralinį pasitenkinimą, bet ir ekonominę naudą vykdomam verslui.

REKOMENDACIJOS

1. Plėtoti Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) programą „Žaliasis raktas“ viešbučiuose, svečių namuose, poilsių ir informacijos centruose, poilsiavietėse.
2. Skatinti ekoturizmo plėtrą kaimo turizmo sodybose.
3. Plėtoti veiklą susietą su Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) programa „Mėlynoji vėliava“ Rekyvos, Pašvinio ir kituose ežeruose.
4. Skatinti verslininkus teikti paraiškas, susietas su ekoturizmo plėtra, ES lėšoms gauti.
5. Plėtoti informacijos sklaidą apie ekoturizmą ir su juo susijusias programas respublikos, apskričių, rajonų, miestų ir gyvenviečių lygmenimis, taip pat sudominant ir konkrečius verslininkus. Didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas Aplinkosauginio švietimo fondo (FEE) „Žaliojo rakto“ ir „Mėlynosios vėliavos“ programoms.

LITERATŪRA

1. Astromskienė, A., Sirusienė, R. (2007). Kaimo turizmas. Leidinyas pradedantiesiems verslą. Kaunas: Lietuvos kaimo turizmo asociacija.
2. Čiegis, R., Gavėnauskas, A., Petkevičiūtė, N., Štreimikienė, D. (2007). Ethical values and sustainable development: Lithuanian experience in the context of globalization. Technological and economic development of economy, Baltic Journal on Sustainability, 2008.14 (1), p. 29-37.
3. Darbotvarkė 21a: subalansuotos plėtros veiksmų programa. Rio deklaracija. Miškininkystės principai. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-02]: <<http://www.am.lt/VI/index.php#r/919>>.
4. Demografinės tendencijos Šiaulių apskrityje 2009m. pradžia (2009). Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-03-18]: <<http://siauliaitsv.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=1858&PHPSESSID=add92d16ab867abd97fbc0d9ec67564c>>.
5. Dirsienė, R., (2009). PRANEŠIMAS SPAUDAI. Pasaulio turizmo organizacija: turizmas atsigaus greičiau nei kitos ekonomikos šakos . Prieiga per internetą [žiūrėta 2008-12-15]: <http://www.tourism.lt/aktualijos/detaliai.php?ID=2185&phrase_id=176526>.
6. Drumm, A., Moore, A. (2005). Ecotourism Development. A manual for conservation planners and managers. Vol 1. Introduction to ecotourism planning. Second edition.
7. Edwards, S. N., McLaughlin, W. J., & Ham, S. H. (1998). Comparative study of ecotourism policy in the Americas - 1998 (Study report): The Inter-Sectorial Unit for Tourism, Organization of American States; Department of Resource Recreation and Tourism, University of Idaho.
8. Ecotourism Australia. Ecotourism concept (2009). Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-02-25]: <www.ecotourism.org.au>.
9. Ekologinio turizmo pradininkams-tarptautinis pipažinimas. (2007). // Conference. lt. Prieiga per internetą [žiūrėta 2008-12-08]: <<http://www.conference.lt/?do=list&id=2497&name=news&p=4>>.
10. Ekologinis turizmas Lietuvoje dar neatrastas (2008). Verslo naujienos. Delfi. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-03-12]: <<http://www.delfi.lt/news/economy/business/article.php?id=17878720>>.

11. Fact Sheet: Global Ecotourism, (2006). Prieiga per internetą [žiūrėta 2008-12-13]: <<http://www.toes.ca/assets/files/Ecotourism%20Fact%20Sheet%20-%20Global%5B1%5D.pdf>>.
12. Fennell, D., A. (1999). Ecotourism: An Introduction. New York: Routledge., p 43.
13. Gamtosauginės mokyklos. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-03-09]: <<http://mokykla.zalieji.lt/?m=8>>.
14. Giedra, A., (2008). Ar įžengs ekologija į viešbučius?//Kelias, gegužės 14. Verslo naujienos. Delfi. Prieiga per internetą [žiūrėta 2008-12-08]: <<http://www.delfi.lt/news/economy/business/article.php?id=17062826&categoryID=11> >
15. Girdauskauskas, V. (2009). Turizmo galimybių pristatymas. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-02]: <<http://mes.sakieciai.lt/content/view/967/47/>>.
16. Grecevičius, P. (2000). Rekreacijos ir turizmo plėtra Klaipėdos rajone. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-02]: <<http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/2000/01/1rek.html>>.
17. Honey, M. S. (1999). Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise? Washington, DC: Island Press.
18. Honey, M. S. (1999). Treading Lightly: Ecotourism's Impact on the Environment. Environment, vol. 41:5, June. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-02]: <<http://web.rollins.edu/~mgunter/pol333/ecotourismarticle.htm>>.
19. Hopenienė, R., Kamičaitytė, A., (2004). Tolydi turizmo plėtra konkurencingos turizmo sistemos kūrimo prielaidos. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai: 2004.29, p. 49-65.
20. Hopenienė, R. (2005). Turizmo verslo sistemos koncepcija: samprata ir formavimosi prielaidos. Ekonomika ir vadyba, 2005, p. 429-433.
21. Jurginienė, N. (2004). Turizmo plėtra – savivaldybių išbandymas. Šiaulių apskrities viršininko administracija. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-02]: <<http://www.siauliai.aps.lt/ava/content/news.jsp?docLocator=42416B5E84B911D99718746164617373&pathId=&type=NEWS&sortBy=publishDateFromDesc&inlanguage=lt&categoryId=>>>.
22. Kanopkaitė, R. (2004). Žvilgsnis. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-03-12]: <<http://kauno.diena.lt/dienrastis/kita/zvilgsnis-18436>>;
23. Labanauskaitė, D., (2002) Turizmo vystymo prielaidos ir perspektyvos vakarų Lietuvos regione. Tarptautinė konferencija Regionų ekonomika ir plėtra. p. 68-70.
24. Lansing, P., De Vries, P. (2007). Sustainable Tourism: Ethical Alternative or Marketing Ploy? Springer, 2006. Journal of Business Ethics 72.
25. Leonardo da Vinci pilot Project Aurora. (2005). Biosphere Discovery. Kaunas: LKKA.

26. Lietuvos turizmo statistika 2007. Vilnius 2008: AB KOPA.
27. Linkevičiūtė, R. (2007). Struktūrinė parama turizmo plėtrai. Balsas. lt. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-10]: <<http://www.balsas.lt/naujiena/148705>>.
28. Mačerinskas, J., Matekonirė, J. (2003). Regionų ekonominės plėtros teorijos. Tiltai (2), Klaipėda, p. 55-65.
29. Mėlynoji vėliava. Dalyviai, 2003-2004. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-01-13]: <<http://blueflag.zalieji.lt/render/lt/>>.
30. Mowforth, M., Munt, I., (2003). Tourism and Sustainability. Development and new tourism in teh World, Routledge, London, second edition.
31. Navickas, V., Malakauskaite, A. (2007). Įvykiu taikymas plėtros skatinimui Lietuvoje. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai: 2007.42, p. 69-81.
32. Pasaulinis turizmo etikos kodeksas (1999). Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-02-25]: <www.tourism.lt/nsv/Pas_tur_etikos_kod.doc >.
33. Pasaulio paveldas ir turizmas (2005). Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-02]: <http://www.unesco.lt/documents/SVIETIMAS/109-130._Pasaulio_paveldas_ir_turizmas.pdf>.
34. Peckus, D. (2008). Atrandame ekologinį turizmą. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-02-25]: <<http://www.valstietis.lt/Priedai/Sodyba/Atrandame-ekologini-turizma>>.
35. Poilsiautojantys Palangoje bus raginami ilsėtis „Žaliai“ (2008). Aplinkosaugos informacijos centras. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-03]: <<http://www.apicentras.lt/?pid=35&id=39>>.
36. Riley, M., Ladkin A., Szivas, E. (2002). Tourism Employment: Analysis and Planning, Clevedon: Channel View Publications.
37. Shoemaker, T. (2000). Baltic Ecotourism. Region remains unspoiled. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-02-25]: <<http://www.transitionsabroad.com/publications/magazine/0011/balticecotourism.shtml>>
38. Sirusienė, R. (2005). Lietuvos kaimo turizmo asociacijos Ekologinis turizmas. Kaunas: LKTA.
39. Sirusienė, R. (2007). Žaliojo rakto programos dalyviai. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-03-12]: <<http://www.zalieji.lt/temos/Naujienos/2007/2007-02-20>>.
40. Sirusienė-Lamauskienė, R., Lamauskas, A. (2009). Kaimo turizmas ABC. Lietuvos kaimo turizmo asociacija. Kaunas.
41. Subalansuotosios plėtros įgyvendinimo nacionalinė ataskaita, 2002.

42. Šalna R. (2008). Turizmo plėtra: džiuginanti, bet jau pavojinga // Veidas, liepos 28, Nr. 30. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-02]: <<http://www.veidas.lt/lt/leidinys.nrfull/488a08760f8fa>>.
43. Šiaulių apskrities ekonomika. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-03-18]: <http://regionai.stat.gov.lt/pdf/ekonomika_siauliu%20aps.pdf>.
44. Šiaulių apskritis. Apskrities žemėlapis. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-03-18]: <<http://www.siauliai.aps.lt/ava/selectPage.do?docLocator=E3CC6585421511D995B5746164617373&pathId=1>>.
45. Švagždienė, B., Žalienė, I., Janulienė, I. (2006). Ektoruzimas: standartų įgyvendinimas praktikoje // Sporto mokslo dabartis ir naujosios idėjos. Tarptautinė mokslinė konferencija : pranešimų tezės, Kaunas, 2006 m. spalio 5-6 d.. Kaunas : Lietuvos kūno kultūros akademija, 2006. ISBN 9955-622-29-6., p. 114.
46. Štreimiekienė, D., Norkus, M., Mockutė, R., Laučius, L. (2005). Turizmo plėtra Lietuvoje ir jos įtaka aplinkos kokybei ir gamtiniams ištekliams. Ekonomika ir vadyba, p.486-488.
47. Tamošauskaitė, V. (2008). Žaliojo rakto diplomas. Prieiga per internetą [žiūrėta 2008-12-08]: <http://www.kaunoaleja.lt/?action=news&news_id=3853>.
48. The Green Key. Prieiga per internetą [žiūrėta 2008-12-08]: <<http://www.green-key.org/countries.htm>>.
49. The International Ecotourism Society (1990). Who is ecotourism? About TIES. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-02-25]: <<http://www.ecotourism.org>>.
50. Vasiljevienė, N. (2001). Konkurencingumo plėtojimo tendencijos organizacijose ir šiuolaikinės etikos institucionalizacija. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr.20, p. 217-234.
51. Vengrauskas, V., Hopenienė, R., Grecevičius, P., Stauskas, V., Raguckas, J. (2002). Turizmo plėtros iki 2015 m. strategijos rengimo metodologiniai principai. Regionų ekonomika ir plėtra. Kaunas, p. 209-215.
52. Viešbutis-motelis „Šaulys. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-01-15]: <<http://www.saulys.lt/>>.
53. Vikipedija, laisvoji enciklopedija. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-03-09]: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Aplinkosauginio_%C5%A1vietimo_fondas>.
54. Žalienė, I., Žalys, L., Išdonaitė-Medžiūnienė I. (2008). Šiaulių regiono turizmo plėtros situacijos analizė. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos 2008.

55. Žalys, L., Žalienė I., Išdonaitė, I. (2006). Lietuvos kaimo turizmo charakteristika ir plėtros politika. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos 2006*.
56. Quebec Declaration on Ecotourism (2002). World ecotourism summit – Quebec 2002. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-02]: <<http://www.world-tourism.org/sustainable/IYE/quebec/anglais/declaration.html>>.
57. Wood, M. E. (2002) *Ecotourism: principles, practices & policies for sustainability*. UNEP.
58. 2009 m. Lietuvos turizmo įvaizdžio formavimo ir rinkodaros priemonių planas (2009). Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos. Prieiga per internetą [žiūrėta 2009-04-02]: <http://www.tourism.lt/veikla/veiklos_kryptys/rinkodaros_planai/>.
59. А. Ю. Александровой (2008). География туризма. Москва, стр. 525-534
60. Б. М. Борисович (2004). Введение в туризм. Издание шестое, переработанное и дополненное. Национальная академия туризма, Балтийский международный институт туризма. Москва - Санкт-Петербург, стр. 184-186
61. В. А. Квартальнов (2003) Теория и практика туризма Российская международная академия туризма Москва, стр 107-109.

PRIEDAI

1 lentelė. Turizmo veiklos formos susijusios su ekoturizmu

Turizmo forma	Apibūdinimas
Kaimo turizmas (ang. Rural tourism)	Tai alternatyva iš tradicinio masinio turizmo lankytinomis vietomis pasirinkti ne miestų zonas. Pasirinkimai taip pat apima pėsčiųjų žygius, važiavimą dviračiais, lankymą vietinių muziejų (Mader, 2000)
Kultūrinis turizmas (ang. Cultural Tourism)	Turizmas, suteikiantis galimybę stebėti unikalias kultūras. Mokymosi iš kitų kultūrų koncepcija, siekiant plėsti vietinių gyventojų kultūrų perspektyvas – yra pagrindinė šių kelionių vertingumo šerdis (Mader, 2000).
Paveldo turizmas (ang. Heritage tourism)	Turizmas, kuris akcentuoja gamtinę ir senovinių pastatų aplinką, kitaip žmonių ir vietovių paveldą. Tikslas – atnaujinti supratimą apie istorinės reikšmės objektus, skatinti kurti naujus turizmo servisus ir produktus, kurie gali padėti vietos ekonomikai (Mader, 2000).
Subalansuotas turizmas (ang. Sustainable tourism)	Turizmo forma, kuri nesumažina išteklių naudingumo (nedaro žalos) kas kliudytų kitiems lankytojams gėrėtis tais pačiais vaizdais, ar įgyti panašią patirtį (mader, 2000).
Sąžiningas turizmas (ang. Conscientious tourism)	Šis turizmo tipas apima gilesnį supratimą apie žmones ir lankomas vietas. Jis pripažįsta, kad turistai gali užsiimti daugybe veiklų tą pačią dieną. Šioje veikloje labiausiai reikalingas sąmoningumas užsiimamoje veikloje bei paliekami pėdsakai socialinėje ir aplinkos erdvėje (Mader, 2000)
„Žaliojo“ turizmas (ang. Green tourism)	Dažnai siejamas, persipynęs su ekoturizmu ir subalansuoto turizmo sąvokomis, bet kartu tiksliai aprašomas kaip veikla ar sugebėjimas prisiderinti prie aplinkos. Pagrindinis tikslas – sąmoningumo ugdymas, suvokiant iš kur yra gaunami išteklių ir kur panaudoti pašalinami (Lindsay, 2003)
„Už vargšus“ turizmas (ang. Pro poor tourism)	Tai terminas, naudojamas apibrėžti turizmui, susijusiam su kilniais tikslais. Tačiau iš pavadinimo nėra aišku ar tai turizmas, kuris išnaudoja vargšus ar dirba dėl skurdo palengvinimo. Ši idėja buvo mėginimas panaudoti turizmą skurdui mažinti (Mader, 2000).

<p>Geoturizmas (ang. Geotourism)</p>	<p>Remiantis „National Geographic“ pateikiamu apibrėžimu, geoturizmas – turizmas, kuris išlaiko, sustiprina ir vertina lankomos vietos geografinę charakteristiką – jos aplinką, kultūrą, estetiką, paveldą ir vietinių gyventojų perbūvį (Mader, 2000).</p>
<p>Nuotykinė kelionė (ang. Adventure travel)</p>	<p>Šios kelionės susijusios su fizinės rizikos faktoriais. Tačiau nors kelionė į kitą šalį dažnai būna su nuotykiiais – ji gali būti priskiriama nuotykinei kelionei. Pats nuotykis apibrėžiamas kaip nepaprasta patirtis, kuri apima tam tikrą rizikos ir nežinomybės lygį. Nuotykinė kelionė apima šią rizikos idėją, taip pat kelionės neįprastomis transporto priemonėmis (Mader, 2000)</p>
<p>Alternatyvinis turizmas (ang. Alternative tourism)</p>	<p>Tai vienas iš terminų, naudojamų tik turizmo industrijos lyderių, bet ne pačių keliautojų. Taigi, pati šios sąvokos problema yra tai, kad ji apibrėžia tai, kuo pati nėra. Šiuo metu alternatyvus turizmas yra kontrastas tradiciniam turizmui (Mader, 2000).</p>
<p>Atsakingas turizmas (ang. Responsible tourism)</p>	<p>Turizmas, kuris tam tikromis priemonėmis padeda minimizuoti neigiamą aplinkai poveikį. Pavyzdžiui, stovyklavimas dykumoje siekiant nepalikti pėdsakų, būtų tokio turizmo pavyzdys, kai pavyzdžiui keliavimas kopomis – ne. Šių kelionių metu pabrėžiama ir pagarba vietinei kultūrai (Mader, 2000).</p>
<p>Daugiasportiniai nuotykiiai (ang. Multi-Sport adventures)</p>	<p>Šios kelionės apima aktyvią fizinę veiklą gamtoje. Plaukimas rąstais, važiavimas į kalnus dviračiais, kopimas, banglenčių sportas, nardymas ir kt. – siūlomi tame pačiame kelionės pakete (Linsay, 2003).</p>
<p>Gamta-pagrįstas turizmas (ang. Nature-Based tourism)</p>	<p>Bendriausias terminas, tinamas bet kokiai kelionei ar turistinei veiklai, kuri yra susijusi su gamta. Šie kelionių tipai gali ir nebūtinai būti palaikantys aplinkos apsaugą arba vadinamos atsakingos kelionės (Mader, 2000).</p>

2 lentelė. Turizmo rūšys plėtojamos ekologiniu principu

Turizmo rūšis	Apibūdinimas	Svarbiausi maršrutai
Trekingas arba pėsčiųjų turizmas	Pėsčiųjų žygiams nereikia specialios įrangos ir specialaus pasirengimo; jie suteikia galimybę pajusti reikiama fizinių krūvi, atsipalaiduoti emociškai, patirti malonumą nuo sąlyčio su gamta.	4200 km maršrutas, einantis JAV Didžiuoju Takoskyros kalnagūbriu; Inkų kelias Peru – 33 km senovinis kelias; 320 km maršrutas Anapurna – Serkitas Anapurnos draustinio teritorijoje Nepale ir t.t.
Kelionės su gamtininku	Yra daugybė ekologinių turų, kuriuose turistus lydi mokslininkas gamtininkas. Pavyzdžiui yra botanikos, zoologiniai, ornitologiniai, entomologiniai, ichtiologiniai, paleontologiniai, geologiniai ir kitokie turai, kurių metu susipažįstama su gamta ir jos gyventojais.	Labiausiai paukščių stebėjimui tinkamais regionais pasaulyje laikomi: Evergleidso subtropinė pelės (JAV); Kosta Rikos tropikų miškai; Galapagų salų akvatorija (Ekvadoras); Vakarų Estijos archipelago salos (Estija) ir t.t.
Kelionė dviračiu	Kai kuriose šalyse dviratis vis dar viena svarbiausių transporto priemonių, pirmiausia Azijos valstybėse, tačiau ir Europoje jau pastebima tendencija masiškai minti dviračio pedalus. Grįžimą prie dviračio lemia ir šios transporto priemonės ekologiškumas, ir galimybė kasdien treniruotis fiziškai.	Kanados Uolėtieji kalnai, Banfo ir Džaspero nacionaliniuose parkuose; Kosta Rikos trasa besidriekianti pakrante; Škotijos kalnai; Kenijos Hels Geito nacionalinis parkas ir t.t.
Kelionės raitomis	Jojamieji ir nešuliniai gyvuliai ekologiniame turizme naudojami ir patiems turistams pervežti, ir kroviniams gabenti. Populiariausias žirginis turizmas, tačiau ekologiniuose turuose naudojami ir kiti gyvūnai, pvz. Drambliai, asiliukai, islandiški poniai, kupranugariai, lamos, elnių ir šunų kinkiniai.	Savitės žygis laukiniais Siera Leonės kalnais (Kalifornija, JAV); atgaivinami maršrutai Baškirijoje, Čiuvašijoje, Kemerovo srityje, Krasnojarsko krašte (Rusija); Čitvano nacionalinis parkas (Nepalas); Rocky Mountain'o nacionalinis parkas (Australija) ir t.t.
Turai vidaus vandens telkoniais	Turai baidarėmis ir kajakais, maršrutai katamaranais ir plaustais, karkasinėmis pripučiamomis valtimis ir burlaiviais – kelionės, kurios nekelia gamtai jokios grėsmės.	Žygis sraunia upe su 3-4 klasės slenksčiais Siera Nevados prielane; įvairaus sudėtingumo maršrutai už Viktorijos krioklio (Zambezės upe Zimbabvėje ir Zambijoje);

Jūrinės kelionės	Tai ilgalaikės ir trumpalaikės jūrinės kelionės motorlaiviais, jūrinėmis baidarėmis ir valtimis su stikliniu dugnu, daivingas (povandeninis plaukiojimas).	Princo Viljamo sąsiauris (Aliaska, JAV); Džonsono sąsiauris (Britų Kolumbija, Kanada), Kalifornijos įlanka (Kalifornijos pusiasalis, Meksika);
Speleologinis turizmas	Šis turizmas kaip ir daivingas, naudojasi labai trapiomis ir pažeidžiamomis ekologinėmis sistemomis. Šis turizmas organizuojamas kaip pažintinės ekskursijos (specialiai įrengtuose urvuose), sportiniai (neįrengti urvai) ar mokslinių tyrimų (nauji ir neišnagrinėti urvai) turai.	Marmurinis urvas Kentukyje (JAV); Naujojo Afono urvo salė (Maskva) Kanarų salų vulkaniniai urvai Lansarote; Aizryzenveltas Austrijos Alpėse – didžiausias pasaulyje ledinis urvas;
Sportinė medžioklė saugomose gamtos teritorijose	Medžioklė nacionaliniuose parkuose dažniausiai draudžiama, tačiau kai kuriuose pasaulio parkuose medžioklė taikoma kaip būdas sumažinti teritorijai nebūdingų rūšių kiekį.	Havajų salų nacionalinis parkas – leidžiama medžioti laukines kiaules; Naujosios Zelandijos nacionalinis parkas – elnių ir briedžių medžioklė.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Astromskienė A., Sirusienė R. (2007). Kaimo turizmas. Leidinys pradedantiems verslą. Kaunas.

MĒLYNOSIOS VĒLIAVOS PROGRAMOS KRITERIJAI PABLŪDIMIAMS

Mėlynosios vėliavos programos kriterijų aplinkosauginio švietimo ir informavimo, vandens kokybės, aplinkosauginio valdymo, saugumo ir paslaugų grupėse dėka, pakrantės zonose siekiama įgyvendinti darnaus vystymosi principus.

Metai po metų, Mėlynoji vėliava sparčiai populiarėjo ir jau tapo plačiai pripažįstamu tarptautiniu paplūdimio / priepilaukos kokybės ženklu turistų ir kelionių operatorių tarpe.

Dauguma paplūdimiams skirtų kriterijų yra privalomieji, o tai reiškia, jog savivaldybės ir paplūdimius prižiūrinčios institucijos privalo juos įgyvendinti, siekdami gauti Mėlynosios vėliavos apdovanojimą. Kiti kriterijai yra rekomenduojamojo pobūdžio, kas reiškia, jog paplūdimiuose jų derėtų įgyvendinti kaip galima daugiau.

Jei Mėlynąja vėliava apdovanotas paplūdimys dėl kokių nors priežasčių sezono metu nebeatitinka kriterijų, Mėlynoji vėliava negali būti pakelta. FEE taip pat pasilieka teisę bet kuriame paplūdimyje nuleisti Mėlynąją vėliavą, jei bus aptikta pažeidimų.

APLINKOSAUGINIS ŠVIETIMAS IR INFORMAVIMAS

1. Paplūdimyje turi būti pateikiama informacija apie gamtiškai jautrias teritorijas pakrantės zonoje (p).
2. Paplūdimyje privalo būti pateikiama informacija apie vandens kokybę (p).
3. Paplūdimyje turi būti pateikiama informacija apie Mėlynosios vėliavos programą (p).
4. Paplūdimyje turi būti pateikiamos elgesio paplūdimyje taisyklės (p).
5. Savivaldybė ir paplūdimius prižiūrinčios institucijos privalo įrodyti, kad mažiausiai 5 aplinkosauginio švietimo veiklos yra siūlomos (p).

VANDENS KOKYBĖ

1. Paplūdimio maudyklos vandens kokybė privalo atitikti nustatytus standartus (p).
2. Pramoninės ar buitinės nuotekos negali pakenkti paplūdimio zonai (p).
3. Miesto nuotekos turi būti tvarkomos pagal reikalavimus, pateiktus ES miestų nuotekų direktyvoje (r).

4. Dumbliai ir kitos vegetacijos formos negali kauptis paplūdimiuose, išskyrus zonas, numatytas šiam tikslui, ir tik tuo atveju, jei tai nekelia grėsmės aplinkai (p).

APLKINKOSAUGINIS VALDYMAS

1. Savivaldybė turi įsteigti paplūdimio aplinkosauginio valdymo komitetą (r).
2. Paplūdimyje (pakrantės zonoje) vykdoma veikla privalo atitikti galiojančius teisės aktus (pakrantės zonos planavimo ir aplinkos apsaugos teisės aktus) (p).
3. Paplūdimys privalo būti švarus (p).
4. Turi būti numatytas pakankamas tinkamai įrengtų ir prižiūrimų šiukšliadėžių skaičius (p).
5. Paplūdimyje poilsiautojams turi būti sudarytos galimybės rūšiuoti atliekas (turi būti pastatyti konteineriai bent trijų rūšių perdirbamoms atliekoms rinkti) (p).
6. Turi būti įrengti sanitariniu požiūriu tinkami tualetai (p).
7. Paplūdimiuose draudžiamas automobilių eismas, negali būti nelegalių kempingų ir sąvartynų (p).
8. Paplūdimiuose turi būti griežtai kontroliuojamas šunų ir kitų naminių gyvūnų vedžiojimas (p).
9. Visi pastatai ir įrengimai esantys paplūdimio zonoje turi būti tinkamai tvarkomi ir prižiūrimi (p).
10. Savivaldybė turi skatinti ekologiškai švarių transporto priemonių naudojimą (r).

SAUGUMAS IR PASLAUGOS

1. Sezono metu paplūdimiai turi būti prižiūrimi tinkamą kvalifikaciją įgijusių gelbėtojų ir (arba) numatytos gelbėjimo priemonės su aiškiais naudojimosi instrukcijomis (p).
2. Paplūdimyje turi būti numatytos pirmosios pagalbos priemonės (p).
3. Siekiant išvengti konfliktinių situacijų, paplūdimiai turi būti tinkamai ženklinami (pvz. aktyvaus poilsio, gamtiškai jautrios, plaukimo, buriavimo zonos) (p).
4. Turi būti sudarytas vietinis ir / arba regioninis planas taršos atvejams likviduoti (p).
5. Turi būti numatytas saugus priėjimas į paplūdimio zoną (p).
6. Paplūdimyje turi būti įrengti geriamo vandens šaltiniai (r).
7. Bent viename, savivaldybėje Mėlynąja vėliava apdovanotame paplūdimyje, turi būti įrengtas žmonėms su negalia pritaikytas takas bei žmonėms su negalia pritaikytas tualetas (p).
8. Paplūdimyje turi būti iškabintas paplūdimio zonos žemėlapis (p).

MĒLYNOSIOS VĒLIAVOS PROGRAMOS KRITERIJAI PRIEPLAUKOMS

Dauguma prieplaukoms skirtų kriterijų yra privalomieji, o tai reiškia, jog prieplaukos savininkai privalo juos įgyvendinti, siekdami gauti Mėlynosios vėliavos apdovanojimą. Kiti kriterijai yra rekomenduojamojo pobūdžio, kas reiškia, jog jų derėtų įgyvendinti kaip galima daugiau.

Jei Mėlynąja vėliava apdovanota prieplauka dėl kokių nors priežasčių sezono metu nebeatitinka kriterijų, Mėlynoji vėliava negali būti pakelta. FEE taip pat pasilieka teisę nuleisti Mėlynąją vėliavą, jei bus aptinkta pažeidimų.

APLINKOSAUGINIS ŠVIETIMAS IR INFORMAVIMAS

1. Prieplaukoje turi būti skelbiama informacija apie gamtiškai jautrias zonas, esančias prieplaukos teritorijoje (p).
2. Prieplaukoje turi būti skelbiamos elgesio taisyklės (p).
3. Prieplaukoje turi būti skelbiama informacija apie Mėlynosios vėliavos programą ir/ar pateikiami Mėlynosios vėliavos programos kriterijai (p).
4. Prieplaukoje turi būti vykdomos bent 3 aplinkosauginio švietimo veiklos, skirtos prieplaukos lankytojams bei darbuotojams (p).
5. Prieplaukoje jachtų savininkams turi būti siūloma siekti individualios Mėlynosios vėliavos (p).

APLINKOSAUGINIS VALDYMAS

1. Turi būti parengta prieplaukos aplinkosauginė strategija ir planas, kaip ji turėtų būti įgyvendinta (p).
2. Prieplaukoje turi būti pakankamas, tinkamai paženklintų, izoliuotų konteinerių, skirtų pavojingų medžiagų surinkimui, skaičius (p).
3. Prieplaukoje turi būti pakankamai, tinkamai prižiūrimų šiukšliadėžių ir / ar konteinerių (p).
4. Prieplaukoje turi būti renkamos perdirbamos atliekos (p).5
5. Prieplaukoje turi būti įrengimai triuminio vandens surinkimui iš jachtų (r).
6. Prieplaukoje turi būti įrengimai skirti nuotekų surinkimui iš jachtų (r).

7. Visi pastatai bei įrengimai turi būti tinkamai prižiūrimi ir tvarkomi (p.)
8. Prieklaukoje turi būti įrengtas sanitarinis mazgas (tualetai, dušai, geriamas vanduo) (p).
9. Jeigu prieklaukoje yra taisomos ar plaunamos valtys bei jachtos, tuomet remonto ar plovimo metu susidaręs vanduo negali patekti nei į vandenį, nei į kanalizaciją (p).
10. Prieklaukos savininkai bei savivaldybė, kurioje įrengta prieklauka turi remti aplinkai draugišką transportą (r).
11. Automobiliai turi būti statomi tam skirtose vietose. Prieklaukos teritorijoje važinėti automobiliais bei juos statyti turi būti draudžiama (p).

PASLAUGOS IR SAUGUMAS

1. Prieklaukoje turi būti gelbėjimo, priešgaisrinės bei pirmosios pagalbos priemonės. Jų vieta turi būti aiškiai pažymėta. Šios priemonės turi būti sertifikuotos (p).
2. Prieklaukos taršos, gaisro ar kito nenumatyto įvyko atveju turi būti numatytas avarinis planas. Prieklaukoje turi būti skelbiamos saugaus elgesio prieklaukoje taisyklės (p).
3. Jachtų stovėjimo vietose turi būti įrengti elektros energijos ir vandens šaltiniai, atitinkantys nacionalinius reikalavimus (p).
4. Prieklaukoje turi būti įrengimai, pritaikyti žmonėms su negalia (r).
5. Prieklaukoje turi būti prieklaukos žemėlapis, kuriame būtų pažymėti visi prieklaukoje esantys įrengimai (p).

VANDENS KOKYBĖ

1. Vanduo turi būti vizualiai švarus (nėra šiukšlių, tepalo dėmių, išsiliejusių nuotekų ar kitų teršalų) (p)

INDIVIDUALI MĖLYNOJI VĖLIAVA JACHTŲ SAVININKAMS/BURIUOTOJAMS

Individuali Mėlynoji vėliava suteikiama jachtų savininkams (buriuotojams), kurie buriuodami laikosi tam tikrų aplinkosauginių reikalavimų.

Jachtos savininkas / buriuotojas, norėdamas gauti Mėlynąją vėliavą, turi pasirašyti pasižadėjimą, kuriame įsipareigoja buriuodamas laikytis nustatytų aplinkosauginių reikalavimų. Į šį dokumentą įtraukti žemiau pateikiami pasižadėjimai.

1. Nemėtysiu šiukšlių nei vandenyje, nei pakrantėje.
2. Neišleisiu jachtoje susidariusių nuotekų į pakrantės vandenį.

3. Nepilsiu nuodingų bei toksinių atliekų į vandens telkinį (tėpalų, dažų, panaudotų elementų, balymo priemonių ir t.t). Visas šias medžiagas išpilsiu į prielaukoje esančius, tam skirtus konteinerius.
4. Rinksiu ir rūšiuosiu perdirbamas medžiagas: stiklą, popierių ir kt.
5. Naudosiu aplinkai nekenksmingas medžiagas: dažus, tirpiklius, detergentus ir kt.
6. Aptikęs nenumatytus aplinkos, vandens taršos atvejus ar kitokius aplinkosauginius pažeidimus, nedelsiant apie juos informuosiu atsakingas institucijas arba asmenis.
7. Žvejosiu tik leistinomis žvejybos priemonėmis ir tik leistinu laiku.
8. Saugosiu vandens augmeniją bei gyvūniją, nebaidysiu paukščių perėjimo metu.
9. Būsiu dėmesingas gamtiškai jautrioms ir saugomoms teritorijoms.
10. Stengsiuosi nepažeisti vandens telkinio dugno nuleisdamas bei laikydamas vandenyje inkarą.
11. Nepirksiu suvenyrų, pagamintų iš uždraustų rinkti jūros augalų ar gyvūnų rūšių.
12. Skatinsiu ir kitus buriuotojus rūpintis aplinka.

REIKIAMOS PROCEDŪROS MĖLYNOSIOS VĒLIAVOS DIPLOMUI GAUTI

PARAIŠKOS

- Siekdama Mėlynosios vėliavos apdovanojimo savo paplūdimiams, savivaldybė privalo nacionaliniam koordinatoriui (Lietuvos žaliųjų judėjimui) pateikti užpildytą paraiškos formą (su atitinkamais priedais). Savivaldybė privalo pateikti ir praėjusio maudymosi sezono vandens kokybės tyrimų rezultatus paplūdimio maudykloje. Prieplaukos savininkai, siekdami Mėlynosios vėliavos apdovanojimo prieplaukai, privalo pateikti Lietuvos žaliųjų judėjimui užpildytą paraiškos formą.
- Paplūdimiai ir prieplaukos, pretenduojantys į Mėlynosios vėliavos programos apdovanojimą, privalo atitikti visus privalomuosius kriterijus, ir kiek galima daugiau rekomenduotinių kriterijų.

NACIONALINĖ MV TARYBA

- Gautas kandidatų paraiškas nacionalinis koordinatorius pateikia nacionalinei Mėlynosios vėliavos programos Tarybai apsvaistyti ir įvertinti.
Nacionalinę MVP Tarybą sudaro:
 1. Saugomų teritorijų tarnyba prie LR Aplinkos ministerijos;
 2. Higienos institutas prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos;
 3. Valstybinis turizmo departamentas;
 4. Lietuvos savivaldybių asociacija;
 5. Lietuvos vandens gelbėtojų asociacija;
 6. Lietuvos žaliųjų judėjimas.
- Tik nacionalinės Tarybos patvirtinti kandidatai gali toliau siekti apdovanojimo. Tam tikrais atvejais, nacionalinė MVP Taryba kandidatų paraiškas gali patvirtinti ir su išlygomis.

TARPTAUTINĖ MVP TARYBA

- Nacionalinės Tarybos patvirtintų kandidatų paraiškas nacionalinis koordinatorius pateikia Tarptautinės Tarybos įvertinimui.
- Tarptautinę MVP Tarybą sudaro šių institucijų atstovai:
 1. Aplinkosauginio švietimo fondas (Foundation for Environmental Education – FEE);
 2. Jungtinių Tautų aplinkos programa (UNEP – United Nations Environment Programme);
 3. Jungtinių tautų Pasaulio turizmo organizacija (UNWTO – United Nations World Tourism Organization);
 4. Europos krantų apsaugos sąjunga (EUCC - European Union for Coastal Conservation)
 5. Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga (IUCN - International Union for Conservation of Nature)
 6. Tarptautinės jūros pramonės asociacijų tarybos (ICOMIA - The International Council of Marine Industry Associations)
- Įvertinusi kandidatų paraiškas, Tarptautinė MVP Priežiūros Taryba nusprendžia kuriuos paplūdimius ir prieplaukas apdovanoti Mėlynąja vėliava.

KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS TARYBA

**SPRENDIMAS
DĖL DALYVAVIMO MĒLYNOSIOS VĒLIAVOS PROGRAMOJE IR ĮGALIOJIMŲ
SUTEIKIMO PASIRAŠYTI SUTARTĮ SU LIETUVOS ŽALIŲJŲ JUDĖJIMU**

2008 m. _____ d. Nr.

Klaipėda

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290) 6 straipsnio 28 punktu ir atsižvelgdama į Lietuvos žaliųjų judėjimo 2008-10-22 raštą Nr. MVP-08/17, kuriuo Klaipėdos miesto savivaldybė kviečiama dalyvauti 2009 metų Mėlynosios vėliavos programoje, Klaipėdos miesto savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

1. Dalyvauti 2009 metų Mėlynosios vėliavos programoje.
2. Įgalioti Savivaldybės administracijos direktorių Aloyzą Každalevičių atstovauti Klaipėdos miesto savivaldybei ir pasirašyti Mėlynosios vėliavos programos koordinavimo ir įgyvendinimo Klaipėdos miesto savivaldybėje sutartį (priedas pridedamas).
3. Skelbti apie šį sprendimą vietinėje spaudoje ir visą sprendimo tekstą – Klaipėdos miesto savivaldybės interneto tinklalapyje.

Savivaldybės meras

Teikėjas – Savivaldybės administracijos direktorius

Aloyzas Každalevičius

SUDERINTA

Miesto ūkio komiteto pirmininkas

Vidmantas Plečkaitis

Finansų ir ekonomikos komiteto pirmininkas

Alfonsas Bargaila

Irena Šakalienė, tel. 39 60 84

2008-11-14

ŽALIOJO RAKTO PROGRAMOS PARAIŠKA VIEŠBUČIAMS

Pareiškėjas (įmonė): _____

Įmonės kodas: _____

Kontaktiniai duomenys: _____

Už Žaliojo rakto programą atsakingas asmuo (bei jo kontaktiniai duomenys): _____

p - privaloma, t - terminuota, i - idealu

1. APLINKOSAUGINIS VALDYMAS

- 1.1. (p) Viešbučio vadovybė turi paskirti vieną darbuotoją, kuris bus atsakingas už aplinkosauginių užduočių vykdymą.

Ar viešbučio vadovybė yra paskyrusi darbuotoją, atsakingą už aplinkosaugą? TAIP NE

- 1.2. (t) Praėjus šešioms mėnesiams po to, kai viešbutis buvo pirmą kartą apdovanotas Žaliojo rakto diplomu, viešbutis turi paruošti aplinkosauginę politiką ir ją pradėti įgyvendinti ne vėliau kaip per metus po minėto apdovanojimo. Suformuodama aplinkosauginę politiką viešbučio vadovybė nustato viešbučio aplinkosauginius tikslus, principus bei siekiamus rezultatus.

Ar vadovybė yra suformavusi aplinkosauginę viešbučio politiką? TAIP NE

- *jeigu taip, aplinkosauginė viešbučio politika turi būti pridėta;*
- *jeigu ne, aplinkosauginės viešbučio politikos kopija turi būti išsiųsta Lietuvos žaliųjų judėjimui ne vėliau kaip per šešis mėnesius po apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu.*

- 1.3. (p) Ne vėliau kaip po šešių mėnesių po apdovanojimo turi būti paruoštas dokumentas, kuriame būtų išdėstyti aplinkosauginiai tikslai bei veiksmų planas šiems tikslams įgyvendinti. Tuo metu mažiausiai vienas tikslas turi būti įgyvendinamas. Aplinkosauginiai tikslai bei veiksmų planas turi būti peržiūrėti ir atnaujinami.

Ar viešbučio vadovybė yra nustačiusi aplinkosauginius tikslus bei parengusi veiksmų planą?
TAIP NE

- *jeigu taip, šis dokumentas turi būti pridėtas;*
- *jeigu ne, šis dokumentas turi būti parengtas bei išsiųstas Lietuvos žaliųjų judėjimui ne vėliau kaip per šešis mėnesius po apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu.*

- 1.4. (p) Viešbučio vadovybė turi būti paruošusi dokumentų rinkinį, susijusį su Žaliojo rakto programos paraiška, kurį turi sudaryti šie dokumentai: aplinkosauginė viešbučio politika, aplinkosauginiai tikslai ir veiksmų planas, Žaliojo rakto registracijos dokumentas,

aplinkosauginių mokymų planas ir viešbučio darbuotojų susirinkimų, skirtų aplinkosauginiams klausimams aptarti, protokolai.

Ar viešbučio vadovybė yra paruošusi Žaliojo rakto programos dokumentų rinkinį?

TAIP NE

1.5. (p) Viešbutis privalo laikytis aplinkos apsaugą reglamentuojančių ir kitų teisės aktų.

Ar viešbutis laikosi aplinkos apsaugą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų?

TAIP NE

1.6. (p) Viešbutis kiekvienais metais turi siekti atitikti Žaliojo rakto programos reikalavimus.

Ar viešbutis sieks kiekvienais metais atitikti Žaliojo rakto programos reikalavimus?

TAIP NE

1.7. (p) Viešbutis negali būti pastatytas prie vietovės, kurią nacionalinės institucijos pripažįsta užteršta ir tuo metu galinčia kelti pavojų svečių sveikatai.

Ar viešbutis yra pastatytas prie vietovės, kurią nacionalinės institucijos pripažįsta kaip užterštą ir galinčią sukelti pavojų svečių sveikatai? TAIP NE

1.8. (i) Viešbutis galėtų aktyviai bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis, vietine valdžia, vietiniais gyventojais. Tokio bendradarbiavimo idėja – aktyvi, aplinkai „draugiška“ viešbučio veikla, aplinkosauginio sąmoningumo skatinimas viešbučio teritorijoje.

Ar viešbutis bendradarbiauja su nevyriausybinėmis organizacijomis, vietine valdžia, vietiniais gyventojais siekiant vykdyti aplinkai „draugišką“ veiklą? TAIP NE

Jei taip, prašome nurodyti su kuo buvo bendradarbiaujama bei kokios veiklos atliktos: _____

2. DARBUOTOJŲ ĮTRAUKIMAS

2.1. (p) Viešbučio vadovybė per metus privalo surengti bent vieną darbuotojų susirinkimą, kuriame jie būtų informuoti, kiek per metus viešbutis sunaudojo elektros ir šilumos energijos, vandens, bei pateikti kitų metų aplinkosauginius planus. Po tokių susirinkimų viešbučio darbuotojai gautą informaciją gali pateikti viešbučio svečiams. Susirinkimų metu viešbučio vadovybė turi prašyti darbuotojų, kad jie pateiktų pastabas ir pasiūlymus, kaip patobulinti vykdomą aplinkosaugos veiklą.

Ar viešbučio vadovybė planuoja kiekvienais metais organizuoti darbuotojų susirinkimą, kuriame būtų pateikta informacija apie suvartotą elektros ir šilumos energiją, bei pateikiamas kitų metų numatomų įgyvendinti naujų aplinkosaugos priemonių planas? (Jei taip, prašome susirinkimo protokolą pridėti prie Žaliojo rakto programos dokumentų rinkinio) TAIP NE

2.2 (p) Darbuotojas, atsakingas už viešbučio aplinkosauginę veiklą, mažiausiai du kartus per metus turi susitikti su viešbučio vadovybe, kurią turi informuoti kaip viešbutyje yra įgyvendinami aplinkosauginiai uždaviniai.

Ar asmuo, atsakingas už viešbučio aplinkosauginę veiklą, susirinkimų metu informuoja vadovybę kaip yra įgyvendinami aplinkosauginiai klausimai viešbutyje? TAIP NE

2.3 (t) Ne vėliau kaip po 6 mėnesių po viešbučio apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu, darbuotojas, atsakingas už viešbučio aplinkosauginių uždavinių sprendimą bei darbuotojai, atsakingi už viešbučio aplinkosauginių tikslų įgyvendinimą, turi turėti galimybę dalyvauti aplinkosauginiuose seminaruose, mokymuose bei kituose renginiuose.

Ar darbuotojai, atsakingi už viešbučio aplinkosauginių tikslų įgyvendinimą, dalyvauja aplinkosauginiuose seminaruose, mokymuose bei kituose renginiuose? TAIP NE

- *Jeigu taip, tai kokiuose seminaruose bei apmokymuose:* _____
- *Jeigu ne, tai kada ir į kokius aplinkosauginius seminarus, mokymus bei kitus renginius numatoma siųsti darbuotojus?* _____

2.4 (p) Darbuotojas, atsakingas už viešbučio aplinkosauginę veiklą privalo garantuoti, kad visi viešbučio darbuotojai bus informuojami apie naujus aplinkosauginius sumanymus viešbutyje.

Ar asmuo, atsakingas už viešbučio aplinkosauginę veiklą, garantuoja, kad visi viešbučio darbuotojai bus laiku informuojami apie aplinkosauginius sumanymus? TAIP NE

3. VIEŠBUČIO SVEČIŲ INFORMAIVIMAS

3.1 (p) Viešbutyje, gerai matomoje vietoje, turi būti pateikta informacija, kad jis yra apdovanotas Žaliojo rakto diplomu.

Ar gerai matomoje vietoje bus pateikta informacija apie viešbučio apdovanojimą Žaliojo rakto diplomu? TAIP NE

Kaip: _____

3.2 (p) Viešbučio vadovybė turi informuoti svečius apie jų galimybę prisidėti įgyvendinant aplinkosauginius tikslus viešnagės metu viešbutyje bei jų asmeniniame gyvenime. Viešbučio svečiai turi būti informuoti apie vandens, elektros ir šilumos energijos taupaus vartojimo galimybes viešbutyje bei apie tai, kad kambariai yra vėdinami oro kondicionieriais. Ši informacija turėtų būti atnaujinama (papildoma) bent kartą per metus.

Ar viešbučio svečiai informuojami apie jų galimybę prisidėti įgyvendinant aplinkosauginius viešbučio tikslus?

TAIP NE

Kaip: _____

3.3. (p) Informacija apie Žaliojo rakto programą turi būti pateikiama viešai ir lengvai prieinama kiekvienam viešbučio svečiui. Jeigu viešbučio kambariuose svečių informavimui naudojami informaciniai aplankai bei viešbučio televizija, tai juose taip pat turi būti pateikiama informacija ir apie Žaliojo rakto programą.

Ar informacija apie Žaliojo rakto programą pateikiama viešai ir lengvai prieinamoje vietoje?

TAIP NE

Kur ši informacija yra pateikiama? _____

3.4. (p) Registratūroje dirbantys darbuotojai turi informuoti atvykusius svečius apie tuo metu vykdomą aplinkosauginę veiklą viešbutyje. Tuo tikslu turi būti paruošta detali informacija registratūroje dirbantiems darbuotojams, kad jie galėtų informuoti viešbučio svečius. Taip pat ši informacija turi būti iškabinta stende, esančiame vestibulyje.

Ar yra paruošta detali informacija registratūroje dirbantiems darbuotojams apie tuo metu vykdomą aplinkosauginę veiklą viešbutyje?

TAIP NE

3.5. (p) Viešbučio administracija turėtų pateikti svečiams visuomeninio transporto maršrutus, informaciją apie mieste vykdomą aplinkosauginę veiklą, rekreacines zonas, gamtos ir kultūros paveldo objektus, ekologinio transporto, sporto ir laisvalaikio galimybes.

Ar viešbučio administracija pateikia svečiams visuomeninio transporto maršrutus, informaciją apie mieste vykdomą aplinkosauginę veiklą, rekreacines zonas, gamtos ir kultūros paveldo objektus, ekologinio transporto, sporto ir laisvalaikio galimybes?

TAIP NE

3.6. (p) Viešbutyje darbuotojams ir svečiams turi būti pateikiama informacija (gali būti ir grafinio - ženklų pavidalo) apie elektros energijos taupymo galimybes (televizoriai, apšvietimas, šildymas ir pan.).

Ar viešbutyje peronalui ir svečiams pateikiami informaciniai ženklai apie elektros energijos taupymo galimybes?

TAIP NE

Kaip pateikiama informacija darbuotojams: _____

Kaip pateikiama informacija svečiams: _____

3.7. (i) Viešbučio administracija galėtų pateikti savo svečiams klausimyną, kurio atsakymai bei svečių pasiūlymai leistų spręsti apie vykdomos viešbutyje aplinkosauginės veiklos efektyvumą.

Ar viešbučio administracija pateikia savo svečiams klausimą, siekdama sužinoti svečių nuomonę apie viešbutyje vykdomą aplinkosauginę veiklą? TAIP NE

Jei klausimynas svečiams pateikiamas, prašome pateikti klausimyno kopiją ir Lietuvos žaliųjų judėjimui.

4. VANDUO

4.1. (p) Bendroji vandens suvartojimo apskaita turi būti vykdoma mažiausiai kartą per mėnesį. Jeigu tuo tikslu yra būtini esminiai pakeitimai, viešbučio vadovybė juos turi įgyvendinti nedelsiant.

Ar vandens suvartojimas registruojamas mažiausiai vieną kartą per mėnesį? TAIP NE

4.2. (p) Naujai perkamų klozetų vandens nuleidimo bakeliai turi būti tokie, kad vieno vandens nuleidimo metu neišbėgtų daugiau kaip 6 litrai vandens.

Ar naujai perkamų klozetų vandens nuleidimo bakeliai vieno nuleidimo metu naudos ne daugiau kaip 6 litrus? TAIP NE

4.3. (i) Esamų klozetų vandens nuleidimo bakeliai turėtų būti sureguliuoti taip, kad vieno vandens nuleidimo metu neišbėgtų daugiau kaip 6 litrai vandens

Ar esamų klozetų vandens nuleidimo bakeliai yra sureguliuoti taip, jog vieno nuleidimo metu neišbėga daugiau kaip 6 litrai vandens? TAIP NE

4.4 (p) Viešbutyje negali būti varvančių vandens čiaupų, vandenį praleidžiančių klozetų ir pan.

Ar viešbutyje yra varvančių vandens čiaupų, vandenį praleidžiančių klozetų ir pan.? TAIP NE

4.5. (p) Kiekviename vonios kambaryje turi būti šiukšliadėžė.

Ar kiekviename vonios kambaryje yra šiukšliadėžė? TAIP NE

4.6. (p) Iš dušo ištekančio vandens debitas negali būti didesnis kaip 9 litrai per minutę.

Ar iš dušo ištekančio vandens debitas yra ne didesnis kaip 9 litrai per minutę? TAIP NE

4.7 (p) Iš vandens maišytuvo, skirto plauti rankas, ištekančio vandens debitas negali būti didesnis kaip 8 litrai per minutę.

Ar iš vandens maišytuvo, skirto plauti rankas, ištekančio vandens debitas yra ne didesnis kaip 8 litrai per minutę? TAIP NE

4.8. (p) Viešbutyje esantys pisuarai turi naudoti tik tiek vandens, kiek yra būtina. Tam gali būti įrengti judesio detektoriai, paspaudžiami mygtukai ar kt.

Ar viešbutyje naudojami pisuarai? TAIP NE
➤ *Jeigu taip, ar juose vandens naudojama daugiau negu reikia?* TAIP NE
Per kokį laikotarpį bus sumažintas vandens sunaudojimas pisuaruose? _____
Kokia pisuaruose vartojamo vandens kontrolė yra naudojama einamuoju laikotarpiu? _____

4.9. (p) Perkant naujas indaploves, jos turi suvartoti ne daugiau kaip 3, 5 litro vandens vienam plovimo ciklui.

Ar perkamos naujos indaplovės suvartos ne daugiau kaip 3, 5 litrus vandens vieno plovimo metu?
TAIP NE

4.10. (p) Perkant naujas indaploves, jos neturėtų būti skirtos naudoti namų sąlygomis, ty. mažiems indų kiekiams, nebent tai būtų geriausias sprendimas, vertinant jį aplinkosauginiu požiūriu.

Ar einamuoju laikotarpiu viešbutyje naudojamos buitinės indaplovės? TAIP NE
Jeigu taip, ar viešbučio vadovybė ketina naudojamas indaploves pakeisti naujomis, ne buitinėmis indaplovėmis? TAIP NE

4.11. (p) Prie eksploatuojamos indaplovės turi būti pateikta instrukcija, kurioje būtų nurodyta, kaip naudotis indaplove, siekiant sunaudoti minimalų vandens kiekį.

Ar prie indaplovės yra pateikta instrukcija, kurioje nurodyta, kaip naudotis indaplove, siekiant sunaudoti minimalų vandens kiekį? TAIP NE

4.12. (p) Vandens nuotekos turėtų būti tvarkomos atsižvelgiant į vietines vandens nuotekų valymo galimybes.

Ar vandens nuotekos valomos atsižvelgiant į vietines vandens nuotekų valymo galimybes?
TAIP NE

4.13.(p) Viešbutyje įrengtas vandens baseinas, jo eksploatacija turi atitikti nacionalinius teisės aktus.

Ar viešbutyje yra vandens baseinas? TAIP NE
➤ *Jeigu taip, ar jis eksploatuojamas pagal galiojančius nacionalinius teisės aktus?* TAIP NE

4.14. (i) Atskira suvartojamo vandens apskaita turi būti įrengta viešbučio virtuvėje, restorane, kavinėje, banketų salėje ir kitose patalpose, kuriose yra įrengimai, naudojantys didelį kiekį vandens. Šiose zonose suvartojamas vanduo turi būti matuojamas bei registruojamas atskirai.

Ar vykdoma atskira suvartojamo vandens apskaita virtuvėje ir kitose patalpose, kur yra sunaudojami dideli vandens kiekiai? TAIP NE

➤ *Jeigu taip, kuriose patalpose vandens suvartojimas matuojamas atskirai?* _____

➤ *Jeigu ne, ar viešbučio vadovybė planuoja įrengti atskirą suvartojamo vandens apskaitą?*
TAIP NE

4.15. (i) Jei viešbutyje ketinama naudoti alternatyvius vandens šaltinius (požeminiai vandenys, paviršiniai vandenys) apie tai turi būti pranešta atitinkamoms institucijoms.

Ar bus pranešta atitinkamoms institucijoms, jei viešbutis ketins naudoti alternatyvius vandens šaltinius? TAIP NE

5. PLOVIMAS IR VALYMAS

5.1.(p) Vonios (dušo) kambariuose turi būti pateikta informacija, kad rankšluosčiai pakartotinai yra keičiami švariais, tik svečiams pageidaujant.

Ar vonios (dušo) kambariuose pateikta informacija, kad rankšluosčiai pakartotinai yra keičiami švariais, tik svečiams pageidaujant? TAIP NE

5.2. (p) Naujai perkamos cheminės valymo ir plovimo priemonės, jų sudėtyje esančios medžiagos turi atitikti Žaliojo rakto programos sąrašą "Reikalavimai valymui bei plovimui naudojamoms medžiagoms"¹.

Ar naujai perkamos cheminės valymo ir plovimo priemonės atitiks Žaliojo rakto programos sąrašą "Reikalavimai valymui bei plovimui naudojamoms medžiagoms"? TAIP NE

5.3.(p) Dezinfekcijos priemonės turi būti naudojamos tik tuomet kai tai būtina ir tenkinti higienos reikalavimus.

Ar dezinfekcijos priemonės bus naudojamos tik tada, kai tai būtina ir tenkins higienos reikalavimus? TAIP NE

5.4. (p) Cheminės valymo ir plovimo priemonės turi būti naudojamos ir dozuojamos taip, kad jų poveikis aplinkai būtų minimalus. Taip pat šios priemonės turi atitikti Žaliojo rakto programos sąrašą "Reikalavimai valymui bei plovimui naudojamoms medžiagoms".

Ar valymo priemonės naudojamos ir dozuojamos taip, kad jų poveikis aplinkai būtų minimalus?

TAIP NE

Ar naudojamos valymo ir plovimo priemonės atitinka Žaliojo rakto programos sąrašą "Reikalavimai valymui bei plovimui naudojamoms medžiagoms"? TAIP NE

Ar viešbučio tvarkymui yra samdoma valymo paslaugas teikianti įmonė? TAIP NE
Papildoma informacija dėl naudojamų valymo priemonių: _____

¹ Valymo ir plovimo priemonių sudėtyje neturi būti šių cheminių elementų: EDTA, NTA, fosfonatų, NaClO.

5.5. (p) Muilas ir šampūnas, turi būti naudojami ir dozuojami taip, kad jų poveikis aplinkai būtų minimalus.

Muilas ir šampūnas naudojami ir dozuojami taip, kad jų poveikis aplinkai būtų minimalus?

TAIP NE

Ar skalbinių plovimui samdoma skalbykla?

TAIP NE

Jeigu taip, tai kokia? _____

Papildoma informacija apie naudojamą plovimo priemonę: _____

5.6. (p) Popieriniai rankšluosčiai bei tualetinis popierius, naudojami viešbutyje, turi būti pagaminti iš nebalinto arba perdirbto popieriaus ar žymimi ekologiniu ženklu.

Ar popieriniai rankšluosčiai bei tualetinis popierius, naudojami viešbutyje, yra pagaminti iš nebalinto arba perdirbto popieriaus arba pažymėti ekologiniu ženklu? TAIP NE

5.7. (i) Kūno priežiūros priemonės (šampūnas, muilas, kt.) neturėtų būti pateikiamos vienkartinio naudojimo pakuotėse.

Ar kūno priežiūros priemonės pateikiamos vienkartinio naudojimo pakuotėse? TAIP NE

5.8.(i) Jeigu kūno priežiūros priemonės (šampūnas, muilas, kt.) pilstomi mažais kiekiais į tara, o taip pat pateikiamos ir kitos priemonės (maudymosi kepuraitės ir kt.), tai pakuotės turi būti tinkamos perdirbti ar lengvai irstančios.

Ar kūno priežiūros priemonės pilstomos mažais kiekiais į tara? TAIP NE

Ar įpakavimui naudojamos medžiagos lengvai irstančios ar tinkamos perdirbti? TAIP NE

Ar kūno priežiūros priemonės pateikiamos vonios kambariuose vienkartinio naudojimo pakuotėse?

TAIP NE

5.9. (i) Šampūnas, skirtas svečiams, turi būti universalus, t.y. gali būti naudojamas ir kaip dušo želė. Ši informacija turi būti pateikta vonios kambariuose.

Ar vonios kambaryje pateikta informacija, kad šampūnas yra universalus, t.y. gali būti naudojamas ir kaip dušo želė? TAIP NE

6. ATLIEKOS

6.1 (p) Viešbutyje turi būti rūšiuojamos atliekos.

Ar viešbutyje rūšiuojamos atliekos?

TAIP NE

Pažymėkite, kurias atliekas yra rūšiuojamos:

- Popierius, kartonas
- Stiklas spalvotas/skaidrus
- Elektros bei elektroninės įranga
- Organinės atliekos (maistas)
- Metalas
- Plastiką
- Pavojingos atliekos (neono vamzdeliai, elektros energiją tausančios lemputės, cheminės medžiagos, kt.)
- Galvaniniai elementai

6.2. (p). Viešbučio administracija turi būti sudariusi sutartis su atitinkamomis institucijomis dėl atliekų išvežimo. Jei tokios sutartys nesudarytos, viešbutis turi tvarkyti atliekas atitinkamos savivaldybės nustatyta tvarka.

Ar viešbučio administracija yra sudariusi sutartis dėl atliekų išvežimo? TAIP NE
Jei ne, tuomet ar atliekos tvarkomos atitinkamos savivaldybės nustatyta tvarka? TAIP NE

6.3. (p) Planuojant atliekų rūšiavimą, viešbučio darbuotojams turi būti pateikta aiški ir suprantama informacija bei instrukcijos, tam gali būti naudojamos ir iliustracijos.

Ar informacija apie atliekų rūšiavimą pateikta suprantamai ir išskabinta visose svarbiose vietose? TAIP NE

6.4. (p) Vienkartiniai indai turėtų būti naudojami tik baseino patalpose, koncertų ir sporto salėse, hole.

Ar vienkartiniai indai naudojami viešbutyje? TAIP NE
Jeigu taip kur/kada: _____

6.5. (i) Viešbučio svečiams turi būti sudarytos galimybės rūšiuoti susidariusias atliekas. Be to, svečiams turi būti suteikta galimybė atiduoti panaudotus galvaninius elementus registratūroje dirbantiems darbuotojams ar kur kitur.

Ar viešbučio svečiams sudaryta galimybė rūšiuoti atliekas? TAIP NE
Ar viešbučio svečiai informuojami, kur jie galėtų išmesti perdirbamą popierių? TAIP NE
Ar viešbučio svečiams sudaryta galimybė atiduoti panaudotus elementus? TAIP NE
Kokias atliekas gali rūšiuoti viešbučio svečiai? _____

6.6. (i) Viešbučio vadovybė turėtų sudaryti sutartis su prekių tiekėjais dėl pervežimui naudojamų pakuočių surinkimo.

Ar viešbučio vadovybė yra sudariusi sutartis su prekių tiekėjais dėl pervežimui naudojamų pakuočių surinkimo? TAIP NE
Jeigu taip, su kuriais prekių tiekėjais yra sudarytos sutartys? _____
Jeigu ne, ar planuojama sudaryti sutartis trijų mėnesių laikotarpyje? _____

Prekes pristatančių įmonių pavadinimai, susidarančios atliekos: _____

6.7. (i) Maistas (grietinė, sviestas, sūris, taukai, uogienė) neturi būti pateikiamas vienkartinio naudojimo pakuotėse. Jei šie maisto produktai pateikiami vienkartinio naudojimo pakuotėse, tuomet pakuotės turėtų būti perdirbamos.

Ar maisto produktai pateikiami supakuoti mažomis porcijomis? TAIP NE

Ar įpakavimui naudojamos medžiagos yra tinkamos perdirbti? TAIP NE

7. ELEKTROS ENERGIJOS VARTOJIMAS

7.1. (p) Bendras elektros energijos suvartojimas turi būti registruojamas mažiausiai kartą per mėnesį. Jeigu, siekiant mažesnio energijos suvartojimo, reikalingi svarbūs pakeitimai, viešbučio vadovybė turi tai daryti. Jei įrengta naktinio elektros vartojimo apskaitos sistema, tuomet kas mėnesį turi būti užregistruojamas naktinis elektros suvartojimas.

Ar elektros energijos suvartojimas registruojamas mažiausiai kartą per mėnesį? TAIP NE

Ar yra įrengta naktinio elektros energijos vartojimo apskaitos sistema? TAIP NE

Jei taip, ar yra kas mėnesį užregistruojamas naktinis elektros energijos suvartojimas?

TAIP NE

7.2 (p) Viešbutis turi pateikti Valstybinės energetikos inspekcijos (VEI) specialistų atlikto patikrinimo įvertinimą Lietuvos žaliųjų judėjimui. Po tolimesnių VEI specialistų atliekamų tikrinimų įvertinimas per mėnesį išsiunčiamas Lietuvos žaliųjų judėjimui.

Ar viešbučio elektros instaliaciją nustatyta tvarka tikrino VEI specialistas? TAIP NE

Jeigu taip, prašom pridėti dokumento kopiją, išduotą VEI specialisto: _____

Jeigu ne, kada yra numatytas VEI specialisto patikrinimas? _____

Jei viešbučio tikrinimo metu VEI specialistai nurodė trūkumus ir (arba) pateikė rekomendacijas, ar buvo į juos atsižvelgta? TAIP NE

Jeigu taip, prašom pridėti Jūsų dokumento kopiją, kuriuo buvo pranešta VEI apie trūkumų pašalinimą ir (arba) rekomendacijų įgyvendinimą.

7.3. (p) Viešbutyje įrengtos šildymo ir oro vėdinimo sistemos privalo būti reguliuojamos taip, kad sumažinti elektros energijos suvartojimą, kuomet svečių kambariai yra neapgyvendinti.

Ar šildymo ir oro vėdinimo sistemos yra reguliuojamos taip, kad siekiama sumažinti elektros energijos suvartojimą, kuomet svečių kambariai neapgyvendinti? TAIP NE

7.4. (t) Kambariuose, kurie yra šildomi žiemos periodu, per šešis mėnesius po apdovanojimo Žaliojo raktų diplomu, turi būti įstatyti dvisluoksniai langų paketai.

Ar kambariuose, kurie yra šildomi žiemos periodu, įstatyti dvisluoksniai langų paketai?

TAIP NE

Jeigu ne, kada planuojama pakeisti langus? _____

7.5. (p) Perkami buitiniai prietaisai, kurie naudojami viešbutyje, turi atitikti energijos ir kitų išteklių suvartojimo ženklavimo ir standartinės informacijos apie šiuos prietaisus pateikimo reikalavimus.

Ar išigyjami nauji buitiniai prietaisai yra paženklinėti etiketėmis pagal minėtus reikalavimus?

TAIP NE

Ar išigyjami didžiausio efektyvumo buitiniai prietaisai (A arba B energijos vartojimo efektyvumo klasė)?

TAIP NE

7.6. (p) Šildymo sistemos įrenginių ir oro kondicionierių paviršiai privalo būti prižiūrimi reguliariai ir valomi mažiausiai vieną kartą per metus.

Ar šildymo sistemos įrenginių bei oro kondicionierių paviršiai prižiūrimi reguliariai ir valomi mažiausiai vieną kartą per metus?

TAIP NE

7.7. (p) Ventiliacinės sistemos turi būti nuolat prižiūrimos, o esant reikalui taisomos. Taip pat ventiliacinės sistemos, esant galimybei, turi būti išjungiamos (pvz. restorane naktį).

Ar ventiliacinės sistemos nuolat prižiūrimos ir esant reikalui taisomos?

TAIP NE

7.8. (p) Riebalus sulaikantys filtrai, esantys garų surinktuvuose, turi būti valomi reguliariai, bet ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę.

Ar riebalus sulaikantys filtrai, esantys garų surinktuvuose, valomi ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę?

TAIP NE

7.9. (t) Per šešis mėnesius, po apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu, turi būti įvesta ventiliacijos kontrolės sistema tam, kad būtų galima išjungti ventiliatorius tose patalpose, kurios yra nenaudojamos.

Ar viešbutyje įvesta ventiliacijos kontrolės sistema?

TAIP NE

Jeigu ne, tai kada, laikantis aukščiau nurodyto termino, bus įrengta ventiliacijos kontrolės sistema?

7.10. (p) Gavus Žaliojo rakto diplomą, perkamos oro vėdinimo sistemos turi būti mažiausiai B klasės efektyvumo.

Ar gavus Žaliojo Rakto apdovanojimą, oro vėdinimo sistemos bus perkamos ne žemesnės kaip B klasės efektyvumo?

TAIP NE

7.11. (p) Šaldytuvai, šaldymo kameros, viryklės, orkaitės turi būti sandarūs.

Ar šaldytuvai, šaldymo kameros, viryklės, orkaitės sandarūs?

TAIP NE

7.12.(p) Perkamų naujų siurblių ir aušinimo (šaldymo) įrangos sudėtyje negali būti ozoną ardančių medžiagų. Visi įrengimai privalo būti eksploatuojami vadovaujantis nacionaliniais teisės aktais dėl aušinimo / šaldymo medžiagų naudojimo ir utilizavimo.

Ar perkamų nauji siurblių ir aušinimo (šaldymo) įrangos sudėtyje nebus ozoną ardančių medžiagų?
TAIP NE

Ar šie įrengimai bus eksploatuojami vadovaujantis nacionaliniais teisės aktais dėl aušinimo / šaldymo medžiagų naudojimo ir utilizavimo? TAIP NE

7.13. (p) Perkamų naujų mini-barų galingumas turi būti ne didesnis kaip 1 kWh/para.

Ar kambariuose naudojami mini-barai? TAIP NE
Jeigu taip, ar jų galingumas ne didesnis kaip 1 kWh/para? TAIP NE

7.14. (p) Šaldytuvai turi būti išjungiami, kai kambariai neapgyvendinti.

Ar šaldytuvai išjungiami, kai kambariai neapgyvendinti? TAIP NE

7.15. (p) Televizoriai turi būti išjungti iš elektros tinklo, kai kambariai yra neapgyvendinti.

Ar televizoriai išjungti, kai kambariai yra neapgyvendinti? TAIP NE

7.16. (p) Perkamos, energiją efektyviai naudojančios elektros lempos turi būti A klasės efektyvumo.

Ar perkamos, energiją efektyviai naudojančios lempos bus A klasės efektyvumo?
TAIP NE

7.17. (p) Viešbutyje mažiausiai 20 proc. elektros lempų turi būti efektyviai naudojančios elektros energiją A klasės lempinės. Viešbutyje įprastinės elektros lempinės turėtų būti keičiamos efektyviai elektros energiją naudojančiomis A klasės lempinėmis. Jei nėra naudojamos efektyviai elektros energiją naudojančios lempinės, Lietuvos žaliųjų judėjimui turėtų būti pateiktos priežastys.

Ar viešbutyje mažiausiai 20 proc. elektros lempų sudaro efektyviai elektros energiją naudojančios A klasės efektyvumo lempos? TAIP NE

Jei nėra naudojamos efektyviai elektros energiją naudojančios lempos, prašome paaiškinti kodėl: _____

7.18. (p) Viešbutis turėtų pateikti informaciją, kaip taupomas vanduo ir elektros energija tose patalpose, kuriose įprastai suvartojama daug vandens ar elektros energijos (sauna, baseinas, soliarumas ir kt.)

Ar viešbutis siekia taupyti vandenį ir elektros energiją patalpose, kuriose suvartojama daug vandens ir energijos? **TAIP NE**

Nurodykite kaip taupomas vanduo ir elektros energijos minėtose patalpose: _____

7.19. (p) Visi saunos įrenginiai turėtų turėti laiko kontrolę ar būti išjungiami atsižvelgiant į situaciją.

Ar viešbutyje yra įrengta sauna? **TAIP NE**

Jei taip, ar saunos įrenginiai turi laiko kontrolę ir išjungiami atsižvelgiant į situaciją?
TAIP NE

7.20. (i) Viešbučio patalpos neturi būti šildomos elektriniais šildytuvais.

Ar yra viešbutyje patalpų, šildomų elektros prietaisais? **TAIP NE**

7.21. (i) Viešbučio šildymui bei apšvietimui gali būti naudojama energija, pagaminta iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių (saulės energija, biokuras, vėjo energija, hidroenergija, geotermine energija).

Ar viešbučio šildymui bei apšvietimui naudojama energija, pagaminta iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių? **TAIP NE**

7.22. (i) Vėdinimo sistemoje turi būti naudojamas ventiliatorius su elektros energiją efektyviai vartojančiu variklis.

Ar vėdinimo sistemoje naudojamas ventiliatorius su elektros energiją efektyviai vartojančiu variklis?
TAIP NE

7.23. (i) Viešbutyje turėtų automatiškai išsijungti šviesa, kuomet svečiai palieka savo kambarius.

Ar viešbutyje automatiškai išsijungia šviesa, svečiams paliekant savo kambarius?
TAIP NE

7.24. (i) Viešbutyje galėtų būti įrengta sistema, automatiškai išjungianti oro vėdinimą, kai langai atidaryti.

Ar viešbutyje įrengta sistema, automatiškai išjungianti oro vėdinimą, kai langai atidaryti?
TAIP NE

7.25 (i) Praėjus metams po apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu, turi būti įrengta atskira elektros energijos suvartojimo apskaita pagrindinėse viešbučio patalpose, siekiant kontroliuoti suvartojamą energijos kiekį.

Ar viešbutyje yra įrengta atskira elektros energijos apskaita atskiroms viešbučio zonoms?

TAIP NE

Jeigu taip, tai kur? _____

7.26 (i) Viešbutyje, siekiant sumažinti elektros energijos suvartojimą, derėtų įgyvendinti kuo daugiau reikalavimų, o ne tik tuos, kurie nacionaliniuose teisės aktuose įvardinti kaip minimalūs.

Ar viešbutyje siekiama įgyvendinti kuo daugiau reikalavimų, kurių dėka sumažėja elektros energijos suvartojimas? TAIP NE

7.27 (i). Aušinimo, šaldymo (užšaldymo) sistemų įrenginiuose, ventiliatoriuose, baseinuose turėtų būti įdiegti elektros energiją efektyviai vartojantys prietaisai.

Ar aušinimo, šaldymo (užšaldymo) sistemų įrenginiuose, ventiliatoriuose, baseinuose yra įdiegti elektros energiją efektyviai vartojantys prietaisai? TAIP NE

8. MAISTO PRODUKTAI

8.1. (i) Viešbučio personalas privalo registruoti perkamų sertifikuotų ekologiškai užaugintų maisto produktų dalį. Praėjus metams, įsigytų sertifikuotų ekologiškai užaugintų maisto produktų dalis turi sudaryti bent 5 proc. nuo visų įsigytų maisto produktų.

Ar viešbutyje yra registruojama perkamų sertifikuotų ekologiškai užaugintų maisto produktų dalis? TAIP NE

Kokią dalį visų maisto produktų sudaro sertifikuoti ekologiškai užauginti maisto produktai? _____

8.2. (i) Sertifikuotų ekologiškai užaugintų maisto produktų dalis kiekvienais metais turėtų būti išlaikoma arba didinama. Jei to neįvyksta, priežastys turi būti pateikiamos Lietuvos žaliųjų judėjimui.

Ar sertifikuotų ekologiškai užaugintų maisto produktų dalis yra išlaikoma ir/arba padidinama? TAIP NE

9. PATALPŲ ORAS

9.1. (p) Viešbutis turi vadovautis nacionaliniais teisės aktais, reglamentuojančiais oro kokybę bei triukšmo lygį viešbučio patalpose.

Ar viešbutyje vadovaujama nacionaliniais teisės aktais, reglamentuojančiais oro kokybę bei triukšmo lygį viešbučio patalpose? TAIP NE

9.2. (p) Restorane turi būti nerūkoma.

Ar restorane nerūkoma?

TAIP NE

9.3. (p) Viešbutyje turi būti nuomjami kambariai, kuriuose būtų draudžiama rūkyti.

Nurodykite viešbučio kambarių bendrąjį skaičių: _____
Ar viešbutyje yra kambarių, kuriuose draudžiama rūkyti? TAIP NE
Jei taip, nurodykite jų skaičių: _____

9.4. (p) Jeigu planuojama viešbutį rekonstruoti, keisti jo išplanavimą ar kita, tuomet turi būti siekiama, kad vidaus oro kokybei būtų kreipiamas kuo didesnis dėmesys.

Ar metų bėgyje planuojama viešbutį rekonstruoti, keisti jo išplanavimą ar kt.? TAIP NE

Jeigu taip, ką planuojama daryti? _____

9.5. (i) Viešbutis turi turėti nuostatas dėl rūkymo patalpose.

Ar viešbutis turi nuostatas dėl rūkymo patalpose? TAIP NE
Jei taip, prašome pateikti/pridėti.

10. ŽALIOSIOS ZONOS

10.1.(p) Žaliųjų plotų priežiūrai negali būti naudojamos cheminės trašos ir pesticidai. Šie cheminiai preparatai gali būti naudojami tik tuo atveju, jei šalies įstatymai reikalauja, kad kenkėjai būtų naikinami cheminiu būdu.

Ar kenkėjų naikinimui naudojamos minėtos cheminės priemonės? TAIP NE
Jeigu taip, tai kodėl? _____

10.2. (p) Perkamos žoliapjovės turėtų būti benzininės, naudoti neetiliuotą kurą, turėti katalizatorių, būti pažymėtos ekologiniu ženklu.

Ar bus perkamos rankinės žoliapjovės benzininės, naudojančios neetiliuotą kurą, turinčios katalizatorių bei pažymėtos ekologiniu ženklu? TAIP NE

10.3. (i) Rekomenduojama žaliųjų plotų laistymui naudoti ne vandentiekio vandenį.

Ar laistymui naudojamas vanduo iš kitų šaltinių? TAIP NE

10.4. (p) Laistyti pievelę vandeniu galima tik tarp 18 val. vakaro ir 7 val ryto.

Ar pievelė laistoma vandeniu tarp 18 val. vakaro ir 7 val ryto? TAIP NE

10.5. (i) Žaliųjų plotų tręšimui rekomenduojama naudoti ekologiškas trąšas.

Ar yra naudojamos trąšos? TAIP NE
Jeigu taip, ar jos yra ekologiškos? TAIP NE

10.6. (i) Organines medžiagas, surinktas tvarkant aplinką, rekomenduojama kompostuoti.

Ar organinės medžiagos, surinktos tvarkant aplinką, kompostuojamos?

TAIP NE

11. APLINKOSAUGINĖ VEIKLA

11.1. (p) Registratūroje turi būti informaciniai bukletai apie netoliese esančius parkus bei lankytinas vietas, tuo metu organizuojamus renginius gamtoje, galimybę užsisakyti ekskursijas į gamtą.

Ar registracijoje pateikiami informaciniai bukletai apie netoliese esančius parkus, lankytinas vietas bei apie tuo metu vykstančius renginius gamtoje?

TAIP NE

11.2. (p) Viešbutyje turi būti pateikiama informacija apie artimiausius dviračių nuomos ar pardavimo taškus.

Ar viešbučio svečiai yra informuojami apie artimiausius dviračių nuomos ar pardavimo taškus?

TAIP NE

Kaip: _____

11.3. (i) Viešbutyje turi būti pateikiama informacija apie šalimais esančius dviračių takus.

Ar viešbučio svečiai yra informuojami apie šalimais esančius dviračių takus?

TAIP NE

Kaip: _____

11.4. (i) Viešbučio svečiams turi būti suteikta galimybė viešbutyje nusipirkti ar išsinuomoti dviračius.

Ar pačiame viešbutyje svečiai gali nusipirkti ar išsinuomoti dviračius?

TAIP NE

11.5. (i) Viešbutis galėtų savo vietoje vykdyti "žaliąją veiklą", pvz. padėti vietinei bendruomenei valyti vandens telkinius, sodinti medžius ar pan.

Ar viešbutis vykdo savo vietoje "žaliąją veiklą"?

TAIP NE

Jei taip, prašom detalizuoti: _____

ADMINISTRACIJA

12.1. (p). Viešbučio personalui skirtose patalpose (tiek darbo, tiek ir poilsio) turi būti įgyvendinti tie Žaliojo rakto programos kriterijai, kurie įgyvendinami ir svečiams skirtose patalpose (pvz. kriterijai, susiję su vandens ir energijos suvartojimo mažinimu, atitinkamų valymo priemonių naudojimu ir kt.).

Ar viešbučio personalui skirtose patalpose įgyvendinti kriterijai, kurie įgyvendinti ir svečiams skirtose patalpose? TAIP NE

12.2. (p) Perkamas kopijavimo ar užrašų popierius turi būti pažymėtas ekologiniu ženklu.

Ar kopijavimui ir užrašams naudojamas popierius turi ekologišką žymėjimą? TAIP NE
Jeigu ne, tai ar perkant naują popierių jis bus pažymėtas ekologiniu ženklu? TAIP NE

12.3. (p) Perkami kompiuteriai ir kopijavimo aparatai turi būti su automatinio išsijungimo (standby) funkcija.

Ar kompiuteriai ir kopijavimo aparatai išsijungia automatiškai, kai yra nenaudojami? TAIP NE

Planuojant pirkti naujus kompiuterius ar kopijavimo aparatus, ar bus pasirenkama įranga su automatinio išsijungimo funkcija? TAIP NE

12.4. (p) Jeigu viešbutis planuoja išleisti leidinius (brošiūras, firminius lapus ir kt.), turėtų būti naudojamas popierius, pagamintas iš antrinių žaliavų ir pateikiama atitinkama nuoroda ant leidinių. Jei būtų nenaudojamas popierius pagamintas iš antrinių žaliavų, tuomet ant spaudinių turi būti jų ekologiškumą patvirtinantis ženklas arba jie turi būti pagaminti spaustuvėje, turinčioje aplinkosaugos srities sertifikata.

Ar viešbučio leidiniams bus naudojamas popierius, pagamintas iš antrinių žaliavų? TAIP NE

Ar leidiniai bus pagaminti aplinkosaugos srities sertifikata turinčioje spaustuvėje? TAIP NE

Ar išleisti leidiniai turi ekologiškumą patvirtinantį ženklą? TAIP NE

12.5. (p) Kirpyklos, kitos įstaigos esančios viešbučio patalpose turi būti informuotos apie aplinkosauginį viešbučio valdymą.

Ar viešbutyje yra kirpyklų, kitų įstaigų? TAIP NE

Ar įstaigos, esančios viešbučio patalpose, yra informuotos apie aplinkosauginį viešbučio valdymą? TAIP NE

12.6. (i) Mažiausiai 75% visos elektroninės biuro įrangos, naudojamos viešbučio biure, turi būti automatiškai išsijungianti.

Ar mažiausiai 75% visos elektroninės biuro įrangos, naudojamos biure, yra automatiškai išsijungianti? TAIP NE

12.7. (i) Kirpyklos, kitos įstaigos, esančios viešbučio patalpose, turėtų turėti galimybę dalyvauti aplinkosauginėje viešbučio veikloje.

Ar viešbutyje yra kirpimo salonų, kitų įstaigų?

TAIP NE

Ar įstaigos, esančios viešbučio patalpose, turės galimybę dalyvauti aplinkosauginėje viešbučio veikloje?

TAIP NE

12.8. (i) Naujai perkamos ilgalaikio naudojimo prekės (rankšluosčiai, patalynė ir kt.) turi būti pažymėtos ekologiniu ženklu arba sertifikuotos.

Ar bus naujai perkamos prekės pažymėtos ekologiniu ženklu arba sertifikuotos?

TAIP NE

Paraišką užpildė (vardas ir pavardė, pareigos, parašas)

pareigos

vardas ir pavardė

(parašas)

200__ m. _____ mėn. _____ d.

A.V.

Pasirašydami patvirtiname, jog visa paraiškoje pateikta informacija yra teisinga.

ŽALIOJO RAKTO PROGRAMOS PARAIŠKA KAIMO TURIZMO SODYBOMS

Pareiškėjas (sodybos šeimininkas): _____

Už Žaliojo rakto programą atsakingas asmuo (bei jo kontaktiniai duomenys): _____

p - privaloma, i - idealu

1. APLINKOSAUGINIS VALDYMAS

1.1. **(p)** Sodybos šeimininkas (-ė) turi būti atsakingas (-a) už aplinkosauginių užduočių vykdymą.

Ar sodybos šeimininkas (-ė) yra atsakingas už aplinkosauginių užduočių vykdymą? TAIP NE

1.2. **(p)** Praėjus šešioms mėnesiams po to, kai sodyba buvo pirmą kartą apdovanota Žaliojo rakto programos diplomu, sodybos šeimininkas (-ė) turi paruošti aplinkosauginę politiką ir ją pradėti įgyvendinti ne vėliau kaip praėjus vienieriems metams po minėto apdovanojimo. Suformuodamas aplinkosauginę politiką sodybos savininkas nustato aplinkosauginius tikslus, principus bei siekiamus rezultatus.

Ar yra suformuota aplinkosauginė sodybos politika? TAIP NE

- *jeigu taip, aplinkosauginė sodybos politika turi būti pridėta;*
- *jeigu ne, aplinkosauginės politikos kopija turi būti išsiųsta Lietuvos žaliųjų judėjimui ne vėliau kaip per šešis mėnesius po apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu.*

1.3. **(p)** Ne vėliau kaip po šešių mėnesių po apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu turi būti paruoštas aplinkosauginių tikslų bei veiksmų šiems tikslams įgyvendinti, planas. Tuo metu mažiausiai vienas tikslas turi būti įgyvendinamas. Aplinkosauginių tikslų bei veiksmų planas turi būti peržiūrimas ir atnaujinamas.

Ar sodybos šeimininkas (-ė) yra nustatęs (-čiusi) aplinkosauginius tikslus bei parengęs (-usi) veiksmų planą? TAIP NE

- *jeigu taip, šis planas turi būti pridėtas;*
- *jeigu ne, šis dokumentas turi būti parengtas bei išsiųstas Lietuvos žaliųjų judėjimui ne vėliau kaip per šešis mėnesius po apdovanojimo Žaliojo rakto programos diplomu.*

1.4. **(p)** Sodybos šeimininkas (-ė) turi būti paruošęs (-usi) dokumentų rinkinį, susijusį su Žaliojo rakto programos paraiška, kurį turi sudaryti šie dokumentai: aplinkosauginė sodybos politika, aplinkosauginiai tikslai ir veiksmų planas, Žaliojo rakto programos registracijos dokumentas.

Ar yra paruoštas Žaliojo rakto programos dokumentų rinkinys? TAIP NE

1.5. **(p)** Kaimo turizmo sodyba privalo laikytis aplinkos apsaugą reglamentuojančių ir kitų teisės aktų.

Ar laikomasi aplinkos apsaugą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų? TAIP NE

1.6. **(p)** Sodyba negali būti pastatyta prie vietovės, kurią nacionalinės institucijos pripažįsta užteršta ir tuo metu galinčia kelti pavojų svečių sveikatai.

Ar kaimo turizmo sodyba yra pastatyta prie vietovės, kurią nacionalinės institucijos pripažįsta kaip užterštą ir galinčią sukelti pavojų svečių sveikatai? TAIP NE

1.7. **(i)** Sodyba galėtų aktyviai bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis, vietine valdžia, vietiniais gyventojais. Tokio bendradarbiavimo idėja – aktyvi, aplinkai „draugiška“ sodybos veikla, aplinkosauginio sąmoningumo skatinimas sodybos teritorijoje.

Ar sodyba bendradarbiauja su nevyriausybinėmis organizacijomis, vietine valdžia, vietiniais gyventojais siekiant vykdyti aplinkai „draugišką“ veiklą? TAIP NE

Jei taip, prašome nurodyti su kuo ir kokios veiklos srityje bendradarbiaujama: _____

2. DARBUOTOJŲ ĮTRAUKIMAS

2.1. **(p)** Jei sodybos šeimininkui (-ei) laisvanoriškais pagrindais sodyboje dirbti padeda kiti asmenys (šeimos nariai ar kt.), jie taip pat turi būti informuoti apie vykdomą Žaliojo rakto programą bei prisidėti ją įgyvendinant.

Ar sodybos šeimininkui dirbti sodyboje laisvanoriškais pagrindais padeda kiti asmenys?
TAIP NE

Jei taip, ar kiti asmenys yra informuoti apie Žaliojo rakto programą bei prisideda ją įgyvendinant?
TAIP NE

2.2. **(p)** Ne vėliau, kaip praėjus 6 mėnesiams po sodybos apdovanojimo Žaliojo rakto programos diplomu, sodybos šeimininkas (-ė) turi dalyvauti aplinkosauginiuose seminaruose, mokymuose ar kituose renginiuose.

Ar sodybos šeimininkas (-ė) dalyvauja aplinkosauginiuose seminaruose, mokymuose ar kituose renginiuose? TAIP NE

➤ *Jeigu taip, tai kokuose seminaruose ar mokymuose:* _____

➤ *Jeigu ne, tai kada ir į kokius aplinkosauginius seminarus, mokymus bei kitus renginius numatoma siųsti darbuotojus?* _____

3. SVEČIŲ INFORMAVIMAS

3.1 (p) Sodyboje, gerai matomoje vietoje, turi būti pakabintas (padėtas) Žaliojo rakto programos diplomas

Ar gerai matomoje vietoje yra Žaliojo rakto programos diplomas? TAIP NE

Kur: _____

3.2 (p) Sodybos šeimininkas (-ė) turi informuoti svečius apie jų galimybę prisidėti įgyvendinant aplinkosauginius reikalavimus viešnagės metu sodyboje. Sodybos svečiai turi būti informuoti apie vandens, elektros ir šilumos energijos taupaus vartojimo galimybes sodyboje. Jei kambariai vėdinami oro kondicionieriais, apie tai svečiai taip pat turėtų būti informuojami. Ši informacija turėtų būti atnaujinama (papildoma) bent kartą per metus.

Ar sodybos svečiai informuojami apie jų galimybę prisidėti įgyvendinant aplinkosauginius sodybos tikslus? TAIP NE

Kaip: _____

3.3. (p) Informacija apie Žaliojo rakto programą turi būti pateikiama viešai ir lengvai prieinama kiekvienam sodybos svečiui. Jeigu kambariuose svečių informavimui naudojami informaciniai aplankai, juose taip pat turi būti pateikiama informacija apie Žaliojo rakto programą.

Ar informacija apie Žaliojo rakto programą pateikiama viešai ir lengvai prieinamoje vietoje?
TAIP NE

Kur ši informacija yra pateikiama? _____

3.4. (p) Sodybos šeimininkas (-ė) turėtų informuoti svečius apie visuomeninio transporto maršrutus, rekreacines zonas, gamtos ir kultūros paveldo objektus, ekologinio transporto, sporto ir laisvalaikio galimybes.

Ar sodybos šeimininkas (-ė) informuoja svečius apie visuomeninio transporto maršrutus, rekreacines zonas, gamtos ir kultūros paveldo objektus, ekologinio transporto, sporto ir laisvalaikio galimybes?
TAIP NE

3.5. (p) Sodyboje svečiams turi būti pateikiama informacija (gali būti ir grafinio - ženklų pavidalo) apie elektros energijos taupymo galimybes (televizoriai, apšvietimas, šildymas ir pan.).

Ar sodyboje svečiams pateikiami informaciniai ženklai apie elektros energijos taupymo galimybes?
TAIP NE

Kaip pateikiama informacija svečiams: _____

3.6. (i) Sodybos šeimininkas (-ė) galėtų pateikti savo svečiams klausimyną, kurio atsakymai bei svečių pasiūlymai leistų spręsti apie sodyboje vykdomos aplinkosauginės veiklos efektyvumą.

Ar svečiams pateikiamas klausimynas, siekiant sužinoti svečių nuomonę apie sodyboje vykdomą aplinkosauginę veiklą? TAIP NE

Jei klausimynas svečiams pateikiamas, prašome pateikti klausimyno kopiją ir Lietuvos žaliųjų judėjimui.

4. VANDUO

4.1. **(p)** Bendroji vandens suvartojimo apskaita turi būti vykdoma mažiausiai kartą per mėnesį.

Ar vandens suvartojimas registruojamas mažiausiai vieną kartą per mėnesį? TAIP NE

4.2. **(p)** Naujai perkamų klozetų vandens nuleidimo bakeliai turi būti tokie, kad vieno vandens nuleidimo metu neišbėgtų daugiau kaip 6 litrai vandens.

Ar naujai perkamų klozetų vandens nuleidimo bakeliai vieno nuleidimo metu naudos ne daugiau kaip 6 litrus? TAIP NE

4.3. **(i)** Esamų klozetų vandens nuleidimo bakeliai turėtų būti sureguliuoti taip, kad vieno vandens nuleidimo metu neišbėgtų daugiau kaip 6 litrai vandens

Ar esamų klozetų vandens nuleidimo bakeliai yra sureguliuoti taip, jog vieno nuleidimo metu neišbėga daugiau kaip 6 litrai vandens? TAIP NE

4.4 **(p)** Sodyboje negali būti varvančių vandens čiaupų, vandenį praleidžiančių klozetų ir pan.

Ar sodyboje yra varvančių vandens čiaupų, vandenį praleidžiančių klozetų ir pan.? TAIP NE

4.5. **(p)** Kiekviename vonios kambaryje turi būti šiukšliadėžė.

Ar kiekviename vonios kambaryje yra šiukšliadėžė? TAIP NE

4.6. **(p)** Iš dušų ištekancio vandens debitas negali būti didesnis kaip 9 litrai per minutę.

Ar iš dušų ištekancio vandens debitas yra ne didesnis kaip 9 litrai per minutę? TAIP NE

4.7. **(p)** Iš vandens maišytuvų ištekancio vandens debitas negali būti didesnis kaip 8 litrai per minutę.

Ar iš vandens maišytuvų ištekancio vandens debitas yra ne didesnis kaip 8 litrai per minutę? TAIP NE

4.8. **(p)** Perkamos naujas indaplovės turi suvartoti ne daugiau kaip 3, 5 litro vandens vienam plovimo ciklui.

Ar perkamos naujos indaplovės suvartos ne daugiau kaip 3, 5 litrus vandens vieno plovimo metu?
TAIP NE

4.9. (p) Perkamos naujos indaplovės neturėtų būti skirtos vartoti įprastinėms namų sąlygoms.

Ar perkamos naujos indaplovės nebus skirtos vartoti įprastinėms namų sąlygoms? TAIP NE

4.10. (p) Prie eksploatuojamos indaplovės turi būti pateikta instrukcija, kurioje būtų nurodyta, kaip naudotis indaplove, siekiant sunaudoti minimalų vandens kiekį.

Ar prie indaplovės yra pateikta instrukcija, kurioje nurodyta, kaip naudotis indaplove, siekiant sunaudoti minimalų vandens kiekį? TAIP NE

4.11. (p) Vandens nuotekos turėtų būti tvarkomos atsižvelgiant į vietines vandens nuotekų valymo galimybes.

Ar vandens nuotekos valomos atsižvelgiant į vietines vandens nuotekų valymo galimybes?
TAIP NE

4.12. (p) Jei sodyboje įrengtas vandens baseinas, jo eksploatacija turi atitikti nacionalinius teisės aktus.

Ar sodyboje yra vandens baseinas? TAIP NE
Jeigu taip, ar jis eksploatuojamas pagal galiojančius nacionalinius teisės aktus? TAIP NE

4.13. (i) Jei ketinama naudoti alternatyvius vandens šaltinius (požeminiai vandenys, paviršiniai vandenys), apie tai turi būti pranešta atitinkamoms institucijoms.

Ar bus pranešta atitinkamoms institucijoms, jei bus ketinama naudoti alternatyvius vandens šaltinius?
TAIP NE

4.14. (i) Atskira suvartojamo vandens apskaita turi būti įrengta virtuvėje, tose patalpose, kuriose yra sunaudojamas didelis vandens kiekis. Šiose zonose suvartojamas vanduo turi būti matuojamas bei registruojamas atskirai.

Ar vykdoma atskira suvartojamo vandens apskaita patalpose, kuriose sunaudojami dideli vandens kiekiai? TAIP NE

Jeigu taip, kuriose patalpose vandens suvartojimas matuojamas atskirai? _____

Jeigu ne, ar planuojama įrengti atskirą suvartojamo vandens apskaitą? TAIP NE

5. PLOVIMAS IR VALYMAS

5.1. **(p)** Sodybos šeimininkas turi informuoti svečius, kad rankšluosčiai pakartotinai yra keičiami švariais tik svečiams pageidaujant. Tokia informacija gali būti pateikiama sutartyje, kurią svečiai pasirašo apsigyvendami sodyboje.

Ar svečiai informuojami, kad rankšluosčiai pakartotinai bus keičiami švariais, tik svečiams pageidaujant? TAIP NE

5.2. **(p)** Naujai perkamos cheminės valymo ir plovimo priemonės, jų sudėtyje esančios medžiagos turi atitikti Žaliojo rakto programos sąrašą „Reikalavimai valymui bei plovimui naudojamoms medžiagoms”¹.

Ar naujai perkamos cheminės valymo ir plovimo priemonės atitiks Žaliojo rakto programos sąrašą „Reikalavimai valymui bei plovimui naudojamoms medžiagoms”? TAIP NE

5.3. **(p)** Dezinfekcijos priemonės turi būti naudojamos tik tuomet kai tai būtina ir tenkinti higienos reikalavimus.

Ar dezinfekcijos priemonės bus naudojamos tik tada, kai tai būtina ir tenkins higienos reikalavimus? TAIP NE

5.4. **(p)** Cheminės valymo ir plovimo priemonės turi būti naudojamos neviršijant rekomenduotino kiekio nurodyto ant pakuotės.

Ar cheminės valymo ir plovimo priemonės naudojamos neviršijant rekomenduotino kiekio nurodyto ant pakuotės? TAIP NE

5.5. **(p)** Popieriniai rankšluosčiai bei tualetinis popierius, naudojami sodyboje, turi būti pagaminti iš nebalinto arba perdirbto popieriaus ar žymimi ekologiniu ženklu.

Ar popieriniai rankšluosčiai bei tualetinis popierius, naudojami sodyboje, yra pagaminti iš nebalinto arba perdirbto popieriaus arba pažymėti ekologiniu ženklu? TAIP NE

6. ATLIEKOS

6.1 **(p)** Sodyboje turi būti rūšiuojamos atliekos.

Ar sodyboje rūšiuojamos atliekos? TAIP NE

Pažymėkite, kurios atliekos yra rūšiuojamos:

➤ Popierius

¹ Valymo ir plovimo priemonių sudėtyje neturi būti šių cheminių elementų: EDTA, NTA, fosfonatų, NaClO.

- Kartonas
- Stiklas spalvotas/skaidrus
- Porcelianas
- Elektros bei elektroninės įrangos
- Organinės atliekos (maistas)
- Metalas
- Plastmasė
- Kitos atliekos
- Pavojingos atliekos (neono vamzdeliai, elektros energiją tausojančios lemputės, cheminės medžiagos, kt.)
- Galvaniniai elementai

6.2. (p) Planuojant atliekų rūšiavimą, turi būti pateikta aiški ir suprantama informacija bei instrukcijos, tam gali būti naudojamos ir iliustracijos.

Ar informacija apie atliekų rūšiavimą pateikta suprantamai ir iškabinta visose svarbiose vietose?

TAIP NE

6.3. (p) Jeigu savivaldybėje atliekas tvarkančios įmonės nesurenka atliekų iš sodybų, tuomet sodybos šeimininkas turi pats išvežti atliekas į artimiausią sąvartyną ar atliekų perdirbimo punktą.

Ar savivaldybėje atliekas tvarkančios įmonės surenka atliekas iš sodybų? TAIP NE

Jei ne, ar sodybos šeimininkas išveža atliekas į sąvartyną ar atliekų perdirbimo punktą?

TAIP NE

6.4. (p) Vienkartiniai indai turi būti naudojami tik baseino patalpose, koncertų (renginių) metu. Vienkartiniai indai gali būti naudojami ir tuomet, kai tai leidžiama šalies higienos normomis (pvz. vienkartiniai puodeliai vonios kambariuose).

Ar vienkartiniai indai yra naudojami tik baseino patalpose, koncertų (renginių) metu bei tais atvejais, kai tai leidžiama šalies higienos normomis? TAIP NE

6.5. (p) Maistas (grietinė, sviestas, sūris, taukai, uogienė) neturi būti pateikiamas vienkartinio naudojimo pakuotėse. Jei šie maisto produktai pateikiami vienkartinio naudojimo pakuotėse, tuomet pakuotės turėtų būti perdirbamos.

Ar maisto produktai pateikiami supakuoti mažomis porcijomis? TAIP NE

Ar įpakavimui naudojamos medžiagos yra tinkamos perdirbti? TAIP NE

6.6. (i) Sodybos svečiams turi būti sudarytos galimybės rūšiuoti susidariusias atliekas.

Ar sodybos svečiams sudarytos galimybės rūšiuoti atliekas? TAIP NE

6.7. (i) Sodybos šeimininkas galėtų sudaryti sutartis su prekių tiekėjais dėl pervežimui naudojamų pakuočių surinkimo.

Ar yra sudarytos sutartys su prekių tiekėjais dėl pervežimui naudojamų pakuočių surinkimo?

TAIP NE

Jeigu taip, su kuriais prekių tiekėjais yra sudarytos sutartys? _____

Jeigu ne, ar planuojama sudaryti sutartis? _____

6.8. (i) Kūno priežiūros priemonės (šampūnas, muilas, kt.) neturėtų būti pateikiamos vienkartinio naudojimo pakuotėse. Jeigu kūno priežiūros priemonės pateikiamos vienkartinio naudojimo pakuotėse, tuomet pakuotės turi būti tinkamos perdirbti.

Ar kūno priežiūros priemonės pateikiamos vienkartinio naudojimo pakuotėse? TAIP NE

Jei taip, ar pakuotės yra tinkamos perdirbti? TAIP NE

7. ELEKTROS ENERGIJOS VARTOJIMAS

7.1. (p) Bendras elektros energijos suvartojimas turi būti registruojamas mažiausiai kartą per mėnesį. Jei įrengta naktinio elektros vartojimo apskaitos sistema, tuomet kas mėnesį turi būti užregistruojamas naktinis elektros suvartojimas.

Ar elektros energijos suvartojimas registruojamas mažiausiai kartą per mėnesį? TAIP NE

Ar yra įrengta naktinio elektros energijos vartojimo apskaitos sistema? TAIP NE

Jei taip, ar yra kas mėnesį užregistruojamas naktinis elektros energijos suvartojimas? TAIP NE

7.2. (i) Sodybos įsisteigimo (įsteigimo) metu elektros instaliacija turi būti patikrinta VEI specialistų. Jei po sodybos įsisteigimo/įsteigimo VEI specialistai atliktų kitus elektros instaliacijos patikrinimus, patikrinimų įvertinimas turi būti per mėnesį atsiunčiamas Lietuvos žaliųjų judėjimui.

Ar sodybos įsteigimo metu elektros instaliaciją patikrino VEI specialistas? TAIP NE

Jeigu taip, prašom pridėti dokumento kopiją, išduotą VEI specialisto: _____

Jei tikrinimo metu VEI specialistai nurodė trūkumus ir (arba) pateikė rekomendacijas, ar buvo į juos atsižvelgta? TAIP NE

Jeigu taip, prašom pridėti Jūsų dokumento kopiją, kuriuo buvo pranešta VEI apie trūkumų pašalinimą ir (arba) rekomendacijų įgyvendinimą.

7.3. (p) Kaimo turizmo sodyboje įrengtos šildymo ir oro vėdinimo sistemos privalo būti reguliuojamos taip, kad sumažinti elektros energijos suvartojimą, kuomet svečių kambariai yra neapgyvendinti.

Ar šildymo ir oro vėdinimo sistemos yra reguliuojamos taip, kad siekiama sumažinti elektros energijos suvartojimą, kuomet svečių kambariai neapgyvendinti? TAIP NE

7.4. (t) Kambariuose, kurie yra šildomi žiemos periodu, per šešis mėnesius po apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu, turi būti įstatyti dvisluoksniai langų paketai.

Ar kambariuose, kurie yra šildomi žiemos periodu, įstatyti dvisluoksniai langų paketai?

TAIP NE

Jeigu ne, kada planuojama pakeisti langus? _____

7.4. (p) Perkami būtiniai prietaisai turi būti didžiausio energijos suvartojimo efektyvumo, turi atitikti energijos ir kitų išteklių suvartojimo ženklavimo ir standartinės informacijos apie šiuos prietaisus pateikimo reikalavimus.

Ar įsigijami nauji būtiniai prietaisai bus didžiausio efektyvumo bei paženklinėti etiketėmis pagal minėtus reikalavimus?

TAIP NE

7.5. (p) Šildymo sistemos įrenginių ir oro kondicionierių paviršiai privalo būti prižiūrimi reguliariai ir valomi mažiausiai vieną kartą per metus.

Ar šildymo sistemos įrenginių bei oro kondicionierių paviršiai prižiūrimi reguliariai ir valomi mažiausiai vieną kartą per metus?

TAIP NE

7.6. (p) Riebalus sulaikantys filtrai, esantys garų surinktuvuose, turi būti valomi reguliariai, bet ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę.

Ar riebalus sulaikantys filtrai, esantys garų surinktuvuose, valomi ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę?

TAIP NE

7.7. (p) Ventiliacinės sistemos turi būti nuolat prižiūrimos, o esant reikalui taisomos. Taip pat ventiliacinės sistemos, esant galimybei, turi būti išjungiamos.

Ar ventiliacinės sistemos nuolat prižiūrimos ir esant reikalui taisomos?

TAIP NE

7.8. (p) Šaldytuvai, šaldymo kameros, viryklės, orkaitės turi būti sandarūs.

Ar šaldytuvai, šaldymo kameros, viryklės, orkaitės sandarūs?

TAIP NE

7.9. (p) Perkamų naujų siurblių ir aušinimo (šaldymo) įrangos sudėtyje negali būti ozoną ardančių medžiagų. Visi įrenginiai privalo būti eksploatuojami vadovaujantis nacionaliniais teisės aktais dėl aušinimo / šaldymo medžiagų naudojimo ir utilizavimo.

Ar perkamų nauji siurblių ir aušinimo (šaldymo) įrangos sudėtyje nebus ozoną ardančių medžiagų?

TAIP NE

Ar šie įrenginiai bus eksploatuojami vadovaujantis nacionaliniais teisės aktais dėl aušinimo / šaldymo medžiagų naudojimo ir utilizavimo?

TAIP NE

7.10. (p) Šaldytuvai turi būti išjungiami, kai kambariai neapgyvendinti.

Ar šaldytuvai išjungiami, kai kambariai neapgyvendinti? TAIP NE

7.11. **(p)** Televizoriai turi būti išjungti iš elektros tinklo, kai kambariai yra neapgyvendinti.

Ar televizoriai išjungti, kai kambariai yra neapgyvendinti? TAIP NE

7.12. **(p)** Perkamos, energiją efektyviai naudojančios elektros lempos turi būti A klasės efektyvumo.

Ar perkamos, energiją efektyviai naudojančios lempos bus A klasės efektyvumo? TAIP NE

7.13. **(p)** Sodyboje mažiausiai 20 proc. elektros lempų turi būti efektyviai naudojančios elektros energiją A klasės lemputės. Sodyboje kiek įmanoma daugiau įprastinių elektros lempučių turėtų būti keičiamos efektyviai elektros energiją naudojančiomis A klasės lemputėmis, jei tai yra techniškai įmanoma. Jei nėra naudojamos efektyviai elektros energiją naudojančios lemputės, Lietuvos žaliųjų judėjimui turi būti pateiktos priežastys.

Ar sodyboje mažiausiai 20 proc. elektros lempų sudaro efektyviai elektros energiją naudojančios A klasės efektyvumo lempos? TAIP NE

Jei nėra naudojamos efektyviai elektros energiją naudojančios lempos, prašome paaiškinti kodėl: _____

7.14. **(p)** Visi pirties įrenginiai turėtų turėti laiko kontrolę ar būti išjungiami atsižvelgiant į situaciją.

Ar sodyboje įrengta pirtis? TAIP NE

Jei taip, ar pirties įrenginiai turi laiko kontrolę ir išjungiami atsižvelgiant į situaciją? TAIP NE

7.15. **(i)** Sodybos patalpos neturi būti šildomos elektriniais šildytuvais ar kitais prietaisais, tiesiogiai naudojančiais elektros energiją.

Ar sodyboje yra patalpų, šildomų elektriniais šildytuvais ar kitais prietaisais, tiesiogiai naudojančiais elektros energiją? TAIP NE

7.16. **(i)** Sodybos šildymui bei apšvietimui gali būti naudojama energija, pagaminta iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių (saulės energija, biokuras, vėjo energija, hidroenergija, geoterminė energija).

Ar sodybos šildymui bei apšvietimui naudojama energija, pagaminta iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių? TAIP NE

7.17. **(i)** Vėdinimo sistemoje turi būti naudojamas ventiliatorius su elektros energiją efektyviai vartojančiu varikliu.

Ar vėdinimo sistemoje naudojamas ventilatorius su elektros energiją efektyviai vartojančiu varikliu?

TAIP NE

7.18. (i) Sodyboje galėtų būti įrengta sistema, automatiškai išjungianti oro vėdinimą, kai langai atidaryti.

Ar sodyboje įrengta sistema, automatiškai išjungianti oro vėdinimą, kai langai atidaryti?

TAIP NE

7.19. (i) Praėjus metams po apdovanojimo Žaliojo rakto diplomu, turi būti įrengta atskira elektros energijos suvartojimo apskaita pagrindinėse sodybos patalpose, siekiant kontroliuoti suvartojamą energijos kiekį.

Ar sodyboje yra įrengta atskira elektros energijos apskaita atskiroms sodybos zonoms?

TAIP NE

Jeigu taip, tai kur? _____

7.20. (i) Sodyboje, siekiant sumažinti elektros energijos suvartojimą, derėtų įgyvendinti kuo daugiau reikalavimų, o ne tik tuos, kurie nacionaliniuose teisės aktuose įvardinti kaip minimalūs.

Ar sodyboje siekiama įgyvendinti kuo daugiau reikalavimų, kurių dėka sumažėja elektros energijos suvartojimas? TAIP NE

7.21. (i) Sodyboje galėtų būti įdiegta sistema automatiškai išjungianti šviesą, svečiams paliekant savo kambarius.

Ar šviesa automatiškai išsijungia, svečiams paliekant savo kambarius? TAIP NE

7.22. (i) Nenaudojamos lauko šviesos turėtų išsijungti automatiškai.

Ar nenaudojamos lauko šviesos išsijungia automatiškai? TAIP NE

7.23. (i) Aušinimo, šaldymo (užšaldymo) sistemų įrenginiuose, ventilatoriuose, baseinuose turėtų būti įdiegti elektros energiją efektyviai vartojantys prietaisai.

Ar aušinimo, šaldymo (užšaldymo) sistemų įrenginiuose, ventilatoriuose, baseinuose yra įdiegti elektros energiją efektyviai vartojantys prietaisai? TAIP NE

8. MAISTO PRODUKTAI

8.1. (p) Sodyboje turi būti auginami, gaminami ar perkami ekologiškai užauginto maisto produktai. Ekologiškai užauginto maisto produktai turi būti naudojami patiekaluose, siūlomuose svečiams. Praėjus metams, ekologiškai užaugintų maisto produktų dalis patiekaluose turi sudaryti bent 5 proc.

Ar sodyboje svečiams siūlomi ekologiškai užauginti maisto produktai? TAIP NE

Kokią dalį visų maisto produktų sudaro ekologiškai užauginti maisto produktai? _____

8.2. (p) Ekologiško maisto produktų dalis kiekvienais metais turėtų būti išlaikoma arba didinama. Jei to neįvyksta, priežastys turi būti pateikiamos Lietuvos žaliųjų judėjimui.

Ar ekologiškai užaugintų maisto produktų dalis yra išlaikoma ir/arba padidinama? TAIP NE

9. PATALPŲ ORAS

9.1. (p) Sodyba turi vadovautis nacionaliniais teisės aktais, reglamentuojančiais taršos lygį sodybos teritorijoje (pvz. oro kokybė bei kt.) bei triukšmo lygį sodybos patalpose.

Ar sodyboje vadovaujamasi nacionaliniais teisės aktais, reglamentuojančiais taršos lygį sodybos teritorijoje bei triukšmo lygį sodybos patalpose? TAIP NE

9.2. (p) Sodyboje turi būti nerūkoma. Rūkantiems poilsiautojams gali būti išskirta speciali zona rūkymui ir /arba gali būti nuomuojami lambariai, kuriuose leidžiama rūkyti.

Ar sodyboje nerūkoma? TAIP NE

Ar rūkantiems poilsiautojams išskiriama speciali zona rūkymui? TAIP NE

9.3. (p) Sodyboje turi būti nuomojami kambariai, kuriuose draudžiama rūkyti.

Nurodykite sodybos kambarių bendrąjį skaičių: _____

Ar sodyboje yra kambarių, kuriuose draudžiama rūkyti?

TAIP NE

Jei taip, nurodykite jų skaičių: _____

9.4. (p) Jeigu planuojama sodybą rekonstruoti, keisti jos išplanavimą ar kita, tuomet turi būti siekiama, kad vidaus oro kokybei būtų kreipiamas kuo didesnis dėmesys.

Ar metų bėgyje planuojama sodybą rekonstruoti, keisti išplanavimą ar kt.? TAIP NE

Jeigu taip, ką planuojama daryti? _____

9.5. (p) Sodyba turi turėti nuostatus dėl rūkymo patalpose.

Ar sodyba turi nuostatus dėl rūkymo patalpose?

TAIP NE

Jei taip, prašome pateikti/pridėti.

10. ŽALIOSIOS ZONOS

10.1. (p) Žaliųjų plotų priežiūrai negali būti naudojamos cheminės trašos ir pesticidai (herbicidai). Šie cheminiai preparatai gali būti naudojami tik tuo atveju, jei šalies įstatymai reikalauja, kad kenkėjai būtų naikinami cheminiu būdu. Vietoj chemikalų žaliųjų plotų priežiūrai turi būti naudojamos natūralios, organinės ar ekologiškos medžiagos.

Ar kenkėjų naikinimui naudojamos minėtos cheminės priemonės? TAIP NE
Jeigu taip, tai kodėl? _____

Ar žaliųjų plotų priežiūrai naudojamos natūralios, organinės ar ekologiškos medžiagos? TAIP NE

10.2. (p) Perkamos naujos žoliapjovės turėtų būti elektrinės, naudoti neetiliuotą kurą, turėti katalizatorių, ar būti žymimos ekologiniu ženklu.

Ar bus perkamos žoliapjovės elektrinės, naudojančios neetiliuotą kurą, turinčios katalizatorių, ar pažymėtos ekologiniu ženklu? TAIP NE

10.3. (p) Laistyti pievelę vandeniu galima tik tarp 18 val. vakaro ir 7 val ryto.

Ar pievelė laistoma vandeniu tarp 18 val. vakaro ir 7 val ryto? TAIP NE

10.4. (i) Rekomenduojama žaliųjų plotų laistymui naudoti surinktą lietaus vandenį.

Ar žaliųjų plotų laistymui naudojamas surinktas lietaus vanduo? TAIP NE

10.5. (i) Organines medžiagas, surinktas tvarkant aplinką, rekomenduojama kompostuoti.

Ar organinės medžiagos, surinktos tvarkant aplinką, kompostuojamos? TAIP NE

11. APLINKOSAUGINĖ VEIKLA

11.1. (p) Sodybos svečiams turi būti pateikiama informacinė medžiaga apie netoliese esančius parkus bei lankytinas vietas, tuo metu organizuojamus renginius gamtoje, galimybę užsisakyti ekskursijas į gamtą.

Ar sodybos svečiams pateikiama informacinė medžiaga apie netoliese esančius parkus, lankytinas vietas bei apie tuo metu vykstančius renginius gamtoje? TAIP NE

11.2. (p) Sodybos šeimininkas turi informuoti svečius apie galimybę išsinuomuoti dviračius, jei svečiai to prašo.

Ar svečiams prašant, jie yra informuojami apie galimybes išsinuomuoti dviračius? TAIP NE

11.3. **(p)** Sodybos šeimininkas turi informuoti svečius apie šalimais esančius dviračių takus, jei svečiai to prašo.

Ar svečiams prašant, jie yra informuojami apie šalimais esančius dviračių takus? TAIP NE

11.4. **(i)** Sodybos šeimininkas galėtų savo vietovėje vykdyti "žaliąją veiklą", pvz. kartu su vietos bendruomene tvarkyti aplinką, valyti vandens telkinius, sodinti medžius ar pan.

Ar vykdoma vietovėje „žalioji veikla“? TAIP NE

Jei taip, prašome detalizuoti: _____

12. ADMINISTRACIJA

12.1. **(p)** Sodybos šeimininko (-ės) patalpose turi būti įgyvendinti tie Žaliojo rakto programos kriterijai, kurie įgyvendinami ir svečiams skirtose patalpose (pvz. kriterijai, susiję su vandens ir energijos suvartojimo mažinimu, atitinkamų valymo priemonių naudojimu ir kt.).

Ar sodybos šeimininkams skirtose patalpose įgyvendinti kriterijai, kurie įgyvendinti ir svečiams skirtose patalpose? TAIP NE

12.2. **(p)** Perkami nauji kompiuteriai ir kopijavimo aparatai turi būti su automatinio išsijungimo (standby) funkcija.

Ar perkami nauji kompiuteriai ar kopijavimo aparatai bus su automatinio išsijungimo funkcija?
TAIP NE

12.3. **(p)** Jei įmanoma, leidžiami leidiniai turėtų būti pagaminti spaustuvėje, turinčioje aplinkosaugos srities sertifikata. Jei sodybos šeimininkas pats spausdintų leidinius, tuomet turėtų būti naudojamas iš antrinių žaliavų pagamintas popierius.

Jei įmanoma, ar bus leidiniai spausdinami aplinkosaugos srities sertifikata turinčioje spaustuvėje??
TAIP NE

Jei pats šeimininkas spausdins leidinius, ar bus siekiama naudoti ekologišką popierių? TAIP NE

12.4. **(i)** Naujai perkamos ilgalaikio naudojimo prekės (rankšluosčiai, patalynė ir kt.) turi būti pažymėtos ekologiniu ženklu arba sertifikuotos.

Ar bus naujai perkamos ilgalaikio naudojimo prekės pažymėtos ekologiniu ženklu arba sertifikuotos?
TAIP NE

Paraišką užpildė sodybos šeimininkas (-ė) (vardas ir pavardė, parašas)

vardas ir pavardė

(parašas)

200__ m. _____ mėn. _____ d.

A.V.

Pasirašydami patvirtiname, jog visa paraiškoje pateikta informacija yra teisinga.

ANKETOS PAVYZDYS

Gerbiamas (-a) įmonės vadove,

Aš, Kristina Jankaitytė, Šiaulių Universiteto Socialinių mokslų fakulteto ekonomikos magistrantūros studijų baigiamojo kurso studentė rašau baigiamąjį magistro darbą tema „Šiaulių apskrities ekoturizmo plėtros galimybių ekonominis pagrindimas apgyvendinimo sektoriuje“. Atlieku tyrimą siekdama išsiaiškinti Šiaulių regiono apgyvendinimo sektoriaus verslo požiūrį į ekologijos svarbą bei verslo plėtojimą šia kryptimi.

Prašau užpildyti žemiau pateiktą anketą, kurioje Jūsų nurodyti duomenys bus naudojami tik baigiamojo magistro darbo rašymui. Garantuojame duomenų konfidencialumą.

Atsakymus žymėkite X ženklu. Kai kuriuose klausimuose galėsite patys įrašyti atsakymą, taip pat galimi keli variantai.

ANKETA

1. Kokiomis kryptimis turėtų būti plėtojama Jūsų verslo veikla?

- paslaugų tinklo plėtimas
- aptarnavimo kultūros gerinimas
- ekologinių problemų sprendimas
- darbuotojų kvalifikacijos kėlimas
- neturi realios vizijos
- kitas atsakymas _____

2. Pasaulyje vis daugiau dėmesio skiriama ekologijos problemoms. Kaip manote ar tai turi/ ateityje turės įtakos renkantis poilsavimo ar apgyvendinimo vietą?

- taip, jau dabar turi
- taip, ateityje turės
- ne, neturi
- ne, neturi ir ateityje neturės
- kitas atsakymas _____

3. Kokių priemonių Jūsų plėtojamas verslas imasi ekologinėms problemoms spręsti?

- taupo elektrą
- taupo vandenį
- rūšiuoja atliekas
- nesiima jokių priemonių
- kitas atsakymas _____

4. Ar Jūsų vadovybė yra girdėjusi apie tarptautinę „Žaliojo rakto“ programą?

- taip
- ne
- iš dalies

5. Ar Jūs kada nors svarstėte galimybę dalyvauti „Žaliojo rakto“ programoje?

- taip
- ne
- nežinau
- Jeigu ne, kodėl? _____

6. Ar žinote „Žaliojo rakto“ programos keliamus reikalavimus?

- taip
- ne
- iš dalies

7. Kokių, Jūsų manymu, reikėtų investicijų, kad Jūsų verslas atitiktų „Žaliojo rakto“ keliamus reikalavimus?

- 100 000 – 150 000 Lt
- 151 000 – 200 000 Lt
- 201 000 – 250 000 Lt
- 251 000 – 300 000 Lt
- 300 000 Lt
- Kita suma _____

8. Kaip manote, per kiek laiko investicijos skirtos Jūsų verslo ekologijai atsipirktų?

- per 1 metus
- per 2 metus
- per 3 metus
- virš 3 metų
- neturiu nuomonės
- Kitas atsakymas _____

9. Ar Jūsų nuomone dalyvavimas „Žaliojo rakto“ programoje padėtų populiarinti Jūsų verslą ir padarytų jį labiau lankomu?

- taip
- ne
- iš dalies
- neturiu nuomonės

10. Jeigu į klausimą Nr.9 atsakėte „taip“, tai, Jūsų nuomone, klientų skaičius pasikeistų:

- padidėtų 5-10proc.
- padidėtų 11-20proc.
- padidėtų 21-50proc.
- padidėtų 51-75proc.
- nepasikeistų
- sumažėtų
- neturiu nuomonės
- Kitas atsakymas _____

11. Kol kas „Žaliojo rakto“ programoje Lietuvoje dalyvauja tik vieno „Reval“ tinklo 4 viešbučiai ir 4 kaimo turizmo sodybos. Kai tuo tarpu Estijoje netgi 20 viešbučių. Kaip manote kokios šio skirtumo priežastys?

- Lietuvos apgyvendinimo sektoriaus verslas neturi pakankamai lėšų
- Lietuvoje apgyvendinimo sektorius verslas neinvestuoja į ekologiją, nes tai neatsiperka
- Lietuvos žmonėms ekologijos problemos neaktualios, todėl nėra poreikio
- Lietuvoje trūksta informacijos apie įvairias ekologines programas
- Kitas atsakymas _____

12. Kaip manote ar Lietuvoje reikalinga „Žaliojo rakto“ programa?

- taip
- ne
- nežinau
- Atsakymą pakomentuokite _____

13. Ar Jūs planuojate ateityje dalyvauti „Žaliojo rakto“ programoje?

- taip
- ne
- nežinau

14. Jeigu į klausimą Nr.13 atsakėte „taip“, tai kada konkrečiai Jūs planuojate dalyvauti „Žaliojo rakto“ programoje?

- 2009 metais
- 2010 metais
- 2011 metais
- 2012 metais
- Kitas atsakymas _____

15. Kaip manote, kokioje srityje Jūsų plėtojamas verslas susidurtų su didžiausiomis problemomis įgyvendinant „Žaliojo rakto“ programos reikalavimus?

- finansinė sritis
- personalo valdymo sritis
- organizavimo sritis
- kompetencijos sritis (ekologija)
- Kitas atsakymas _____

16. Kiek laiko Jūs plėtojate savo verslą?

- 1 metai
- 2 metai
- 3 metai
- 4 metai
- 5 metai
- virš 5 metų

17. Kelių žvaigždučių yra Jūsų viešbutis? (atsako viešbučių atstovas)

- 1 žvaigždutės
- 2 žvaigždučių
- 3 žvaigždučių
- 4 žvaigždučių
- 5 žvaigždučių
- Neklasifikuotas

18. Kelių gandrų yra Jūsų kaimo turizmo sodyba? (atsako kaimo turizmo sodybos atstovas)

- 1 gandas
- 2 gandrai
- 3 gandrai
- 4 gandrai
- 5 gandrai

19. Kiek poilsiautojų/turistų Jūsų verslas gali aptarnauti vienu metu?

- 20 – 70 žmonių
- 71 – 100 žmonių
- 101 – 150 žmonių
- 151 – 200 žmonių
- Kitas atsakymas _____

20. Kiek Jūsų apgyvendinimo sektoriuje yra kambarių/namelių?

Kambariai:
 Vienviečiai _____
 Dvivečiai _____
 Trivečiai _____
 Apartamentai _____
 Liukso _____
 Nameliai: _____
 Dvivečiai _____
 Keturviečiai _____
 Penkivečiai _____
 Kiti _____

21. Koks Jūsų verslo užimtumas einamuoju laikotarpiu?

- dažniausiai laisvi visi kambariai (nuo 0 iki 5 proc.)
- dažniausiai neužimta nė pusė kambarių (30 proc.)
- dažniausiai užimta apie pusė kambarių (50 proc.)
- dažniausiai užimta daugiau negu pusė kambarių (70 proc.)
- dažniausiai užimti visi kambariai (100 proc.)

Dėkojame už Jūsų atsakymus